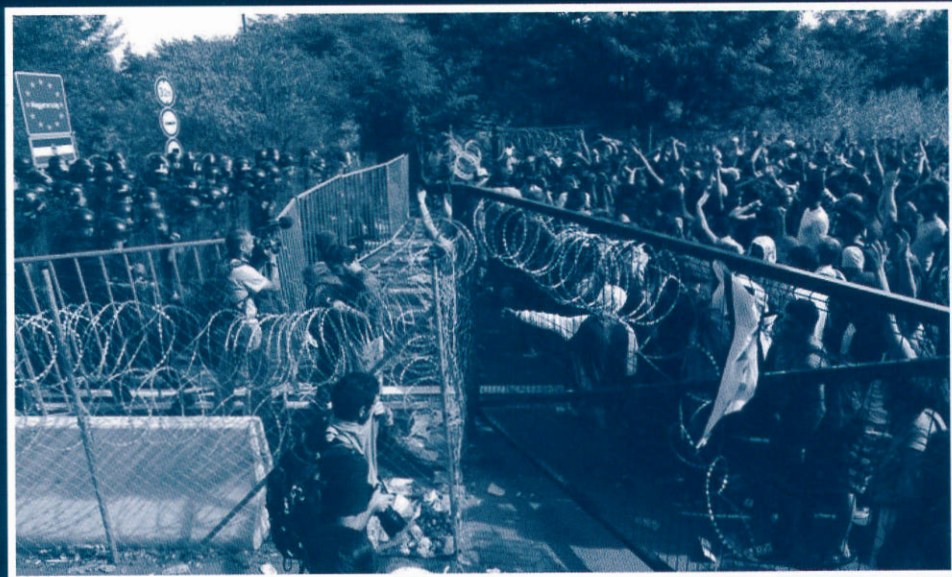


2016
12.

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA



GULYÁS ZSOLT: Rendészeti válaszok a modern kori népvándorlásra

LAKATOS TIBOR – VÁJLOK LÁSZLÓ: A tömeges migráció kezelésének irányítására létrehozott ideiglenes szervezeti elemek működésének tapasztalatai

VÁJLOK LÁSZLÓ: Az illegális migrációs folyamatok változása 2012 és 2016 között Magyarországon

ÉBERHARDT GÁBOR: A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén megjelenő illegális bevándorlás

PÉTER GÁBOR – SINKOVICS RÓBERT: Az illegális migráció megjelenése Zala megyében

RÁDI NORBERT: Az illegális migrációval kapcsolatos bűncselekmények nyomozásának tapasztalatai

64.
évfolyam

TARTALOM 2016/12.

GULYÁS ZSOLT Rendészeti válaszok a modern kori népvándorlásra
(5–15)

LAKATOS TIBOR – VÁJLOK LÁSZLÓ
A tömeges migráció kezelésének irányítására
létrehozott ideiglenes szervezeti elemek
működésének tapasztalatai (16–24)

VÁJLOK LÁSZLÓ Az illegális migrációs folyamatok változása
2012 és 2016 között Magyarországon (25–41)

ÉBERHARDT GÁBOR A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság
illetékességi területén megjelenő
illegális bevándorlás (42–52)

PÉTER GÁBOR – SINKOVICS RÓBERT
Az illegális migráció megjelenése Zala megyében
(53–63)

RÁDI NORBERT Az illegális migrációval kapcsolatos
bűncselekmények nyomozásának tapasztalatai
(64–76)

GAÁL GYULA Az embercsempészség büntetőjogi aspektusból
(77–89)

BALOG GÁBOR Az embercsempészség elleni bűnüldöző munka
nemzetközi vetületei, tapasztalatai (90–106)

BALOGH MIKLÓS Az elhúzó rendőri művelet logisztikai biztosítása
(107–127)

• KÖNYVISMERTETÉS

Irk Ferenc: Megbüntethetetlen bűnök I.
BARABÁS A. TÜNDE (128–130)

SZERZŐK 2016/12.

BALOG GÁBOR rendőr alezredes, alosztályvezető,
Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda
nemzetközi bűnözés elleni főosztály
illegális migráció elleni osztály felderítő alosztály

BALOGH MIKLÓS rendőr mk. ezredes, rendészeti igazgatóhelyettes,
Repülőtéri Rendőr Igazgatóság

DR. BARABÁS A. TÜNDE intézetvezető
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar
Bűnügyi Tudományok Intézete

ÉBERHARDT GÁBOR rendőr ezredes, rendőrségi főtanácsos,
határrendészeti kirendeltségvezető,
Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság
Kiszombori Határrendészeti Kirendeltség

DR. GAÁL GYULA PHD rendőr ezredes, rendőrségi főtanácsos, hivatalvezető,
Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság

GULYÁS ZSOLT rendőr ezredes, rendőrségi tanácsos,
rendészeti főkapitány-helyettes,
Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság

LAKATOS TIBOR rendőr ezredes, főosztályvezető,
Országos Rendőr-főkapitányság
Rendészeti Főigazgatóság közrendvédelmi főosztály

PÉTER GÁBOR rendőr alezredes, határrendészeti szolgálatvezető,
Zala Megyei Rendőr-főkapitányság

DR. RÁDI NORBERT rendőr ezredes, bűnügyi rendőrfőkapitány-helyettes,
Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság

SINKOVICS RÓBERT rendőr alezredes, határrendészeti osztályvezető,
Zala Megyei Rendőr-főkapitányság

VÁJLOK LÁSZLÓ rendőr alezredes, osztályvezető,
ORFK Rendészeti Főigazgatóság
határrendészeti főosztály
határrendészeti és kompenzációs osztály

SUMMARY

Gulyás, Zsolt

Law enforcement responses to modern-age migration [5–15]

The author provides an overview of law enforcement responses to recent migration challenges in a Hungarian police department.

Lakatos, Tibor – Vájlók, László

Experiences of temporary coordinative units in migration control [16–24]

The author provides an overview of the experiences of recently established temporary coordinative units in migration control in Hungary.

Vájlók, László

Changing trends in illegal immigration Hungary between 2012 and 2016 [25–41]

The author provides an overview of changing trends in illegal immigration in the past years.

Éberhardt, Gábor

Illegal immigration in the activities of the Csongrád county police department [42–52]

The author provides an overview of law enforcement responses to recent migration challenges in a regional Hungarian police unit.

Péter, Gábor – Sinkovics, Róbert

Illegal immigration in the activities of the Zala county police department [53–63]

The author provides an overview of law enforcement responses to recent migration challenges in a regional Hungarian police unit.

Rádi, Norbert

Experiences in investigating illegal migration [64–76]

The author provides an overview of a Hungarian police department's reactions to recent human smuggling, forgery of official documents committed on the border and crimes connected to border closure.

Gaál, Gyula

Smuggling of human beings in criminal law [77–89]

SUMMARY

The author provides overview of the development of penal law in the area of smuggling of human beings in Hungary.

Balog, Gábor

The international aspects and experiences of law enforcement efforts to combat human smuggling [90–106]

The author provides an overview of the challenges in international cooperation concerning policing and investigating human smuggling.

Balogh, Miklós

Logistical supply of long-lasting law enforcement operations [107–127]

The author provides an overview of the logistical challenges the support of lengthy law enforcement operations poses.

GULYÁS ZSOLT

Rendészeti válaszok a modern kori népvándorlásra

Megközelítőleg 630 millióra becsüli a Gallup azoknak a számát, akik hajlanak arra, hogy elhagyják a hazájukat és új országban telepedjenek le. Közülük mintegy 19 millió kezdte meg a szükséges előkészületeket, például vásárolt repülőjegyet vagy nyújtott be letelepedési kérelmet – írja az ELTE Társadalomtudományi Kar hírlevele.

A migrációs hajlandóságot és a költözni vágyók demográfiai jellemzőit vizsgálta 146 országra kiterjedő felmérésében a Gallup. A kutatóközpont 2008 és 2010 között több mint 400 ezer felnőttet kérdezett meg a terveiről. Ennek során megállapították, nincs olyan egyértelmű faktor, amely egyese- ket költözésre, másokat maradásra ösztönöz. Az anyagi helyzet, családi és egészségi állapot vagy épp a munkaerőpiaci státus egyaránt lehet oka és gátja az elvándorlásnak, ugyanígy a nemzeti bevándorlási politikák ösztönözhetik, illetve el is tántoríthatják a költözni vágyókat.¹

Hazánk Európai Unióhoz, majd azt követően a schengeni övezetbe történő csatlakozása a biztonság fogalmának újraértékelését tette szükségessé. Ma már nemcsak Magyarország biztonságáért vagyunk felelősek, hanem mint Európa illegális migráció tekintetében legaktívabb szárazföldi külső határa, a közösség egészéért is garanciát kell vállalnunk.

Az elmúlt évtizedben a migrációs útvonalak változása, a balkáni útvonal folyamatos erősödése a korábban bevált határrendészeti elvek és módszerek újragondolását sürgette.

A migrációs trendek változásának okai

Hazánk 2007. december 21-én csatlakozott a schengeni övezetbe. A csatlakozásnak nemcsak gazdasági, hanem geopolitikai hatásai is voltak. Ezek közül az egyik az irreguláris migráció erősödése volt. Magyarország megőrizte ugyan tranzitország jellegét, de mint a schengeni övezet déli kapuja, a bevándorlók kedvelt célpontjává vált.

¹ Gallup World Poll: The Many Faces of Global Migration. International Organization for Migration, 2011 [Migration Research Series No. 43]

Azonban nem csak a schengeni tagságunk következtében erősödött meg a balkáni migrációs útvonal oly mértékben, amely a magyar–szerb határ lezárásához vezetett. Jelentős szerepe volt ebben az Európai Unióban megkezdett liberalizációs folyamatoknak is. A következőkben ezeket fogom logikai sorrendben bemutatni.

A schengeni csatlakozástól 2012. december 31-ig

Néhány évtizedre visszatekintve – a kilencvenes évek végén zajló balkáni háború okozta menekültválság kivételével – számottevő bevándorlással nem találkozhattunk. Ebben az időszakban elsősorban a román és az ukrán viszonylat mutatott nagyobb aktivitást. A szerbiai határszakaszon az áru- és a gépjárműcsempészség lényegesen nagyobb fejtörést okozott a hatóságoknak, mint az illegális migráció. A hazánk schengeni csatlakozása előtti évben ezen a határszakaszon mindösszesen 341 fővel² szemben jártak el a határrendészek.

Szakemberek már a csatlakozási tárgyalások kezdetén jelezték, hogy a legális bevándorlás emelkedése mellett az illegális migráció permanens növekedésével is számolni kell. A számok mindezt alátámasztják, hiszen a csatlakozás utáni első évben több mint 2,6-szeresére, 896-ra³ nőtt az elfogott menekültek száma. A következő évben, 2009-ben ez a szám szinte megkétszereződött, 1657 ember⁴ ellen jártak el a rendőrök.

Ez a folyamat 2010-ben megtorpant, ebben az évben valamelyest visszasetett az eljárás alá vontak száma. Erre két tényező is magyarázatul szolgálhat. Szerbia állampolgárai 2009. december 19-től vízummentesen léphetnek be az Európai Unió országaiba, így a szerb állampolgárok által elkövetett tiltott határátlépések száma minimálisra csökkent. A rendőrség a jogszabályi lehetőséget kihasználva 2009 májusától idegenrendészeti őrizetbe vette azokat a külföldieket is, akik menekültkérelmet terjesztettek elő.

A bevezetett rendészeti intézkedés hatékonyságát bizonyítja, hogy 2011-ben és 2012-ben csak néhány százzal nőtt az idegenrendészeti eljárás alá vont illegális bevándorlók száma⁵. Érdemes megjegyezni, hogy ebben az időszakban az elfogott migránsok elenyésző hányada terjesztett elő menedékjogi kérelmet. Tisztában voltak azzal, hogy a kérelem elbírálásáig őrizetben marad-

² Az Országos Rendőr-főkapitányság rendészeti elemző osztály statisztikája alapján.

³ Uo.

⁴ Uo.

⁵ Az Országos Rendőr-főkapitányság rendészeti elemző osztály statisztikája szerint 2010-ben 1279 személy ellen kezdeményeztek eljárást a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén. 2011-ben ez 1694-re, míg 2012-ben 2412-re emelkedett.

nak, ezért inkább túrték kitoloncolásukat, így három-négy napon belül visszatérhettek Szerbia területére, ahonnan újból próbálkozhattak. Ebben az időszakban alakult ki az embercsempészás új válfaja, az úgynevezett Havalandrendszer, amelynek lényege, hogy az embercsempész csak és kizárólag akkor kapja meg a pénzt, ha a „megrendelő” eljutott a célországba. Ennek tükrében már érthető, hogy kitoloncolás miatt élvezett nagyobb előnyt a menekültkérelemhez képest.

A kialakított – a hazai és nemzetközi jogszabályoknak is megfelelő – rendészeti gyakorlat miatt hazánkat számos kritika érte. Elsőként a jogvédő szervezetek, majd később az Európai Bizottság is kifogásolta a menekült kérelmezők őrizetbe vételét.

A menedékkérők fogva tartásával kapcsolatos ügyekben a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bírósága is több alkalommal elmarasztalta hazánkat. Az Európai Bizottság 2012 tavaszán eljárást indított Magyarországgal szemben, amely során több ponton hiányosságokat fogalmazott meg a magyar menekültügyi szabályozással kapcsolatban.⁶

A migrációs tárgyú jogszabály módosításától napjainkig

A jogszabály-változtatás elkerülhetetlen volt annak ellenére, hogy a határrendészeti szakemberek rövid távon a menedékkérelmek drasztikus emelkedésére, hosszú távon pedig az illegális útvonalak átrendeződésére, a balkáni útvonal szerepének felértékelődésére figyelmeztettek.

A 2013. január 1-jén hatályba lépő jogszabály-módosítások⁷ hatása nem sokáig váratott magára. Már a hatálybalépés évében hat és félszeresére nőtt az eljárás alá vontak száma⁸. Az elfogottak több mint nyolcvan százaléka menedékkérelmet terjesztett elő. A liberális menekültügyi szabályozás híre hamar elterjedt, 2014 végére a szárazföldi migrációs útvonalak közül a szerb–magyar határszakaszon volt a legnagyobb nyomás. Ebben az évben 31 681 migráns lé-

⁶ Klenner Zoltán: A menekültügyi őrizet és bevezetésének szükségessége. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról. Pécs, 2013, 295–299. o. [Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV.]

⁷ A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény 48. § (4) bekezdés szerint a menedékkérelmi kérelem benyújtását megelőzően kiutasítás végrehajtását az idegenrendészeti hatóság a külön jogszabály alapján folytatott menedékkérelmi eljárás jogerős befejezéséig felfüggeszti, ha a harmadik országbeli állampolgár külön törvényben meghatározottak szerint jogosult Magyarország területén való tartózkodásra. Hatályos 2013. január 1-jétől.

⁸ Az Országos Rendőr-főkapitányság rendészeti elemző osztály statisztikája alapján 2012-ben 2412, míg 2013-ban 15 882 személyt fogtak el a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén.

pett hazánk területére⁹. Továbbra is magas, több mint kilencven százalék volt a menedékkérelmet előterjesztők száma.

A balkáni útvonal 2015-ben érte el csúcspontját. Ebben az évben 185 399 menekült ügyében kezdeményeztek eljárást a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság határrendészei.

Leszögezhető tehát, hogy a balkáni útvonal erősödése nem a véletlenek furcsa egybeesése. Olyan folyamatok és döntések sorozatának következménye, amelyek szívó erőként vonzották Magyarországon keresztül Európa mélyébe a bevándorlókat.

A migrációs helyzet kezelése a rendészet eszközeivel

Nováki Balázs nyugalmazott altábornagy, a határőrség egykori parancsnoka szerint „*A nemzetközi politikai, gazdasági események alakulása számomra azt jelenti, hogy eljön az idő, amikor az ország határainak őrzésére a jelenleginél jóval nagyobb hangsúlyt kell fektetni*”¹⁰. A kitűnő határrendészeti szakember már ekkor érezte azt, ami 2014 végére valósággá vált. A kialakított határrendészeti rendszer ilyen mértékű migráció önálló kezelésére nem képes. A határrendészeti szolgálati ágak van ugyan középtávú stratégiája, ennek alapján megtörténtek a határrendészeti fejlesztések, azonban az extrém mértékű bevándorlás kezelésére a kirendeltségeknél lévő humán és gazdasági erőforrások kevésnek bizonyultak. A hagyományos határrendészeti elvek és módszerek jelentős részét nem lehetett alkalmazni. A korábbi idegenrendészeti eljárási rend már a migrációs hullám elején összeomlott.

A hatékonyság fenntartása érdekében újabb és újabb módszert kellett kidolgozni. Az eljárási rend sem maradhatott érintetlenül. Meg kellett teremteni az idegenrendészeti és a menekültügyi eljárás, majd később az büntetőeljárás közötti összhangot.

Rendészeti válaszok 2015. szeptember 15-ig

A migráció első hulláma 2014. augusztus végén érte el a szerb–magyar határszakaszt. Az autópálya közelsége miatt elsősorban a Szegedi Határrendészeti Kirendeltség illetékességi területe volt aktív. Ebben az időszakban főként koszovói albán nemzetiségű menekültek érkeztek hazánkba. Az előállítottak

⁹ A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén.

¹⁰ Tátrai S. Miklós: Zöld mezőben csillagok. Országos Rendőr-főkapitányság, Budapest, 2011

99 százalékban menedékkérelmet terjesztettek elő. Az embercsempészek buszokkal hozták a külföldieket az államhatár közelébe.

A határrendészeknek korábban még soha nem tapasztalt jelenséggel kellett szembenéznük. A migránsok eleinte kisebb, 15–30, majd később nagyobb, 50–100 fős vagy akár ennél nagyobb létszámú csoportokban léptek Magyarország területére. A kirendeltség ilyen mértékű migráció kezelésére nem volt felkészülve. Napszakonként négy-öt járőrpárt tudott vezényelni a területre, ami már egy nagyobb csoport elfogásához sem elegendő, nem beszélve a beszállításukról és az őrzésükről.

A határőrizeti feladatok folytonosságának fenntartása érdekében az országos rendőrfőkapitány a Készenléti Rendőrség egységeivel erősítette meg a Szegeди Határrendészeti Kirendeltséget. Az elfogott külföldiek biztonságos szállítása érdekében szállító járműveket csoportosított át. Ezzel a határőrizeti tevékenység stabilizálódott.

A migrációs nyomás azonban a határrendészeti szolgálati ág másik fontos elemét is próbára tette. Az idegenrendészeti szakterületnek sem helyi, sem pedig területi szinten nem volt megfelelő technikai és humán erőforrása. Példának okáért az előállítóhelyiségek húszt főnél nagyobb létszám befogadására már nem voltak alkalmasak. A hagyományos idegenrendészeti eljárási rend alkalmazásával nagyobb számú ügyeket nem lehetett kezelni. Normál ügymenetben ugyanis egy hatósági segédelőadó egy csoport ügyét vitte végig. Egy személy ügyét átlagosan 45–60 perc alatt fejezte be, így a rendelkezésre álló előállítási időn belül 10–15 fővel szemben tudott idegenrendészeti eljárást lefolytatni. A kirendeltségen váltásonként két-három hatósági ügyintéző dolgozott. Nagyobb létszámok ügyeinek intézésére ez már kevésnek bizonyult.

Szükségessé vált tehát a kirendeltség épületének átalakítása. A garázsok egy részéből előállítóegységet alakítottunk ki. Mindemellett az épület udvarán sátrakat állítottunk fel, illetve egészségügyi központot hoztunk létre. A hatósági feladatok ellátására az ország szinte minden pontjáról érkeztek szakemberek, akik segítették a munkát. Új, hatékonyabb eljárási rendet dolgoztunk ki. Az új metódusban munkatársaink nem vittek végig egy ügyet, csak egy-egy munkafolyamatot végeztek el. Az előállítás után a tolmácsok segítségével felvettük a külföldiek adatait. Már itt nyilatkoztak arról, hogy menedékjogi kérelmet terjesztenek-e elő. Ezt követően egy csoport a ruházat és a csomag átvizsgálását végezte, majd egy másik helyiségben a kollégák rögzítették az ujjlenyomatukat, és fotót készítettek róluk. Ezzel párhuzamosan egy másik csoport a felvett adatlapok alapján megkezdte az adatok felvitelét az idegenrendészeti rendszerbe. Az ujjlenyomat levétele után került sor a meghallgatásra.

Az eljárás alá vontak jelentős része menedékkérelmező volt, ezért a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalra is jelentős feladat hárult. A hatékonyság növelése érdekében a hivatal munkatársai beköltöztek a kirendeltségre. A felvett adatlapok alapján már előre jelezni tudtuk, kik lehetnek kérelmezők, így az ügyintézők előkészíthették az iratokat.

A kialakított moduláris rendszer jelentős mértékben gyorsította az ügyek feldolgozását. Lehetővé tette a különböző hatóságok párhuzamos munkavégzését. Elősegítette az ügyfelek megfelelő figyelemmel kísérését, hiszen az együtt elfogott személyeket egyben kezeltük, ügyüket egy időben fejeztük be. Természetesen az is fontos, hogy az eljárás alá vontak folyamatosan mozogtak fázisról fázisra. Azt érzékelték, hogy ügyük halad, így nyugodtan, viszonylag türelmesen várták ki az eljárás végét. Az így kialakított rendszer 300-350 külföldi ügyének feldolgozására volt alkalmas.

Az elfogott külföldiek száma azonban napról napra tovább emelkedett, elérte, majd meghaladta a napi ötszázat. A Szegedi Határrendészeti Kirendeltség központi épülete több külföldi ideiglenes elhelyezésére már nem volt alkalmas, ezért újabb lehetőségek kidolgozása vált szükségessé. Első lépésként a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság kiskunhalasi objektumában hoztak létre meghallgató központot, ahol naponta 200-250, majd a további fejlesztések után 450-500 külföldi ügyét rendezték. A kialakítás során itt is helyet kapott a bevándorlási hivatal. A központban a Bács-Kiskun megyei rendőrök nemcsak a saját területükön elfogott külföldiek ügyét rendezték, hanem azokét is, akikkel szemben Csongrád megyében nem volt mód eljárást indítani. Ebben az esetben az előállítás Kiskunhalasra történt, és itt a szegedi ügyfelek ügyét a Szegedi Határrendészeti Kirendeltség nevében vizsgálták ki munkatársaink.

Az elfogási adatok folyamatos emelkedése miatt szinte naponta kellett változtatni a kialakított rendszeren. A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény (Harm. tv.) vonatkozó rendelkezése alapján a rendőrség nyolc óra időtartamra előállíthatja azokat a harmadik országbeli állampolgárokat, akik állampolgárságukat vagy a Magyarországon való tartózkodásuk jogszerűségét nem tudják hitelt érdemlően igazolni. Ez az idő négy órával meghosszabbítható. További tizenkét óra visszatartási idő rendelhető el, ha az eljárás alá vont személyazonosságának megállapításához ez indokolt.¹¹ Már 2015 elején, a koszovói bevándorlási

¹¹ A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény 67. § (4) bek.: *Azt a harmadik országbeli állampolgárt, aki a magyarországi tartózkodás jogszerűségét vagy személyazonosságát hitelt érdemlően nem tudja igazolni, illetve az e törvényben foglalt szabályokat megsérti, az idegenrendészeti hatósághoz elő kell állítani. (5) Ha az előállítás időtartama alatt a har-*

hullám csúcspontján érzékelhető volt, hogy még nagyobb ügyszám esetén már nem lesz elegendő a 24 órás előállítási idő. A törvényesség fenntartása érdekében javaslatot tettünk a Harm. tv. módosítására. Az Országos Rendőr-főkapitányság határrendészeti főosztályán keresztül azt kértük a jogalkotótól, hogy a visszatartási időt emelje meg további tizenkét órával, így az idegenrendészeti eljárás lefolytatására harminchat óra állna rendelkezésünkre. A bevándorlási hivatal további tizenkét óra visszatartás kezdeményezésének lehetőségét kérte, amit a rendőrség rendel el.

A törvényjavaslatot az Országgyűlés 2015 nyarán elfogadta, és módosította a Harm. tv.-t. A módosítások 2015. augusztus 1-jén léptek hatályba.¹² Ezzel mindkét idegenrendészeti hatóság nagyobb mozgásteret kapott.

Ekkorra azonban már újabb csúcsokat ért el a szerb–magyar határon beözönlő tömegek száma. A jogszabály módosítása mellett az ügyfeldolgozással kapcsolatos kapacitást is növelni kellett, 2015 augusztusában már nemcsak Kiskunhalason, hanem az ország szinte minden pontján a Szegeden elfogott külföldiek ügyét dolgozták fel. Világossá vált, hogy tovább nem várathat magára a biztonsági határzár megépítése, hiszen a bevándorlók már közbiztonsági kockázatot jelentettek nemcsak a déli településeken, hanem a fővárosban is.

Rendészeti válaszok 2015. szeptember 15. után

Az ideiglenes biztonsági határzár, a vele összefüggő jogszabályváltozások¹³, valamint az államhatár őrzésére rendelt létszám növelése új időszámítást hozott a határrendészeti szolgálati ág életébe. Nemcsak a határ őrzetével kapcsolatos alapelveket kellett újra gondolni, hanem az idegenrendészeti, mene-

madik országbeli állampolgár tartózkodásának jogcíme vagy a harmadik országbeli állampolgár személyazonossága nem állapítható meg, a harmadik országbeli állampolgárral szemben legfeljebb tizenkét óra időtartamra visszatartás intézkedést kell alkalmazni, amely ellen panasznak van helye.

12 A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény 67. § (6) bek.: Ha az előállítás alatt álló harmadik országbeli állampolgárok kivételesen nagy száma súlyos terhet ró az idegenrendészeti hatóság kapacitására, az (5) bekezdésben foglalt visszatartás intézkedést az idegenrendészeti hatóság legfeljebb huszonegy óra időtartamra rendelheti el, amely ellen panasznak van helye. (7) Ha a harmadik országbeli állampolgár az előállítás vagy visszatartás időtartama alatt nemzetközi védelem iránti kérelem előterjesztésére vonatkozó szándékát az idegenrendészeti hatóság előtt kinyilvánítja, az idegenrendészeti hatóság a harmadik országbeli állampolgárral szemben az előállítás vagy visszatartás időtartamán túl további, legfeljebb tizenkét óra időtartamra visszatartás intézkedést alkalmazhat a menekültügyi hatóság intézkedéséig. A visszatartás ellen panasznak van helye.

13 Az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény, 2012. évi C. tv. (Btk.) 352/A § Határzár tiltott átlépése; 352/B § Határzár megrogálása; 352/C § Határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása; 353. § Embercsempészés büntetési tételének szigorítása.

kültügyi és a büntetőeljárás közötti összhang megteremtése is nagy nehézséget okozott.

A 2012. évi C. törvény (Btk.) módosítása nyomán büntetőjogi felelősség terheli mindazokat, akik az államhatárt a biztonsági határzár megsértésével lépik át. A büntetőjog primátusának következményeként a biztonsági határzár átlépésén tetten ért személyekkel szemben büntetőeljárást kezdeményezünk. Az ügyeket a nyomozók gyorsított eljárásban folytatják le. Azon személyek esetében, akikkel szemben a büntetőeljárásnak nincs helye (például gyermekkoriak), vagy távollétükben folytatják le az eljárást (ilyenek lehetnek a fiatalkoriak, kisgyermekes anyák), a büntetőeljárásból idegenrendészeti eljárásba kerülnek.

Előfordulhat, hogy az elfogáskor nem áll rendelkezésre elegendő bizonyíték a határzár tiltott átlépése bűncselekmény gyanújának megállapításához. Ez esetben idegenrendészeti eljárást kell lefolytatni. Ha az idegenrendészeti eljárás során felvetődik annak a gyanúja, hogy a külföldi a biztonsági határzár megsértésével lépett hazánk területére, az idegenrendészeti eljárást fel kell függeszteni, és az illetőt át kell adni a nyomozó hatóságnak.

A külföldiek az eljárás bármely szakaszában folyamodhatnak menedékjogi védelemhez. A büntetőeljárás során benyújtott kérelem az eljárás befejezését nem befolyásolja, azonban az ítélet kihirdetése után – a kiszabott büntetés mértékétől függően – a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal elé kell állítani, ahol a kérelmét írásba foglalják, és elbírálják. Idegenrendészeti ügymenet során kinyilvánított menedékjogi kérelem esetén az eljárást fel kell függeszteni, és a kérelmezőt a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal elé kell állítani.

Mindhárom eljárás végződhet kiutasítással, ami azt jelenti, hogy a vonatkozó – az Európai Unió és a Szerbiai Köztársaság között létrejött¹⁴ – visszafogadási egyezmény értelmében a szerb fél részére felajánljuk az országa területéről érkezett külföldieket, majd előre egyeztetett időpontban és helyen kitoloncoljuk őket. A szerbiai fél azonban 2015. szeptember 15-től következetesen elzárkózik az egyezmény betartásától.

A kialakított eljárási rend, valamint a szerb hatóságok passzivitása az embercsempészek tevékenységére is ösztönző hatást gyakorolt. Elsődleges cél a biztonsági határzáron való átjutás bármilyen áron. Ezért a 2015. szeptember 15. és 2016. július 4. közötti időszakban a határzár átlépése után keresték a ható-

¹⁴ A TANÁCS HATÁROZATA (2007. november 8.) az Európai Közösség és Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság közötti, az engedély nélkül tartózkodó személyek visszafogadásáról szóló megállapodás megkötéséről (2007/817/EK).

sággal a kontaktust, akár a határzár közvetlen közelében, akár attól néhány száz méterre. Teljesen mindegy, milyen eljárás indult ellenük, mert azonnal menedékkérelmet terjesztettek elő, az eljárás végén pedig – az esetek többségében – nyílt befogadóállomásra kerültek.

A határőrizeti tevékenységünket ezek ismeretében kellett kialakítanunk. Az elsődleges cél tehát az államhatáron átjutás megakadályozása volt. Ezért jelentősen növelni kellett a határzár melletti járőrsűrűséget. Szükségessé vált a felderítő-biztosító eszközök koncentrálása is. A meglévő stabil és mobil hőképfelderítő eszközök mellett más főkapitányságok alárendeltségébe tartozó eszközöket csoportosítottak erre a határszakaszra. A határrendész szakemberek által meghatározott helyekre úgynevezett „magasfigyelőket” telepítettek, ezzel is növelve a felderítés hatékonyságát. A határőrizeti tevékenység másik két fontos alapelve a flexibilitás és a mobilitás. Az információk mindkettő megvalósulásához rendelkezésre álltak, de a megfelelő út nem. Esős időben sorra veszítettük el azokat a szakaszokat, amelyeken nem lehetett gépkocsival közlekedni, ezért egy szilárd burkolatú manőverút megépítését szorgalmaztuk.

A változások sora azonban itt nem ért véget. Az Országgyűlés 2016. június 13-án elfogadta az államhatárról szóló törvény módosítását¹⁵. Ennek értelmében a rendőrség az államhatártól számított nyolc kilométeres sávban jogosult feltartóztatni, és a biztonsági határzáron létesített kapun visszakísérni azokat a külföldieket, akik a Magyarországon való tartózkodásuk jogszerűségét nem tudják hitelt érdemlően igazolni. Velük szemben szabálysértés miatt figyelemzetéssel élnek, egyben tájékoztatják őket, hogy ha menedékkérelmet kívánnak benyújtani, azt a legközelebbi tranzitzőnánál megtehetik.

A jogszabályváltozás új elkövetési módszerekre kényszerítette az embercsempészeket. Már nem volt elegendő a határzáron átjuttatni a migránsokat, ki kellett vinni őket a nyolc kilométeres sávból. Az államhatáron végződő embercsempész tevékenységet ki kellett terjeszteni az államhatáron túlra. A bűnszervezeteknek olyan személyekre volt szükségük, akik a csoportokat tovább szállítják hazánk belsejébe, vagy más országba.

¹⁵ 2016. évi XCIV. törvény a határon lefolytatott menekültügyi eljárás széles körben való alkalmazhatóságának megvalósításához szükséges törvények módosításáról 3. Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény módosítása 3. § Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 5. §-a a következő (1a) bekezdéssel egészül ki: „(1a) A rendőr Magyarország területének a Közösségi Kódex 2. cikk 2. pontjának megfelelő külső határ szerinti határvonalától, illetve a határjeltől számított 8 km-es sávon belül feltartóztathatja a Magyarország területén jogellenesen tartózkodó külföldit, és az (1) bekezdés szerinti létesítmény legközelebbi kapuján átkísérheti, kivéve, ha bűncselekmény elkövetésének gyanúja merül fel.”

Szükségessé vált tehát a kialakított határőrizeti rendszer ismételt módosítása. Az első vonal hatékonyságának fenntartása mellett olyan második vonalra volt szükség, amelyik képes az államhatáron átjutó csoportok felkutatására, feltartóztatására.

Indokolt volt egy olyan harmadik vonal kiépítése is, amelyik folyamatos ellenőrzésekkel ellehetetleníti az embercsempészek tevékenységét, megakadályozza, hogy kijussanak a nyolc kilométeres sávból.

Jövőkép

Az elmúlt év azt bizonyítja, hogy a modern kori népvándorlás egyik fő iránya továbbra is a szerb–magyar határszakasz lesz. Várhatóan növekszik azok száma, akik a jobb megélhetés reményében útra kelnek a nyugat-balkáni útvonalon. Az ideiglenes állapot helyett tartós, minden tekintetben fenntartható helyzetet kell megteremteni, ami a biztonság mellett az erők csökkentését is előidézi. Ennek az egyik lépése a Készenléti Rendőrség határvadász létszámának háromezer fővel történő növelése, valamint a biztonsági határzár műszaki fejlesztése. A biztonsági határzárra telepített kamerarendszer, a hozzá kapcsolódó jelzőrendszer, a szerb–magyar határszakasz mentén épített szilárd burkolatú út, valamint a második kerítés mind ezt a célt szolgálja. Meggyőződésem, hogy csak akkor lehetünk eredményesek, ha a technikai fejlődést a határőrizeti rendszer fejlesztése is követi.

A kidolgozott komplex védelem lehetőséget teremt a humán erőforrások optimálisabb, kevésbé leterhelő alkalmazására. A migrációs trendek alakulása azonban nem teszi lehetővé a drasztikus létszámcsökkenés bekövetkezését. Ezért olyan metódus kidolgozása szükséges, amely képes eleget tenni mindkét követelménynek.

A korábbi háromlépcsős határőrizeti módszer helyett a kétlépcsős rendszer kialakítása indokolt. Az első lépcsőt kiegészítik a huszonnégy órában üzemelő stabil hőkamerák. A manőverúton egymástól öt kilométerre elhelyezkedő gépkocsizó járőr párok biztosítják a folyamatos rendőri jelenlétet. A második, úgynevezett „belső kerítés” vonalában, egymástól öt kilométerre négy, egyesített konténer segíti a készenléti szolgálatot ellátók pihenését. A területre rendelt rendőri erő váltja a gépkocsizó járőröket, önálló elgondolás vagy utasítás alapján kiválasztott magasfigyelőkből kontrollálják a területet, időszakonként ellenőrzik a második kerítést. Ezen kívül az adott öt kilométeres szakaszhoz tartozó mélységi területeken szűrő-kutató munkát folytatnak.

A fennmaradó időben pedig készültségben vannak. A saját területen észlelt jelzésekre a manőverúton és a belső kerítés honi oldalán is zárnak.

A második vonal a mélységben, a közlekedésre alkalmas utakat ellenőrzi. A mobil képfelderítő eszközöket itt lehet hatékonyabban alkalmazni, figyelési, rejtett figyelési és okmányellenőrző feladatokat hajt végre, behatolás esetén zár. A hőkamerás járművek a migránsok haladási irányába települnek. Ha a behatolás a másik csoporthoz tartozó öt kilométeren belül történik, oldalzárást hajtanak végre.

Összegzés

A határőrizet hazánkban több mint százéves múltra tekint vissza. Ez idő alatt összességében nem ment át annyi változáson, mint az elmúlt két évben. A különböző alapelveket, módszereket nem a tudomány, hanem a gyakorlati szakemberek dolgozták ki. Nem volt lehetőség tesztelésre, mindent azonnal, éles helyzetben kellett alkalmazni. A tudományra vár a feladat, hogy a kipróbált rendszereket elemezzék, értékeljék, levonják a következtetéseket. A gyakorlat által formált, és a kutatómunka során elméletté alakított tézisek lehetnek a határrendészet modern kori alapjai, ez a közös munka lesz az igazi és egyértelmű rendészeti válasz a modern kori népvándorlásra.

LAKATOS TIBOR – VÁJLOK LÁSZLÓ

A tömeges migráció kezelésének irányítására létrehozott ideiglenes szervezeti elemek működésének tapasztalatai

A migráció és azon belül annak illegális formájának kezelése évtizedek óta a határrendészeti szervek mindennapos tevékenysége. Igazából azokhoz az állami feladatokhoz tartozott (legalábbis 2015-ig), amelyek akkor voltak eredményesek, ha senki nem beszélt róluk, nem csináltak maguknak önreklámot, sőt az átlagos polgár számára nem is jelentettek semmit. A 2015-ben bekövetkezett események, a Magyarországot szó szerint lerohanó távol-keleti, észak-afrikai és koszovói illegális bevándorlók azonban más kontextusba helyezték ezt a rendészeti feladatot is. Már nemcsak egy szűk szakmai kör mindennapi rutinfeladata lett, hanem először összrendészeti (határ- és közrendvédelmi), ezt követően összendőri (határ- és közrendvédelmi, logisztikai) és egyben össz-bevándorláspolitikai (a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal hangsúlyosabb csatlakozásával), majd még később interminiszteriális, kormányzati szintű kérdéssé vált. Az ország megpróbált fellépni a valamivel több mint négyszázezer főt számláló illegális bevándorlóval és különböző okok miatt menedékkérelmezővé váló külföldivel szemben.

A közvélemény érdeklődését hasonló szinten talán az 1990-es évek elején zajló délszláv válság és az annak következtében a határainkat fenyegető valós veszélyek keltették fel utoljára. 1992-ben a helyzet kezelése érdekében új szervezeti elemeket, határvasdász századokat alakított ki és szerelt fel a határőrség, és a határ menti magyar lakosok biztonsága érdekében átmeneti ideig egy sajátos és ideiglenes szervezeti elemet, viszonylati parancsnokságot működtetett¹.

A határrendészeti rendszer jelentősen megváltozott 2015. szeptember 15-e, a magyar–szerb határszakasz lezárása után, azonban bizonyos elemeiben már korábban, 2015. május 15-től jelentős szervezeti belüli, és feladatrendszerbeli változtatásokat kellett bevezetni. 2015. szeptember 15-ig a rendelkezésre

¹ Lásd részletesebben például Löwi Ildikó: A magyar határőrség átalakulása és kihívásai az 1950-es évek végétől a délszláv migráció megérkezéséig. Határrendészeti Tanulmányok, 2016/3., 88–89. o.

álló négy hónap alatt további jogi, műszaki-technikai, szervezeti, tevékenység- és eljárásrendi változtatásokra is sor került².

Összességében a bevezetett intézkedések meghozták az eredményt, jelentősen csökkent a magyar–szerb határszakaszt veszélyeztető illegális migráció aránya, bár meg nem szűnt, mindössze kezdetben a magyar–horvát (majd hazánkat elkerülve a horvát–szlovén) határszakaszra terelődött, de november végétől a korábbi arányaiban is jelentősen csökkent. Az ideiglenes intézkedések egyes elemeit továbbra is fenn kellett tartani, sőt a leginkább veszélyeztetett határszakaszokon jelentős részük (fizikai határzár, megerősített erőforrás-jelenlét) most is kézzelfogható.

Volt azonban egy olyan szervezeti/tevékenység és eljárásbeli feladat, amelynek 2015. május 15-től kezdődő bevezetése alapvetően határozta meg a migráció kezelését hazánkban.

A 2015-ös év elején még érezhető volt a Koszovóból kiáramló gazdasági háttérű illegális bevándorlás tömeges mértéke, azonban annak első negyedében való megszűnésével párhuzamosan jelentősen megemelkedett a nyugat-balkáni útvonalon, elsősorban Törökországból Görögországon és Macedónián, Szerbián keresztül érkező közel-keleti migrációban érintett bevándorlók száma. Kezdetben – 2015 első felében – ennek kezelése kizárólag az érintett megyei rendőr-főkapitányságok határrendészeti szolgálati ágaira és az azok szakirányítását szakmailag közvetlenül végző országos hatáskörű határrendészeti főosztályra hárult. A határrendészeti főosztály lehetőségéhez képest támogatta az érintett megyei és helyi határrendészeket, ennek alapján más megyei rendőr-főkapitányságok rovására idegenrendészeti munkában járatos meghallgatókat vezényelt, speciális, az éjszakai határőrizetet és felderítést támogató eszközök átrendelését hajtotta végre, végezte az őrzést, kísérést támogató Készenléti Rendőrség részéről szükséges megerősítők igénylését. A nemzetközi együttműködés keretében a Frontex bevonásával eljár a külföldi támogatások növelése érdekében, de nemzeti szinten – a megnövekedett menekültkérelmezői létszám minél gyorsabb és biztonságosabb hatóság elé állítása érdekében – közvetlenül tartotta a kapcsolatot a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal.

E feladatok folyamatos koordinálása, végrehajtása más, a határrendészetet érintő munkafolyamatoktól vette el az időt és energiát. Egyre kevesebb idő maradt a határellenőrzés más területének szakirányítására, félő volt, hogy

² Varga János: A magyar határrendészeti rendszer működése a tömeges méretű migráció kezelése során. Határrendészeti Tanulmányok, 2016/3., 102–103. o.

hanyagolni kell a határforgalom-ellenőrzés szakmai felügyeletét, más, a tömeges migrációban nem érintett megyei rendőr-főkapitányságok szakmai irányítását, a határrenddel kapcsolatos tevékenységek ellenőrzését vagy a mélyégi ellenőrzés hatékonyságának folyamatos figyelemmel kísérését.

Éppen e párhuzamos feladatok hatékonyságának megőrzése érdekében született meg az a döntés, hogy az Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatósága alá tartozó szolgálati ágak, szolgálatok vezetésével, más szolgálatok és szakszolgálatok hatékony részvételével, valamint a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal bevonásával ideiglenesen működtessünk egy hatékonyabb, csak és kizárólag a tömeges migráció irányítására és kezelésére specializálódó ideiglenes szervezeti elemet.

2015. május 15-én megkezdte működését a határrendészeti operatív törzs, tevékenységét ideiglenes jelleggel az országos és megyei (fővárosi) törzs felállításáról, szervezeti felépítéséről, jelentő rendszerének működtetéséről szóló ORFK-utasításban³ meghatározott állományból kialakított részleges országos törzsként látta el, feladatát pedig a külön szabályozóban meghatározott követelmények szerint hajtotta végre.

A határrendészeti operatív törzs feladatai igazodtak a tömeges illegális migráció kezelésével kapcsolatos feladatokhoz, mégpedig olyan szinten, hogy a később felállított országos törzs, majd az azt követően működtetett központi operatív törzs alapfeladatait alkotta.

Több olyan feladat meghatározására került sor a határrendészeti operatív törzs számára, ami teljes spektrumában lefedte a tömeges migrációban érintett megyei szervek munkáját, sőt országos hatáskörrel más megyei rendőr-főkapitányságok bevonásával is koordinálta a komplex tevékenységet.

Az egyik legnagyobb feladat az elfogott, előállított és őrizetbe vett illegális bevándorlók szállításával, elhelyezésével, férőhelyekkel kapcsolatos adatok nyilvántartása volt. Ez egy olyan adathalmaz folyamatos monitorozását jelentette, amely biztosította, hogy például zsúfoltság esetén egy-egy helyről célirányosan másik őrizeti, elhelyezési hely kijelölésére kerüljön sor ezzel is megkönnyítve a migráció kezelését végző megyei rendőr-főkapitányságok feladatát. A megyei rendőr-főkapitányságoktól a megnövekedett feladataik végrehajtása mellett nem volt elvárható, hogy folyamatosan egyeztessenek más megyei rendőri szervekkel vagy más nem rendőri hatóságokkal annak érdekében, hogy biztonságosan és gyorsan az idegenrendészeti eljárások vég-

³ Az országos és megyei (fővárosi) törzs felállításáról, szervezeti felépítéséről, jelentő rendszerének működtetéséről szóló 43/2013. (XI. 8.) ORFK utasítás.

rehajtására kijelölt helyre juttassák, vagy ott tartsák az illegális migránsok hatalmas tömegeit. Ekkor naponta körülbelül ezren-ezerötszázan lépték át illegálisan a határainkat, velük szemben intézkedni kellett. A szállítások koordinálása lehetővé tette, hogy egyszerre egy időben és egy helyen ne torlódjon fel túl sok külföldi, ezzel is csökkentve a biztonsági hiányt.

Második feladat az idegenrendészeti ügymenet támogatásához szükséges eszközök, járművek hadrafoghatóságának nyilvántartása és szükség szerinti átcsoportosítása volt. Az idegenrendészeti eljárás folyamatos végrehajtása megkövetelte, hogy ne kelljen várni szállító kapacításra, hibás számítógép, telefon, nyomtató, ujjnyomatvételi állomás javítására. Egy-egy ilyen eszköz kiesése (főként az egyébként is csak a normál ügymenethez elegendő mennyiségű ujjnyomatvételi állomás meghibásodása) nagy nehézséget okozott a törvényes keretek között rendelkezésre álló eljárási idők betartásában. Ugyancsak folyamatosan figyelemmel kellett kísérni azokat a szállító járműveket, amelyek kezdetben csak a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalhoz, majd később más megyei rendőr-főkapitányságokon kialakított meghallgató központokba végezte a menedékkérelmezők vagy menedékkérelmet nem benyújtók szervezett és tömeges továbbszállítását. De ez a feladat lehetővé tette azt is, hogy közvetlenül a határtól folyamatosan rendelkezésre álljanak az elfogott és ideiglenes gyűjtőpontokon őrzött migránsok beszállításához szükséges járművek.

Óriási feladat volt a nagyszámú előállított átcsoportosításának koordinálása, aminek célja a magyar–szerb határszakasznál tevékenykedő és a tömeges migrációban első vonalban érintett szervek tehermentesítése volt. A határrendészeti operatív törzs döntötte el, hogy az ország több pontjára mikor milyen összetételben hány ember továbbszállítása történjen meg a szükséges eljárás végrehajtása érdekében. Ehhez a feladathoz kapcsolódott az őrizet helyének a kijelölése is. Az már korábban látszott, hogy a meglévő kapacitások nem lesznek elegendők az őrizetek végrehajtására, így kezdetben más megyei rendőr-főkapitányságok fogdáinak lépcsőzetes átminősítésére került sor, majd pedig a büntetés-végrehajtási szerv által felkínált férőhelyek feltöltésére is sor került. Egy-egy rendőrségi fogda átminősítésére vonatkozóan a határrendészeti operatív törzs csak javaslatot tehetett, annak engedélyezése azonban már a törzs működtetéséért felelős főkapitány-helyettes hatáskörébe tartozott. Az engedélyezés után azonban fokozatosan megkezdődött az efféle átminősített fogdák feltöltése (ez azonban természetesen együtt járt az addig ott őrizetben lévők átcsoportosításával). Az őrizet helyének kijelölése az egyik legérzékenyebb feladat volt a határrendészeti operatív törzs működése

során, ugyanis attól függetlenül, hogy komplex terv állt rendelkezésre egy ilyen átminősítés végrehajtására, az újonnan kijelölt fogdák személyzete teljesen új nehézséggel találta szembe magát, mégpedig a magyar nyelvet nem ismerő, háborús gócpontokból menekülő, esetenként agresszív harmadik országbelieket tömörítő csoportok őrzetével.

A befelé irányuló illegális migráció kezelésével párhuzamosan még működött a kitoloncolás intézménye, amely az akkori viszonyok szerint Csongrád és Bács-Kiskun megye tekintetében naponta harminc-harminc személy Szerbiába való kitoloncolását tette lehetővé. A tömeges migráció kezelése jelentős szállítói kapacitást és koordinációt igényelt, miközben meg kellett oldani azt is, hogy az ország több őrzött szállásáról az átvételként felajánlott és a szerb hatóságok részéről fogadónyilatkozattal bíró harmadik országbeliek Röszkére és Tompára szállítása és kísérése is megtörténjen. Ennek összehangolása szintén a határrendészeti operatív törzs feladatai közé tartozott.

A külföldiekkel való kommunikáció az egyik legnehezebben teljesíthető feladat, főleg olyankor, ha rendkívül ritka vagy legalábbis addig ritkán beszélt nyelven kell az idegenrendészeti eljárást lefolytatni. Helyi szinten rendelkezésre álltak ugyan tolmácsok, de a számuk jelentősen elmaradt a migránsok számához szükséges kapacitástól. Sőt, még ha rendelkezésre állt is több tolmács, a megnövekedett feladatokban teljesen elfáradtak, sokszor már-már a teljesítőképességük határára kerültek a végeláthatatlan feladatok miatt. A határrendészeti operatív törzsnek volt egy komplex tolmácsnyilvántartása, ebből szükség szerint kijelölhetett tolmácsot és gondoskodhatott új tolmácsok átmeneti bevonásáról.

A határrendészeti operatív törzs munkáját megyei szinten a kijelölt koordinátorok látták el, a törzs velük tárgyalt. Ennek azért volt jelentősége, mert a megyei koordinátorok kezében összpontosultak azok az igények, amelyeket a határrendészeti operatív törzsnek nyújtottak be (soron kívüli eszközjavítás vagy csere, tartalékerők bevonása stb.), így a törzs nem többszörözte meg a gördülékeny feladat-végrehajtás érdekében megfogalmazott utasításait.

A törzs egyik fő feladata az országos rendőrfőkapitány és helyettesei, valamint más szervezetek vezetőinek folyamatos tájékoztatása volt. Ennek érdekében a határrendészeti operatív törzs naponta háromszor áttekinthető formában írásos jelentést készített az őrzött szállásokon fogva tartottak; az őrzött szállások szabad férőhelyeinek; a határrendészeti kirendeltségek illetékességi területén kialakított gyűjtőpontokon előállítottak számáról; az új ideiglenes őrzött szállások megnyitására tett intézkedések eredményeiről, és az előállítottak átszállításának végrehajtásáról.

A határrendészeti operatív törzs a nap 24 órájában végezte a feladatát, egy időben mintegy hét-nyolc munkatárssal. Az illegális migrációs folyamatok jelentős felerősödése azonban magával hozta azokat a kormányzati intézkedéseket, amelyek a migrációs áramlat mihamarabbi megakadályozását célozták, de azok megvalósításáig sajnálatos módon fel is gyorsították, hiszen az addigi kezdetben egy-kétezer, majd három-ötezer fős napi migrációs létszám megduplázódott, és volt, amikor elérte, sőt meghaladta a tízezret.

Ez a hatalmas létszám és a megszüntetésére bevezetett intézkedések (kiemelten a határszakasz és azon belül is egyes határátkelőhelyek lezárása) már olyan problémát generált a rendszerben, ami a határrendészeti operatív törzs addigi feladatrendszerét is kibővítette. Ennek megfelelően (és egy rendkívül intenzív csapadékos éjszakai időjárás következtében) a törzs áttette a működési székhelyét az Országos Rendőr-főkapitányság épületében (Rendőrségi Igazgatási Központ) működő országos törzs helyére, és 2015. augusztus 27-től országos törzsként folytatta tevékenységét. Ennek egyik jelentős eleme volt az, hogy a migrációs helyzet kezelése már nemcsak a határrendészeti operatív törzs számára előírt feladatok végrehajtása és hatáskörébe tartozó intézkedések koordinálása volt, hanem kiterjedt a teljes rendőrségi volument lefedő intézkedések koordinálására. Az operatív törzs lehetőségei rendkívül kibővültek, de a bekövetkezett események utólagos elemzése alapján elmondhatjuk, hogy erre szükség is volt.

Olyan események kezelését kellett az országos törzsnek kezelnie, mint a Keleti pályaudvar kiürítése, a pályaudvar előtt letáborozó menekültek elszállítása vagy egy csoportjuknak az M1-es autópályán gyalog történő megindulása Bécs irányába. Ezek az események már a közvélemény által folyamatosan követett hírekben is szerepeltek.

Az országos törzs azzal a ténnyel is szembesült, hogy a nagy számban érkező külföldiek igyekeznek kivonni magukat a nemzeti menekültügyi ellátórendszer alól, és minden közlekedési módszert kihasználva, engedély nélkül kívántak továbbutazni Nyugat-Európába. A nemzetközi szabályok szerint ennek megakadályozása a magyar szervek feladata volt, így a Budapestet elkerülő szervezett szállítások során gondoskodni kellett arról, hogy a tömegközlekedési eszközökről a migránsok ne szálljanak le, és ne induljanak a fővárosba. Például a Balassagyarmaton található közösségi szállásra irányított külföldieket fel kellett tartóztatni, ha nem a számukra kijelölt helyre utaztak, hanem a főváros vagy akár Szlovákia irányába. Ehhez kapcsolódóan folyamatosan figyelemmel kellett kísérni az Ausztriába vagy Szlovákiába

irányuló nemzetközi vasúti forgalmat is, és az ott működő nemzetközi közös járőrszolgálat által megvalósított intézkedéseket.

Az országos törzs meglepően rövid ideig működött eredeti felállásában, ugyanis 2015. szeptember 14-én, reggel 8 órától a migrációs helyzet kezelésével kapcsolatos feladatokat már központi operatív törzsként folytatta a Belügyminisztérium Nemzeti Veszélyhelyzet-kezelési Központjában.

A műveletet koordináló operatív szervezet átalakulása a mindenkori feladatokhoz igazodott. Ezek mennyiségének és minőségének változásával párhuzamosan egyre több szervezetet vontak be a feladatok végrehajtásába. Kezdetben határrendészeti operatív törzsként elegendő volt a rendőrség néhány szolgálati ágának, szolgálatának és szakszolgálatának, valamint a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnak a közös feladatvégzése. Az operatív törzs működése során már a teljes rendőrségi állományon és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalon kívül a vasúttal és a Volán-társaságokkal való szorosabb együttműködésre is koncentrálni kellett. A központi operatív törzs azonban már teljes interminiszteriális, kormányzati szintű beavatkozást és folyamatos koordinációt igényelt minden olyan szervezet bevonásával, amely segíthetett az illegális migrációs folyamat kezelésében.

A központi operatív törzs szeptember 14-i felállítását indokolta, hogy rá egy nappal a magyar–szerb határszakasz teljes lezárása megtörtént, ez előrevetítette az illegális bevándorlók kemény ellenállását is. Az aznapi röszkei vasúti út lezárásával már pánikhangulat uralkodott az illegális bevándorlók között, de a szeptember 15–16-i események minden addigi elképzelésünket felülmúlták. 2015. szeptember 15-én ideiglenesen lezárták az Ásotthalom–Bački Vinograd (Királyhalom), a Röszke–Horgoš közúti és a Röszke–Horgoš autópálya-határátkelőhelyeket, majd 2015. szeptember 16-án kihirdették a két röszkei határátkelőhelyre vonatkozó részleges határozatát. 2015. szeptember 16-án a Röszke–Horgoš közúti határátkelőhelyen a szerb oldalon rekedő bevándorlók megpróbálták áttörni a határozatát, és kényszerítő intézkedések sorozatára került sor. Szeptember 19-én újra megnyílt az ásothalmi közúti határátkelőhely, és 20-án a röszke–horgósi autópálya-határátkelőhely.

A magyar–szerb határszakasz lezárása miatt a bevándorlók irányt változtattak, és a szerb–horvát határszakaszon keresztül indultak Nyugat-Európa irányába, a horvát fél azonban 2015. szeptember 18-tól szervezetteren a magyarországi határátkelőhelyekre kezdte szállítani őket. E miatt 2015. szeptember 22-én a rendőrség felvetette a magyar–horvát határszakasz műszaki zárral történő lezárásának ötletét, ezt a büntetés-végrehajtási szervezet és a

honvédség erői 2015. október 17-ig megvalósították (a magyar–horvát határ részleges lezárására 2015. október 16-án került sor). Ez az időszak a központi operatív törzs működése során kiemelt jelentőségű volt. A helyzet percről percre változott, folyamatosan figyelemmel kellett kísérni a határon túli eseményeket, hiszen tartani lehetett az eskalálódásuktól. Ez a feszült időszak a központi operatív törzs minden delegáltja számára jelentős megpróbáltatással járt. Az azonnali reagálási kényszer, a határok megvédése és az illegális migráció túldalolon tartása fokozott hírigénnyel és állandó készséggel járt. Ezt minden delegált szervezet a legjobb tudása és felkészültsége mellett, fegyelmезetten hajtotta végre. A kialakított eljárásrend rutinját felváltotta a szükségletekhez igazodó döntési kényszer, új módszerek azonnali bevezetése, ehhez minden delegált szervezet a tudása legjavát adta.

A feladat összetettségét jól mutatja a központi operatív törzsbe delegált szervezetek összetétele. A koordinációban az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv mellett folyamatosan jelen voltak a katasztrófavédelem, a büntetés-végrehajtás, a Magyar Honvédség, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, az Alkotmányvédelmi Hivatal, a Terrorelhárítási Központ, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, a Közút Zrt., a Budapesti Közlekedési Központ, az Országos Mentőszolgálat, a Volán Zrt., a Magyar Államvasutak Zrt. kijelölt munkatársai. Az operatív munkát segítő a folyamatos informatikai és sajtókommunikációs jelenlét is megoldott volt.

A központi operatív törzs a munkája kezdetén a korábban már bevált együttműködési feladatokat fejlesztette tovább, így az illegális bevándorlók szállításának koordinációját, a Bács-Kiskun és a Csongrád megyében összevont rendőri erők tevékenységének összehangolását, és az új jelentési rendszer kialakítását.

Meghatározták a statisztikaiadat-szolgáltatás rendjét, ennek következtében a kormányzati szervek, valamint a médián keresztül az állampolgárok hiteles információk birtokába juthattak.

A bevándorlókat érintő szállítási útvonalak változásával a központi operatív törzs végrehajtotta a rendőrség, a Magyar Honvédség és az egyéb együttműködő szervek állományának átcsoportosítását, így nagyon rövid idő alatt rendkívüli esemény nélkül sikerült megszervezni Baranya, Somogy és Zala megye határvédelmét, az országba bejutó vagy beszállított illegális migránsok továbbszállítását.

A központi operatív törzs aktív működésének ideje alatt 200 895 illegális bevándorló kapcsán kellett intézkedni, és a kapcsolódó szállításokat összehangolni.

A központi operatív törzs ötvenöt napig működött, 2015. november 6-án megszüntette a tevékenységét, hiszen a hazánkat érintő migrációs hullám jelentősen mérséklődött, a szállítási és a tranzitútvonalak Horvátország–Szlovénia–Ausztria irányába tevődtek át.

VÁJLOK LÁSZLÓ

Az illegális migrációs folyamatok változása 2012 és 2016 között Magyarországon

2016. szeptember 30-ig Magyarország külső határán 17 968 olyan személyt fogtunk el, aki jogellenesen lépte át vagy kísérelte meg átlépni a határt. Talaly ugyanebben az időszakban 291 618, 2014-ben mindössze 16 119 illegális belépőt regisztrált a rendőrség. Ezek az arányok adott év októberéhez vagy novemberéhez viszonyítva még markánsabb különbséget mutatnak majd (például három nappal későbbi időszakot figyelembe véve a 2015-ös év már több mint 300 150 főt mutat, míg a 2016-os évi adat mindössze egyfős emelkedést jelent ugyanebben a három napban). Ahhoz, hogy közelítő képet kaphassunk az illegális migrációs folyamatokról, érdemes visszanézni az elmúlt öt évre, annak adataira, folyamataira. Természetesen nekünk a hazai folyamatok a kifejezetten érdekesek, de ne feledjük, hogy azok csak a világban bekövetkező események kontextusában érthetők meg igazán, sőt a világ eseményeinek figyelemmel kísérésével megérthetjük az illegális migráció hátterében húzódó okokat, következményeiket, és a bátrabbak akár a jövőre vonatkozó következtetéseket is levonhatnak.

Az elmúlt öt évben számos olyan konfliktus alakult ki a világban, amely közvetve vagy közvetlenül hozzájárult az illegális migrációs folyamatokhoz. A migráció (a tanulmány témája szerint annak jogellenes, azaz illegális fajtájánál maradva) nem új keletű dolog; amióta világ a világ, háborúk, természeti katasztrófák, politikai üldöztetések, gazdasági összeomlás elől menekültek emberek ezrei, tízezrei, ráadásul az illegális migráció a Föld majd minden szegletét érinti.

Valószínűleg sokak emlékezetében él még a ruandai népirtás és a ruandaiak tömeges száműzetése a kilencvenes években, amikor is több mint kétfélmillióan¹ menekültek a szomszédos országokba. De ugyanebben az évtizedben a délszláv háború nyomán Bosznia-Hercegovina lakosságának fele² menekült el, a Közel-Keleten pedig az iraki válság indította el a menekülthullámot kö-

1 A ruandai népirtás és következményei. Tömeges száműzetés Ruandából. A világ menekülteinek helyzete. ENSZ UNHCR, Budapest, 2000, 246. o.

2 Háború és humanitárius akció: Irak és a Balkán. Háború Horvátországban és Bosznia-Hercegovinában. A világ menekülteinek helyzete. ENSZ UNHCR, Budapest, 2000, 218. o.

zel másfél millió³ kurd embertársukat érintően. A XX. század nagy migrációt kiváltó okai közé sorolhatjuk az 1956-os forradalmat is, amely után mintegy kétszázezer magyar távozott külföldre, vagy még korábban a nagy októberi szocialista forradalom utáni *rendcsinálást*, amelynek következtében több ezer orosz állampolgár indult el Nyugat-Európába. És persze Amerika sem maradhat ki a felsorolásból, itt elegendő a mexikói határ körüli próbálkozásokat említeni.

A XXI. század sem alakult másként, mint az elmúlt évszázad vége, mindazonáltal ilyen kézzelfogható megjelenése Közép- és Nyugat-Európában sokkolta a demokratikus országok jelentős részét, köztük hazánkat is. Nem gondoltuk volna, hogy ilyen gyorsan megismétlődik (sőt azt jócskán túl is szárnyalja) az országot a délszláv válság után közvetlenül érő illegális bevándorlás.

Az elmúlt öt év migrációs hullámai, amelyek elérték hazánkat is, nem egyelten okra vezethetők vissza, hanem szinte minden évre jutott egy-egy kiemelkedő világesemény, bár ezek közül a legsúlyosabb a szíriai és az afgán polgárháború hatása volt. Szíria és Afganisztán földrajzi elhelyezkedéséből adódóan érthető a migráció iránya, sőt az is, hogy a menekülő szírek és afgánok között megjelentek más nációk tagjai, irakiak, pakisztániak is. De az öt év alatt jócskán jöttek errefelé az afrikai vándorlók ezrei is. Csak 2015-ben több mint száz ország, entitás, nemzet tagjai lépték át illegálisan a külső határunkat.

Érdemes leszögezni a hazánkat és az európai kontinenst érintő illegális bevándorlás tekintetében, hogy Magyarország nagyrészt egy másodlagos mozgás kényszerű szereplője volt az elmúlt években. Ez alól mindössze a Koszovóból irányuló bevándorlás tekinthető kivételnek, a közel-keleti „*invázió*” az Európai Unió térségét ugyanis még Görögországban, illetve kismértékben Bulgáriában érte el.

Az elmúlt öt év illegális migrációhoz vezető körülményei a világban

Ahhoz, hogy könnyebben megértsük a 2012 és 2016 közötti folyamatokat, röviden tekintsük át az azokat kiváltó okokat, pontosabban azokat a *toló* (gerjesztő) vagy ahogyan többen nevezik, *pushfaktorokat*, amelyek az elmúlt öt évben az Európát érintő migrációra hatással voltak vagy lehettek.

³ Uo. 212. o.

A 2012-es bevándorláshullámot hazánkban és Európa más részein az azt megelőző évben kirobbanó (de még 2010 végén kezdődő), a köztudatba arab tavasz néven bevonuló kormányellenes tüntetéssorozatból forradalmi megmozdulássá váló események generálták. A 2011 januárjában Észak-Afrikából elinduló folyamat futótűzként terjedt Algérián, Líbián, Marokkón, Egyiptomon át a közel-keleti országokig, jelenleg Szíriában okozza az egyik legnagyobb problémát. Az arab tavasz eseményeinek hatását legnagyobb mértékben elsősorban az észak-afrikai országokhoz földrajzilag legközelebb lévő Olaszország és Málta szenvedte el.

2012-ben az arab tavasz nyomán még bőven menekültek az emberek Észak-Afrikából, eközben Szíriában a hadsereg február 3-i, Homsz elleni nagyszabású offenzívája már előrevetítette az egész világot érintő súlyos következményeket. A helyzetet súlyosbította a 2012. nyári szír–török konfliktus (török katonai gép lelövése) és az, hogy ősszel az egységes szíriai ellenzék ismerték el Szíria egyetlen törvényes képviselőjének. Észak-Afrika kapcsán érdemes megemlíteni, hogy 2012 júniusában *Mohamed Murszi* lett Egyiptom elnöke; Líbiában sem tűnt úgy, hogy egyhamar rendeződik a helyzet (összel a kelet-bengázi iszlamisták egy rakétatámadásban megölték *Christopher Stevenst*, az Egyesült Államok libiai nagykövétét, valamint a külképviselet három másik munkatársát).

Ugyanebben az évben Európában formálódni kezdett egy új *állam*, Kozsovó, ami szintén kedvezőtlen folyamatok elindítója volt.

Az afrikai Maliban a katonaság puccsal megdöntötte az addig uralkodó *Amadou Toumani Touré* elnöki rendszerét, és ez újabb migrációs hullámot generált.

A 2013-as év elején főként Afrikáé volt a kiemelt szerep. Januárban eskalálódott a mali helyzet (amelynek következménye az ismert francia intervenció), de az is jelentős lépés volt, hogy Egyiptomban a mindössze két éve regnáló Murszit a nyár folyamán a hadsereg eltávolította. Egyiptomban a válság augusztus közepére elmélyült, a hadsereg a ramadán végeztével erőszakkal felszámolta a megbuktatott elnök támogatóinak sátortáborát, ennek következtében több mint ötszázan meghaltak, és több mint háromezer-ötszáz volt a sebesült. Az események rendkívüli állapot kihirdetéséhez vezettek. Ezen eseményekkel párhuzamosan Szíriában vegyifegyver-támadás zúdult a Damaszkusz közelében élőkre, tovább mélyítve a polgárháborút. 2013 végén Törökországban is megkezdődött az ország politikai instabilitását növelő folyamat, azaz a korrupció miatti Erdogan-ellenes tüntetés.

Európában Koszovó továbbra sem képes önfenntartó állammá válni, sőt a gazdaságilag fejletlen ország legfőbb bevételi forrása a cigaretta- és az üzemanyag-csempészet. A rendkívül nagy szegénység miatt Koszovó egyes részeiből több százan keltek útra, hogy elsősorban Németországban keressenek munkát és megélhetést.

2013-ból ki kell emelni azonban egy momentumot, mégpedig Horvátország július 1-jei Európai Unióhoz csatlakozását, uniós tagságuk ugyanis jelentős szerepet kap a Magyarországra hatással lévő 2015-ös migrációs események történetében.

2014-ben kelet felől is megjelent egy súlyos, a migrációt befolyásoló tényező, mégpedig az orosz–ukrán válság és annak eszkalálódása. Az ukrán elnök január 28-i lemondása még „*békés belügynek*” volt tekinthető, a márciusi krími népszavazás és annak eredménye, továbbá a május 11-i Donyecki Népköztársaság kikiáltása és a június 25-i Donyeck–Luhanszk Népköztársaságok Szövetségének „*létrejötte*” azonban már előrevetítette egy hosszabb, egyre fokozódó folyamat kezdetét.

A 2013-ban kezdődő koszovói gazdasági válság tovább mélyült, ráadásul több koszovói gazdasági menekült munkát sem kapott Németországban és Ausztriában. Az ott-tartózkodásuk idejére azonban olyan szociális juttatásban részesültek, amelyről egy átlagos koszovói család még csak nem is álmodhatott, így ez erőteljes elvándorlási folyamatot generált. Ez rendkívül szemléletes példája volt a migrációt *húzó* (gerjesztő) *faktornak*, vagy ismertebb nevén *pullfaktornak*.

A 2014-es év ősze is tartogatott meglepetést, hiszen október elején Törökországban a parlament felhatalmazta a kormányt, hogy csapatokat vessen be Szíriában és Irakban a terroristák ellen, mindez év végére egyre erőteljesebb fellépést jelentett az Iszlám Állam ellen (Törökország még az iraki kurdoknak megengedte, hogy a szír határon átkeljenek és harcoljanak).

A 2015-ös év azonban minden addigi időszak eseményein túl tett. Ennek az évnél az eseményei a már korábbi évekhez kapcsolódó történések koncentrációjából robbantak ki, de óhatatlanul hatottak rá olyan folyamatok is, amelyek tovább mélyítették a korábbi évek negatív hatásait.

Az év elején még érezhető volt a koszovói gazdasági válság hatása, ezt azonban egy viszonylag erőteljes osztrák–német belpolitikai, gazdasági lépéssel sikeresen megakasztotta Európa.

Ebben az évben véget ért a NATO 2001 óta tartó afganisztáni küldetése, szerepét több-kevesebb sikerrel az ISAF-ot váltó Afgán Nemzeti Hadsereg vette át. A tálibok hatalmát nem sikerült megtörni, az afgán állam továbbra is instabil.

A tárgyalt öt év vonatkozásában az afrikai és közel-keleti események fényében⁴ elmondható, hogy az illegális bevándorlási folyamatok gerjesztésében kiemelt szerepet játszott a „*forradalmi megmozdulások*” során megölt vagy elűzött karizmatikus vezetők erejének megszűnése, hiánya. Ezekben az országokban az autokrata vezetők erőskezü „*uralkodásuk*” idején féken tartották a lakosságot, viszonylag jó életkörülményeket teremtettek, ez azonban 2012-re teljesen megszűnt, és szó szerint elszabadult a pokol. Líbia például az egyik legjobban prosperáló ország volt Afrikában, óriási munkaerő-fellevő piaccal, hatalmas olajtartalékokkal, ebből adódóan az egyik legnagyobb gazdasági potenciállal. *Moammer Kadhafi* megölésével azonban az addig elért eredmények (Észak-Afrika egyik legnagyobb GDP-je) eltűnt a történelem süllyesztőjében, tönkretéve ezzel az országot. Líbia tette amúgy a legtöbbet azért, hogy az afrikai (földrészen belüli) illegális migránsok ne jussanak el Európába, hiszen az Afrika más országaiból érkező bevándorlók célszágaként tekintettek rá.

Az afrikai kontinensről kiinduló, az illegális migrációt gerjesztő okok között az egyes országok esetében beszélhetünk egy időközben állandósuló tényezőről, mégpedig a Magreb-országoktól délre eső államokból kiáramló migráció fékezésének megszűnéséről. A szubszaharai térségből, illetve más déli országokból meginduló menekültek körében jöcskán találunk nigériai, szómáliai, eritreai állampolgárokat is, akik a már évek, évtizedek óta uralkodó kaotikus állapotok miatt kénytelenek elhagyni a hazájukat. Sokáig a Magreb-országok „*megettörték*” ezt a már akkor is hatalmas menekülthullámot, a XXI. század első évtizedére azonban a már említettek miatt ez a gát átszakadt, az északi országoknak már nem kellene a menekültek, így még abban is „*támogatják*” őket, hogy továbbinduljanak Európa irányába.

Mindeközben a Közel-Keleten több, magát demokratikusnak tartó ország bábáskodása mellett felcseperedett egy olyan „*idegen*”, akinek a megállítása ma már valódi nehézségekbe ütközik, sőt erőszakossága és brutalitása az „*anyaállamok*” számára is megdöbbentő és kezelhetetlen mértékű. Az Izlám Államról és annak térhódításáról van szó, amely – a menekülők ezreinek elmondása szerint – az egyik legerősebb hajtó tényező a vándorlás kialakulásában.

⁴ Lásd még Ritecz György – Sallai János: A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége. Hanns-Seidel Alapítvány, Budapest, 2015, 34. o.

Az illegális bevándorlás néhány adata az Európai Unióban

A tárgyalt öt év vonatkozásában érdemes megnézni az Európai Unió illegális bevándorlásban érintett országainak néhány adatát. Ezzel is árnyaltabb képet kaphatunk a hazánkat érintő migrációs folyamatokról, valamint bizonyos kapcsolódási pontokra is rávilágíthat. A legfontosabb azt leszögezni, hogy geopolitikai adottságunkból eredően hazánk a tranzitország szerepét tölti be az illegális migráció szempontjából. A nyugat-európai országok közül a leginkább húzó állam Németország, Ausztria és Franciaország, míg mellettük a skandináv térség jóléti és befogadáspárti (legalábbis a közelmúltig annak nevezhető) államai, Svédország és Dánia állnak a bevándorlók listájának az élén. Nem nevezném célországnak Olaszországot, illetve arányait tekintve kisebb mértékű a Benelux államokba irányuló bevándorlás, valamint teljesen elhanyagolható a közép-keleti, EU-tag államok szerepe e tekintetben.

A Frontex⁵ nyilvánosságra hozott adatai alapján⁶ a 2012 és 2015 közötti négy évben az Európai Unióba áramló illegális bevándorlók száma 2 285 111 volt úgy, hogy a 2012 és 2014 közötti években összesen 462 774 személyt regisztráltak, vagyis csak 2015-ben ennek megközelítőleg a négyszeresét!

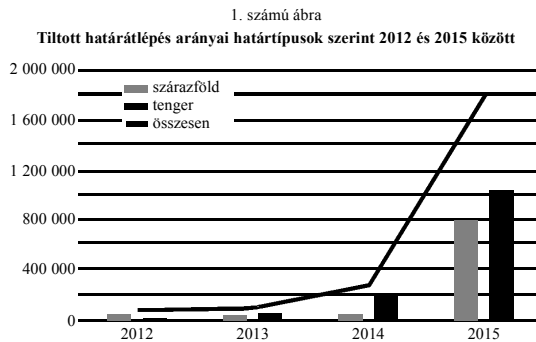
Ezek az arányok természetesen jól követhetők az egyes határtípusok (szárazföldi, tengeri, légi) megoszlásában is, ez esetben a hazánk határát is érintő szárazföldi határokon átlépő illegális bevándorlók száma 789 244 volt, míg a tengeri határszakaszon több mint egymillió-harmincháromezren léptek (regisztráltan) tiltottan az Európai Unió területére.

Az 1. számú ábra jól szemlélteti az egyes határtípusok tekintetében a 2012 és 2015 közötti években elkövetett tiltott határátlépések arányait.

Az ábrán jól látszik egy robbanásszerű kiugrás, amelyhez hasonló a 2015 előtti években nem volt tapasztalható. Ez pontosan annak a hatása, hogy olyan feszültséggócok alakultak ki, amelyek egyszer csak „kipattantak”, és a nyomukban érkező mozgások mindent maguk alá temettek. A későbbiekben láthatjuk majd az állampolgársági megoszlást és az útvonalak összetételét is, így meggyőződhetünk arról is, hogy a korábbi globális események az illegális bevándorlásban öltöttek testet.

⁵ A 2007/2004/EK rendelettel létrehozott, az Európai Unió tagállamai külső határain való operatív együttműködési igazgatásért felelős európai ügynökség új neve 2016. október 6-tól Európai határ- és partvédelmi ügynökség.

⁶ Risk Analysis for 2016. Frontex, 2016



Forrás: Risk Analysis for 2016. Frontex, 2016, p. 63. A szerző szerkesztése.

A Frontex elemzése alapján kijelenthető, hogy minden évben volt egy-egy csúcspont (főként nyáron), amely egy adott helyzetben olyan kimagasló volt, hogy az adott év migrációt meghatározó elemévé vált.

Ilyen volt 2011-ben az arab tavasz hatása, amely március–júniusban a közép-mediterrán útvonalon okozott zűrzavart, és talán erre emlékszünk a legtöbben, hiszen Olaszország déli partjait (Szicíliaval az élen) élhetetlenné tette a bevándorlók tömeges megjelenése.

2012-ben ez az útvonal „*lecsendesedett*”, helyette azonban a kelet-mediterrán térség – azon belül is a görög–török határszakasz – kapott erőre minimális kelet-ékei-tengeri „*réségítéssel*”. Nagyrészt afgán menekülők jelentek meg ezekben a térségekben.

2013-ban már a nyugat-balkáni térség is kezdett felzárkózni, itt elsősorban a már említett koszovói vándorlás jelent meg, majd hónapról hónapra fokozódott, és ez egészen 2014 elejéig tartott. Bár 2013-ban már a kelet-mediterrán térség is aktívabbá vált az előző évhez képest, de itt ekkor a török–bolgár határszakasz kezdett élénkülni, elsősorban szír bevándorlók megjelenésével. Ezzel párhuzamosan a közép-mediterrán térségben is tömegesen jelentek meg a Líbiát elhagyó szómáliaiak és eritriaiak, valamint az Egyiptomot elhagyó szírek. 2014-ben azonban már mindhárom főbb útvonal jelentősen beindult, a nyugat-balkáni elsősorban a koszovóiak, a kelet-mediterrán térség tengeri határszakasza a szírek, a közép-mediterrán térség pedig az eritriaiak és a szintén a szír konfliktus elől menekülő szírek miatt. Érdekes az is, hogy míg 2011-ben és 2012-ben a kelet-mediterrán térségben a szá-

razzföldi határon tapasztalható illegális belépés volt a kiemelkedő, addig 2014-re ez e térségben is áttevődött a tengeri határokra, bár kétségtelen, hogy 2013 őszén azért jelentős volt az e térség szárazföldi határain megjelenő nyomás is, elsősorban a bolgár–török szakaszon, amely hatás – noha lényegesen kisebb léptékben, de – párhuzamosan továbbra is megmaradt. A 2015-ös év azonban minden addig elképzelt sémát felülírt a maga közel kétmillió illegális bevándorlójával! A közép-mediterrán térségben némi, mintegy tízszázalékos csökkenés következett be az előző évhez képest, és az itt megjelenő illegális bevándorlók aránya az Európai Unióba irányuló illegális bevándorlókénak mintegy 8,4 százalékát tette ki (2014-ben 170 664 főt regisztráltak, 2015-ben azonban „csak” 153 964-et). Igaz, 2016-ban a kelet-mediterrán térségben beálló változások miatt – jelenleg – újra megfordulni látszik a trend, így manapság az olasz partoknál erősebb az illegális bevándorlás, mint a görög szigeteken. Tavaly egyébként a térségben megjelenő bevándorlók 89 százaléka valamely afrikai ország állampolgára volt.

A nyugat-balkáni útvonal teljesen új arcát mutatta meg 2015-ben, hiszen itt több mint ezerhatszáz százalékos növekedést tapasztalhattak a határrendészek 2014-hez képest. A korábbi mintegy 43 ezer illegális migráns helyett valamivel több mint 764 ezerrel szemben kellett intézkedni, és itt már jelentős számban találhatók a koszovói állampolgárok is.

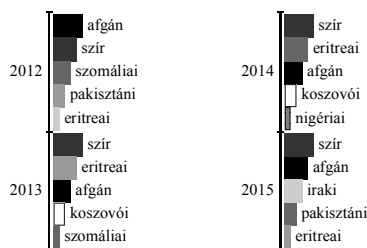
A kelet-mediterrán útvonalon is hasonló arányú növekedést tapasztaltak, itt 2014-ben még közel 51 ezer, 2015-ben azonban már 885 ezer illegális bevándorlóval szemben intézkedtek. A térségben állampolgárságot tekintve a szír–afgán–iraki-trió állhatott a dobogóra.

Az állampolgársági kategóriákat tekintve, ime, néhány beszédes adat az elmúlt évekről. Valamiért nem meglepő, hogy az elmúlt évben a „nem beazonosított” állampolgársági kategóriába tartozók száma jelentősen meghaladta a szárazföldi határokon érkező migránsok egyes állampolgársági kategóriáinak számát, bár a magukat szírnek vallók érkeztek a legtöbben. 2012-ben az afgánok vezették az állampolgársági listát, a szárazföldi határok tekintetében elsőek voltak, míg tengeri útvonalakon is a somáliaiak mögött a második legnagyobb számú illegális bevándorló csoportot alkották. 2013-ban összességében már a szírek voltak legtöbben, noha szárazföldön az albánok(!) maguk mögé utasították őket. 2014-ben a szárazföldi és tengeri határok összességét tekintve szintén a szír állampolgárok voltak a legtöbben, bár a szárazföldi határok tekintetében a koszovóiak ez esetben is megelőzték őket.

A 2012 és 2015 közötti teljes éveket nézve a két határtípus (szárazföldi és tengeri) összességében a 2. számú ábrán látható szerint alakult az évenkénti

öt legnagyobb számú (és ismertté vált) állampolgársági kör nyolc nemzet menekültjeit tekintve (a top 5 kategóriát az elemzés négy évében ennek a nyolc országnak az állampolgárai adták).

2. számú ábra
Top 5 állampolgársági összetétel 2012 és 2015 közötti teljes évek bontásában



Forrás: RiskAnalysis for 2016. Frontex, 2016, p. 63. A szerző szerkesztése.

A 2. számú ábrán nem szerepelnek azok az állampolgárok, akiket nem megállapítható kategóriákba soroltak, de az összlétszámba beleszámoltak (*not specified* kategóriaként), illetve nem említjük az *egyéb* kategóriát sem, amely sokszor több, akár százféle állampolgársági kört is tartalmazhat.

Látható, hogy 2013-ban, 2014-ben és 2015-ben a legnagyobb számban a szírek érkeztek illegálisan az Európai Unióba, a hazánk szempontjából kétségtelenül „érdekesebb” koszovóiak azonban csak 2013-ban és 2014-ben voltak jelen az öt legnagyobb csoport között. Ez viszont mutatja, hogy a relatíve kis lélekszámú (nem egészen kétmillió) ország az illegális bevándorlás tekintetében már akkor is maga mögé utasított összességében olyan állampolgárokat, mint a nigériaiak vagy a szomáliaiak⁷.

A jellemző állampolgársági kategóriák közül látszólag a nigériaiak és az irakiak jelentek meg egy-egy év tekintetében markánsan, azonban érdemes figyelembe venni, hogy itt csak az első öt állampolgársági kört vettük górcső alá, mélyebb elemzésnél már bőven benne vannak a legelőkelőbb tízes osztályban annak ellenére is, hogy a nem megállapított (pontosabban nem megállapítható) állampolgársági kategória viszonylag nagy számban van jelen minden évben.

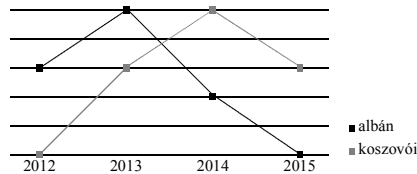
⁷ Nigéria lakossága ekkor meghaladta a százhetvenhárom-, míg Szomáliáé a tízmilliót.

Némi torzulást jelent az öt legjellemzőbb állampolgársági kör tekintetében, ha csak külön a szárazföldi vagy csak külön a tengeri határokra koncentrálni szemléljük őket. Esetünkben a szárazföldinek nagyobb szerepe lehetne, bár tegyük hozzá, hogy aki Magyarország felől a szárazföldön jut be az Európai Unió területére, az alapvetően másodlagos migrációs mozgásban érintett, azaz először a tengeren már belépett az unióba. Csak a szárazföldi határszakaszokat nézve – kizárva a görög szigeteken megjelenő több százezres nagyságrendet –, a balkáni útvonaltól eltekintve a keleti (ukrán, fehérorosz, orosz) és a nyugat-balkáni (bolgár–török és török–görög szárazföld) határok vehetők számításba.

Ezek alapján például 2013-ban már első helyen az albánok, 2014-ben pedig a koszovóiak álltak az öt legjelentősebb kategóriában, viszont megjelentek olyan állampolgárok is, mint a bangladesiek (2012-ben például szárazföldön a negyedik legnagyobb bevándorlócsoporthént), de a szírek és afgánok is bőven jelen voltak a tiltott határátlépéseknél.

A koszovóiak és albánok tekintetében érdemes megfigyelni az évek folyamán bekövetkezett trendváltozást, mintha a két állampolgársági körnél teljesen felcserélődtek volna a szerepek és az elkövetői arányok egymás tükörfképeivé váltak volna (3. számú ábra).

3. számú ábra
 Illegálisan belépő koszovói és albán állampolgárok számarányának változása 2012 és 2015 között



Forrás: Risk Analysis for 2016. Frontex, 2016, p. 63.
 A szerző szerkesztése.

A vizsgált négy teljes év adatait tekintve a tengeri határok esetében a nagy számok törvénye alapján alakult a helyzet. Így 2012-ben még a szómáliaiak, 2013 és 2015 között azonban már a szírek létszáma volt a kiugró. De tengeren rendkívül aktívak voltak az eritreaiak és a nigériaiak is, az afrikai (közép-mediterrán) irányból. Afrika ilyen irányú „térhódítását” csak 2015-ben törte meg a görög szigetvilág, amikor az első három állampolgársági kategóriában

nem volt afrikai országbeli menekült (a szírek, az afgánok és az irakiak álltak az élen).

Magyarország és az illegális migráció

Mielőtt részletesen rátérnénk a hazai helyzet elemzésére, meg kell jegyezni, hogy (magyar) határrendészeti szempontból az illegális migráció összetett fogalmat takar. Az illegális migráció fogalmába az embercsempészás, az úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás bűncselekménye, a tiltott határátlépés és kísérlete, valamint a külföldiek rendészetével kapcsolatos szabálysértések elkövetőinek tevékenysége tartozik. A korábbi években a jogszabályok a beutazási és tartózkodási tilalom megsértését is bűncselekményként nevesítették, így ezek elkövetői bűnelkövetőkként rontották az illegális migrációra vonatkozó statisztikát.

Mivel azonban az illegális migráció ilyesfajta elemzése jóval nagyobb lélegzetvételű lenne, így jelenleg csupán a tiltott határátlépést és/vagy az annak kísérletét elkövetni szándékozók által megvalósított cselekmények tárgyalására szorítkozunk.

A hazánkat érő migrációs trendek természetesen a nagy európai trendek kicsinyített másaként is felfoghatók, arányaiban leképezik az Európai Uniót érő migrációs nyomás nagyságrendjét. A geopolitikai helyzetünkből fakadóan mind a szárazföldi, mind a tengeri határokon bekövetkező illegális migráció nyomot hagy az ország területén. Magyarország kelet felől is jelentősebb szárazföldi nyomásnak van kitéve, míg délről egyértelműen a nyugat-balkáni útvonal egyik áthaladási pontja Nyugat-Európa irányába. Ez egy klasszikus migrációs útvonal, hiszen Ausztria irányába mindig is jelentős kifelé irányuló migrációval, míg délről, délkeletről és keletről egy markáns befelé irányuló migrációs nyomással találkoztunk, és ezzel szembesülünk ma is. A jelenlegi földrajzi, politikai, gazdasági viszonyok ismeretében e tekintetben egyáltalán nem számíthatunk változásra.

Az évtizedek folyamán az illegális bevándorlás néhány kivételes eseménytől eltekintve viszonylag kiegyensúlyozottan alakult hazánkban. A kilencvenes évekig inkább az '56-os események miatt bekövetkező kifelé irányuló tiltott határátlépések számában volt jelentős kiugrás, illetve a kilencvenes évekhez kötődő nyitás folyamánként indult be egy látszólag magasabb, de összességében még így is kezelhető migrációs eseménygóc.

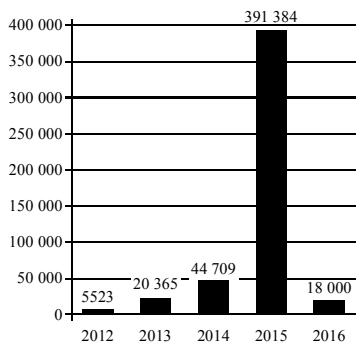
A kilencvenes évek előtt a határzár és a többszörös élőerővel őrzött határszakaszok miatt épeszű ember nemigen vágott neki az ismeretlennek, azonban a rendszerváltozás és a nyitás utáni történések az addigi határőrizeti eljárás átgondolását tették szükségessé. Ilyen volt a korai időszak NDK-s hulláma, a délszláv válság miatt megjelenő és tömegesen Nyugat-Európába igyekvő volt jugoszláv tagköztársaságok polgárainak vándorlása, a román vízumkényszer miatt illegálisan Ausztriába a zöldhatáron keresztül igyekvő nagy létszámú román állampolgár, de számtalan más ország állampolgárainak megjelenése is. Azzal, hogy a valamikori keleti blokk országainál nyugodtabb politikai és gazdasági helyzet szilárdult meg, illetve déli szomszédunknál békésre fordultak a mindennapok, az illegális bevándorlók száma éves szinten megállt egy megközelítőleg háromszáz nagyságrendnél⁸.

Az elemzendő ötéves időszak publikált adatai alapján elmondható, hogy kezdetben, azaz 2012 őszéig ez a tendencia folytatódott, de az arab tavasz hatásai miatt év végéig majdnem megduplázódott. Az értékelt időszakokban a Magyarország külső határán illegálisan belépők számát a *4. számú ábra* mutatja.

Az ábrán látható számok csak és kizárólag a befelé irányuló tiltott határátlépést mutatják, és csak az ország schengeni külső határa vonatkozásában. Érdekességként megemlíthető, hogy 2012-ben 15 224 intézkedés kapcsolódott az illegális migrációs cselekményekhez, ebből 6725 eset a tiltott határátlépés

4. számú ábra

A Magyarország külső határán illegálisan belépők száma 2012 és 2016 között



⁸ Részletesebb elemzését lásd még Ritecz György – Sallai János: i. m. 59. o.

és kísérlete szabálysértéshez kötődött! Ugyanezt a logikát követve 2013-ban 32 657 (ebből tiltott határátlépés és kísérlete 23 608), 2014-ben 61 664 (50 065), 2015-ben pedig már 430 607 (414 237) eset volt az illegális migrációs cselekményekhez köthető. 2016 viszonylag konszolidált eredményt mutat, hiszen októberig 31 664 illegális migrációs eseményt rögzítettünk, ebből a tiltott határátlépés és kísérlete szabálysértéshez kapcsolódó cselekmények száma 18 048 volt (ez nem tartalmazza a határárral összefüggő bűncselekményeket). Ezek a számok – visszatekintve az elemzett korábbi négy évre – némileg meghaladják a 2012-es év adatait, és eddig még elmaradnak az utána következő időszakéitól. Mindez annak függvényében értelmezhető, hogy az Európai Unióba irányuló illegális migrációval kapcsolatos nyomás gyakorlatilag nem enyhült, mindössze átrendeződtek bizonyos pozíciók.

2012-ben hazánkban is érezhető volt még az Észak-Afrikából kiinduló arab tavasz hatása, de az állampolgárság tekintetében egyfajta átrendeződést tapasztalhattunk az előző évhez képest. Ekkorra az illegális migrációval kapcsolatos cselekmények addigi legjellemzőbb elemét alkotó tiltott határátlépés és kísérlete esetében az afgán állampolgárok vették át a vezetést, majd jelentős számban csatlakoztak hozzájuk a pakisztániak is. A balkáni útvonal sajátosságából adódóan e két állampolgársági kör közé ékelődött a szerb és a koszovói elkövetők viszonylag magas száma is. Megjegyzendő azonban, hogy a szerb állampolgárok jelentős részét a schengeni térségből kifelé leplezték le úgy, hogy már megszegték az ott-tartózkodás szabályait. A szerb állampolgárokkal ellentétben a koszovóiak a befelé irányuló tiltott határátlépés elkövetői köréhez tartoznak, hiszen jelentős számban élnek és dolgoznak családtagjaik, rokonaik az Európai Unió valamely tagországában.

2013-ban a nyugat-balkáni migrációs útvonalon az illegális migránsok számának növekedése a szír válság elhúzódásának, az észak-afrikai illegális migrációs útvonalak nyugat-balkáni útvonalra átterelődésének (Olaszország és Málta ez idő tájt végre kikerült a migrációs nyomás alól), továbbá az afrikai Maliban kirobbanó politikai és egyes közép- és nyugat-afrikai országokban kialakuló gazdasági válságfolyamatoknak tulajdonítható. Ezek hatása mind-mind érezhető volt Magyarország schengeni külső határán. Ezt a folyamatot markánsan erősítette Koszovó bizonytalan nemzetközi jogi helyzete is és az, hogy Nyugat-Európában a menedékkérelmezők anyagi juttatásokat kaptak. Mindezekhez társult, hogy Afganisztán, Banglades és Pakisztán felől ismét bevándorlók áradata indult meg.

2014-ben a hazánkat érő illegális migrációs folyamatokra a szír válság elhúzódása és egyre kilátástalanabb helyzete, Koszovó gazdasági és munkaerő-

piaci helyzetének katasztrofális pozíciója, Afganisztán, valamint – kisebb mértékben – a közel-keleti térség és az afrikai migráció volt a legerőteljesebb hatással.

2015 azonban minden addigi elképzelést felülmúlt hazánk tekintetében is. A minden év végén készülő prognózis már előrevetített egyfajta „várakozást” a migrációs folyamatok negatív trendjének fennmaradásában, annak valódi mértékére azonban senki sem számított. 2015 májusáig ez csak a határrendszet problémájaként és összrendőrségi feladatként jelentkezett, de a nyáron bekövetkező kormányzati beavatkozás azt mutatta, hogy a bevándorlás már elérte azt az emberek ingerküszöbét. Az év elején még kitarított a koszovói menekülthullám. Az előző évben a balkáni országokat – elsősorban Görögországot – olyan hatalmas mértékű migrációs hullám érte el Törökországon keresztül, amit már a gazdaságilag amúgy is bizonytalan helyzetben lévő ország alig tudott kezelni. Mire a Görögországgal szomszédos országok felocsúdtak, már több százezres tömeg ostromolta határaikat a továbbjutás reményében. A Közel-Keletről és Ázsia más térségéből érkező illegális migránsok számolatlanul jutottak el Magyarország határáig, ahol az Európai Unió menekültpolitikájának ismeretében bizakodva várakoztak. Súlyosította e helyzetet, hogy Görögország nem volt köteles visszafogadni menedékkérelmezőket, illetve az érintett országok között fennálló visszafogadási egyezményeket hallgatólagosan „felmondták”.

Minden elemzett év tekintetében elmondható, hogy a bekövetkezett események nem minden határviszonylatban (ukrán, román, szerb, horvát) azonos mértékben jelentkeztek, kiugró volt a szerb viszonylat érintettsége. A román viszonylatban felfedett illegális bevándorláshoz kapcsolódó jogellenes cselekmények száma is éppen hogy csak megközelítette a szerb viszonylatban felfedettek felét 2012-ben. A következő évben tovább növekvő jogellenes cselekmények hangsúlya már egyértelműen a szerb viszonylatra helyeződött, mégpedig olyan mértékben, hogy a két érintett megyében 2012-höz képest négyszeresére nőtt az elfogott és előállított bevándorlók száma. 2013-ban a menekültügyi őrizettel összefüggő jogszabályi változások érezhetőek voltak az illegális migránsok számában, az év első felében hónapról hónapra nőtt a menedékkérők száma. Ennek a folyamatnak a 2013 júliusában érvénybe lépő új menekültügyi szabályozás vetett véget, és júniusra a migránsok nyolcvanhat százaléka volt menedékkérelmező. A nyár második felétől fokozatosan csökkent a számuk (egészen októberig), azonban novemberől ismét emelkedni kezdett, és decemberben ismét megközelítette a hetvenhét százalékot a menedékkérelmet előterjesztők száma. 2014-ben a szerb viszonylat-

ban elkövetett illegális migrációs cselekmények kimagasló értékeket mutatnak, és az év folyamán egyre súlyosabb problémát okozott a menekültügyi eljárás alól magukat kivonni szándékozók országból való távozása. Ezzel párhuzamosan a mélységi ellenőrzések is igen sok felfedést hoztak. Ez a folyamat már az előző évben kezdődött, noha a mértéke meg sem közelítette a 2014-es adatokat, sőt jelentősen elmaradt a 2015-ös számoktól. 2015 elején a koszovói válság miatti bevándorlás meglehetősen lekötötte a határrendészeti erőket, de megszűnésével párhuzamosan fokozatosan erősödött a nyugat-balkáni útvonalon érkező szírek, afgánok, irakiak, pakisztániak stb. száma. Sok esetben az államhatáron a határőrizeti művelet helyett csapaterős műveletet kellett alkalmazni. Ez azonban nem volt egyedi eset Európában, hiszen az év végére Németország is ugyanerre a következtetésre jutott. Mindamellet az Európai Unióban hazánk volt az első, amely először tapasztalta meg és alkalmazta is. A tavaly bevezetett jogi, technikai és humán intézkedések sorozata némileg lassította ugyan az illegális bevándorlást, de ez csak időszakos volt, hiszen azonnal új útvonalat keresve és találva Horvátországon keresztül – kezdetben Magyarország, majd később – Szlovénia felé új irányban folytatódott. 2016 elejére pedig a horvát, szlovén és osztrák határzárak miatt ismét a legrövidebb magyarországi irányt választva a magyar–szerb határzárnál próbálkoztak a migránsok az Európai Unióba való illegális belépéssel, több-kevesebb sikerrel. Mivel minden út lezáródott, ezért várható volt, hogy az összes rossz közül a legközelebbit fogják választani, azaz a legkönyebben elérhető határszakaszt.

Visszakanyarodva a 2014-es év tapasztalataihoz, röviden érdemes megemlíteni, hogy az akkori tömeges bevándorlás kezelése olyan megoldandó kérdéseket vetett fel, amelyekre nem volt hatékony válasz, hiszen nem volt ilyen mértékű migrációs hullám, viszont a megtett intézkedések 2015-ben már látható eredménnyel jártak. Ilyen feladat volt egyebek között az egyszerre nagy számban, néha százötven fősnél is nagyobb csoportokban érkezők gyors, komplex kezelése; a sérülékeny csoportokkal (kísérő nélküli kiskorúak, kisgyermekes családok, betegek stb.) való bánásmód; egy-egy adott állampolgársági kör kitoloncolási kérdésének megoldása (például a koszovóiak esetében); tömeges menedékkérelmek kezelése, együttműködés az illetékes hatóságokkal; valamint a mélységben megjelenő illegális migránsok, menedéjjoggal visszaélők kiszűrése.

Az értékelt időszak illegális migrációval kapcsolatos állampolgársági összetétele is érdekes képet mutat, bár meg kell jegyezni, hogy ez esetben is a

Illegális migrációban érintett top 5 állampolgársági kategória Magyarországon

	2012	2013	2014	2015	2016. I–IX. hónap
1.	afgán	<i>koszovói</i>	<i>koszovói</i>	szír	afgán
2.	<i>koszovói</i>	pakisztáni	afgán	afgán	pakisztáni
3.	pakisztáni	afgán	szír	iraki	szír
4.	algír	algír	palesztin	<i>koszovói</i>	iraki
5.	marokkói	szír	iraki	pakisztáni	marokkói

Forrás: Határhelyzetkép: a 2012., 2013., 2014., 2015., 2016. évek aktuális időszakai.

ORFK-kiadványok. A szerző szerkesztése.

tiltott határátlépés és kísérlete szabálysértéseket vesszük alapul. A táblázatban látható az öt legmagasabb állampolgársági kategória az egyes években.

Kiemeltem a koszovóiakat, tekintettel arra, hogy esetünkben az igazán elsődleges illegális migrációban érintett állampolgársági kört jelentette, és egyértelműen igazolják a már tárgyalt tényeket. A 2015-ös év elején megszűnő koszovói migráció olyan mértékű volt, hogy az a pár hónap szinte a teljes évre rányomta a bélyegét. Érdekes az is, hogy 2015-ben a harmadik leggyakoribb állampolgárság az ismeretlen volt. Ez is mutatja, hogy a 2015-ös események annyira töményen jelentkeztek, hogy egy-egy csoport esetében sok esetben az állampolgárság megállapítására sem volt lehetőség. Ez természetesen csak a másodlagos migrációban érintettekre volt érvényes, hiszen őket az első belépési pontnál (jellemzően Görögországban) már regisztrálták, vagy legalábbis regisztrálniuk kellett volna.

Érdekes az iraki állampolgárok helyzete: tömeges megjelenésük ugyanis a Frontex adatai szerint 2015-re tehető, miközben nálunk már 2014-ben az ötödik leggyakoribb állampolgársági kört jelentette. 2015-ben már hazánk esetében is a harmadik helyre sorolhatók (eltekintve a lényegesen nagyobb *ismeretlen* állampolgársági körtől).

Zárszó

A hazánkat ért és érő illegális bevándorlás tekintetében még nagyon sok mindent lehetne publikálni, jelenleg erre terjedelmi korlátok miatt nincs lehetőség. Érdekes lenne megvizsgálni a teljes illegális bevándorlás alakulását, vagy kiemelve az embercsempészség kérdését, de például a mélységi migrációs események felfedésének trendjei is megérdemelnének egy komplex elemzést. Utóbbi ugyanis összefügg a külső határon és befelé irányuló illegális migrációs trendekkel.

Azt viszont rendkívül nehéz megjósolni, hogyan fog változni a migráció trendje a következő években. A jelenlegi politikai-gazdasági helyzet, a migrációra ható számtalan tényező generálta folyamatok még rövidebb távon sem kiszámíthatók. Ahogy nem láttuk előre 2012-ben vagy 2013-ban a 2015-ös eseményeket, úgy ma sem tudjuk megmondani, mit hoz a 2020-as év a migráció tekintetében. Kétségtelen, hogy a közel-keleti események továbbra is megoldatlanok, és ennek hosszú távú kimenetele bizonytalan. Az ivóvízért folytatott harc, a globális felmelegedés problémája szükségszerűen újabb és újabb meglepetést okoz.

ÉBERHARDT GÁBOR

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén megjelenő illegális bevándorlás

„Az államhatár átlépésekor be kell tartani az államhatár átlépésével összefüggő jogszabályi rendelkezéseket, valamint a határátkelőhely rendjét.”¹

A Csongrád megyei irány Magyarország európai uniós, majd schengeni taggá válása óta jelent meg. Az egyre erősödő geopolitikai helyzet miatt a 2010-es esztendőtlől dinamikusan növekvő, a normatív rendelkezésnek megfelelően, az arra kijelölt határátkelőhelyeken és nyitvatartási időben „legálisan” átlépésre jelentkező utazók kategóriáján kívül kerülő, „illegális” határátlépőkkel együtt megjelent a köztudatban a „migráns” kifejezés. Szerbiai viszonylatban jellemző módon több száz, több ezer fős nagyságrendben az illegális bevándorlók meghatározó aránya a volt Jugoszlávia utódállamaiból érkezett, míg az elmúlt három évben a kibocsátó közel-keleti, észak-, közép-, kelet-afrikai, arab államok, ritkábban távol-keleti, dél-amerikai térségből érkezők váltak jellemzővé.

A Romániával közös határszakaszon a vizsgált időszak első felében, alacsony számban, főként moldáv, török (kurd), illetve az arab országok állampolgárai kíséreltek meg a jogszabályok megszegésével, illegálisan a schengeni övezetbe jutni. Az utóbbiak túlnyomó többsége romániai menekülttáborokból, gyűjtőhelyekről szökött meg, illetve a jogszerű tartózkodás feltételeinek megszüntése után nem akart (nem tudott) visszatérni hazájába és indult Magyarországra mint tranzitállamnak tekintett ország irányába.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság határrendészeti feladatait jelentősen befolyásolta a 2014 végén, 2015 elején tapasztalt „koszovói válság”, valamint a 2015 második felében az „arab tavasz”² következményeként megnövekedett migrációs nyomás. Ennek elemzése után, a főbb migrációs útvonalak figyelembevételével alakítottuk ki a többlépcsős határizet komplex rendszerét.

¹ Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. tv. 11–11/A §.

² Arab tavasznak nevezik a 2011 elején, az arab államokban kirobbanó kormányellenes tüntetéssorozatokat. Az elnevezés a „népek tavasza” kifejezéshez visszanyúlva terjedt el, amely az 1848-as európai forradalmi hullámról utal. https://hu.wikipedia.org/wiki/Arab_tavasza

A megye szerbiai határszakaszára korábban hazai és nemzetközi szinten sem tapasztalt mértékű illegális bevándorlás okozta megpróbáltatások sora nehezedett, amely európai szinten is kiemelkedő számú illegális bevándorló elfogásához vezetett, és korábban nem alkalmazott rendészeti protokollok kiakartatását, alkalmazását igényelte.

Az államhatáron átjutva a segítőkkel, vagy azok nélkül a kiépült közlekedési infrastruktúrával akár három-öt óra alatt is el lehet jutni Magyarországot területéről a belső határokon történő határellenőrzés nélkül, Nyugat-Európa irányába.

Az illegális bevándorlás főbb megjelenési formái

A klasszikus balkáni útvonal jellemzője, hogy a legnagyobb migrációs folyamat az ideiglenesen befogadó, migrációs tranzitállamként értékelhető Törökországból indul és Görögországon, Albánián, Macedónián és Szerbián keresztül éri el hazánkat, ezzel jelentős nyomás alá helyezve a szerb–magyar szárazföldi határszakaszunkat.

A határsértők elfogása során itt is egyre jellemzőbbé vált a hitelesnek értékelhető közokiratot bemutatni nem tudó, ám magukat iraki, szomáliai, afganisztáni, pakisztáni, szíriai, kurd (háborús övezetek) állampolgároknak valló, illetve koszovói és szerbiai állampolgárok megjelenése.

Az elfogott és eljárás alá vont illegális bevándorlók számában ugrásszerű változás és a számadatok szerint a legnagyobb növekedés 2014 júliusától következett be, és kimagasló volt 2014. október, november, december hónapokban, valamint 2015. januárjában, illetve február első felében.

A napi elfogások száma a migrációs hullám miatt oly mértékben megnövekedett, hogy a Szegedi Határrendészeti Kirendeltségre (szükséges a mai napig) megerősítő erőket kellett átrendelni.

A tiltott határátlépést elkövetők számadataiban, belső összetételében jelentős változás állt be.

2015. február végéig legnagyobb létszámban koszovói (32 százalék), afgán (20), és szír (20), kisebb arányban palesztin, pakisztáni, iráni, indiai, bangladesi, iraki, valamint az észak-afrikai és arab országok polgárai próbáltak Magyarországot területére jutni.

Az elfogottakkal kapcsolatos adatok érdemben változtak meg. A német és az osztrák szakértők Szerbiába történő vezénylésével, a határ menti közös járőrzéssel, valamint ennek következtében a szerbiai rendőri szervek hatá-

rozottabb fellépésének, a koszovói kormány szigorító intézkedéseinek következtében közel nyolcvan százalékkal visszaesett a koszovói állampolgárok által elkövetett tiltott határátlépések száma.

Ebben az időszakban azonban belső arányait tekintve növekedett a szír, afgán, bangladesi, szomáliai, eritreai, iraki, pakisztáni, jemeni, palesztin, szudáni állampolgárok által elkövetett illegális határátlépések száma.

A nagy migrációs nyomás hatására a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén megnövekedett az embercsempészek száma is, ennek felderítésében jelentős eredményeket értünk el.

Kiemelkedő növekedés a zöldhatáros szerbiai határszakaszon, Ásotthalom közúti határátkelőhely mellett, illetve Ásotthalom és Mórahalom, majd a Tisza árterében, Röske térségében következett be.

A romániai határszakaszon az illegális bevándorlók határainkon történő átjuttatásához a közúti határátkelőhelyeken jellemzően a gépjárművekben történő elbújtatást választották.

A 2009 óta tartó és ismert görögországi, közel- és távol-keleti politikai helyzet miatt az illegális bevándorlás növekedésével az ahhoz kapcsolódó jogsértések száma is emelkedő tendenciát mutat.

Megyeinkben 2015-ben jellemzően a hatályos Btk. 353. §-ába ütköző *embercsempészs* bűncselekmények miatt indultak eljárások, de folyt nyomozás a Btk. 354. §-ába ütköző *jogellenes tartózkodás elősegítése* és a 355. §-ba ütköző *családi kapcsolatok létesítésével való visszaélés* bűncselekmények miatt is.

A csempészs koordinálását a csempészett személyek nációjához tartozók, nemzetiségi alapon szervezve, az operatív rendőri beépülés lehetőségét minimalisra csökkentve végzik, például az afgán bevándorlók mozgását afgán, a koszovóiakat albánok szervezik.

A helyi – szabadkai – szervező feladata csak az államhatáron történő átjuttatás megszervezésére, a továbbszállítást végző személyek felkutatására irányul. A bevándorlókkal a kapcsolatot a saját nemzetiségű szervezőjük folyamatosan tartja a személyes kontaktuson túl, rejtett számú okostelefon-applikációkon keresztül, kombinált módszerekkel.

A koszovói albán nemzetiség esetében – amelynek migrációban való mértéke az ismert időszakban drámaian növekedett – sok esetben a „sétáltatást” is saját állampolgár végezte, így elfogáskor nem lehetett megállapítani, ki a bűncselekmény elkövetője, azokra a kísért személyek a bosszú reális veszélye miatt érdemi nyilatkozatot nem tettek.

Bár az elmúlt időszakban az embercsempészs bűncselekmény miatt kiszabott büntetések mértéke nőtt – sok esetben letöltendő szabadságvesztésre

ítélte az elkövetőket a bíróság –, e büntetések visszatartó ereje a megszerezhető jelentős haszon miatt továbbra is csekély maradt.

A romániai szakaszon az embercsempészás többségében továbbra is a határátkelőhelyeken, járművekben kialakított rejtékhelyeken történt.

Az illegális bevándorlás dinamikáját, összetételét és irányait az elmúlt öt évben több tényező is érdemben befolyásolta:

- Szerbia, Macedónia és Montenegró állampolgárai 2009. december 17-től, Albánia, Bosznia-Hercegovina állampolgárai 2010. december 15-től vízummentességet kaptak az Európai Unió tagállamaiba, ennek következtében visszaesett az illegális migrációban történő részvételük aránya.
- Szerbia 2010. december 3-án megszüntette a Törökországra és Albániára vonatkozó vízumkényszert, valamint számos migrációs kibocsátó országgal vízummentességi megállapodása van. A könnyebb beutazás lehetőségének következtében az illegális bevándorlásban részt vevő törökök (kurd nemzetiségűek) aktivitása azonnal megnőtt.
- Már 2009-ben érezhető volt, hogy Görögország képtelen a területén lévő több tízezer menekült és bevándorló helyzetét érdemben kezelni. Nemzeti hatóságai felszólították ugyan őket az ország harminc napon belül történő elhagyására, de mivel a külföldieknek semmilyen okmányuk nem volt, így a legális távozás lehetősége eleve reménytelen volt.
- A szerbiai hatóságok – hasonlóan a görög eljáráshoz – az illegálisan érkezett harmadik országbelit tíz napon belül az ország elhagyására szólítják fel. A távozás feltételeit azonban itt sem teremtették meg, így a végkifejtet előre borítékolható volt.
- Szíria vonatkozásában a 2011 márciusa óta tartó polgárháború és az Iszlám Állam ellen folytatott harc miatt családok tömegei menekültek el lakhelyeikről a visszatérés reménye, lehetősége nélkül.
- Afganisztánban a választások eredményét elutasító szervezetek terrortámadásai, az amerikai és brit katonák kivonulása miatt biztonságpolitikai hiátus alakult ki, amelyben a tálibok újra megerősödtek. Sok család emiatt attól félt, hogy a tálibok vagy a kormányerők a fiatal fiúkat elviszik katonának.
- A Koszovóban élő lakosság extrém mértékben elszegényedett, a helyi lakosság tizennyolc százaléka napi 0,90 eurócentből, illetve huszonhét százaléka szegénységben, napi 1,40 euróból él. Az ország lakosságának körében hatvanszázalékos a munkanélküliség. A korrupció, a szervezett bűnözés és az ismeretségen alapuló foglalkoztatás Koszovó legnagyobb ellensége, mindez távozásra kényszeríti a lakosságot. Jellemző a megélhetési, jövedelemszerzési menekülés, a segélyszerzési rendszer adta lehetőségek kihasználása.

- Szerbiával uniós szintű idegenrendészeti tárgyalások zajlottak a harmadik országbeli illegális bevándorlók toloncolással történő visszavételéről. Ennek nyomán visszafogadták a nem szerbiai állampolgárokat is, ha bizonyítható volt az országukból kifelé irányuló illegális határátlépés. Ez azzal járt együtt, hogy számottevően megnőtt a kiutasítások és kitoloncolások száma. Ezt a fogadási kötelezettségét Szerbia a tömeges mozgás időszakában egyoldalúan beszüntette.
- Egyéb afrikai, ázsiai, dél-amerikai országok gazdasági menekültjei jelentek meg, akik a jobb megélhetés reményében hagyták el otthonaikat.
- Az „ebolapánik”-nak nevezett egészségügyi veszélyhelyzet polgári személyek körében jelentkezett.
- Az egységes európai jogi, rendészeti fellépés hiánya a koszovói válság kezelésének mintájára.
- Nemzetközi szervezetek bűnözés térnyerése, nehézkes jogalkotási és jogérvényesítési protokoll a migrációban érintett államokban.
- Legitim és illegitim szervezetek, magánszemélyek, közszereplők, politika, média politikai döntéseket befolyásoló hatásmechanizmusának térnyerése.

Az illegális bevándorlás kezelésekor tapasztalt főbb problémák, alkalmazott metodikák

Meghatározó jelentőségűnek értékelhető a lakosság bűnmegelőzési tájékoztatása, amivel az előzmény nélküli és megalapozatlan félelmek, valós hiátusok kezelése, önbíráskodások váltak megelőzhetővé.

A lakossági felvetések gyűjtése és elemzése alapján, valamint a térség közbiztonsági és bűnügyi helyzetének folyamatos kontroll alatt tartásával, a konkrét adatok és elemzési-értékelési információk ismeretében hajtottunk végre célirányos bűnmegelőzési tájékoztatásokat valamennyi rendelkezésre álló lehetőség kihasználásával.

A külterületen élők által jelzett problémák (kisebb értékre, de folyamatosan bekövetkező lopások, rongálások) a kiemelt járőrsűrűségnek, a gyors reakciónak, bűnmegelőzési figyelemfelhívásoknak köszönhető komplex közrendvédelmi és bűnügyi tevékenységrendszernek hála, meghozta azt a nemzetközi felületeken is elismert eredményt, amely szerint a térségben élők biztonsága a kritikus időszakokban sem csorbult, az a magyar rendőrség által biztosított volt.

A lakosság biztonságérzetével összefüggésben megjelenő egyéb típusú próbatételek rendészeti és büntügyi kezelése mellett indokolt volt az operatív együttműködő szervek bevonása is.

A nyíltan észlelhető, szervezett bűnözéshez kapcsolható embercsempész tevékenység szervezői hálózatának feltérképezése mellett érdemi feladat volt a szélsőséges, kihívóan köznyugalmat zavaró civil önszerveződések beazonosítása, az általuk tervezett erőszakos cselekmények, a biztonságérzetet és köznyugalmat zavaró, hangulatkeltésre alkalmas rendezvények megelőzése, megakadályozása, felszámolása.

A hatékony együttműködés nyomán súlyosan szélsőséges, nagy nyilvánosság előtt is ismertté vált cselekmények nem következtek be.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság a rendőrség hatáskörén túlnyúló és a közbiztonsággal összefüggő problémákat a rendelkezésére álló csatornákon továbbította, kezdeményezte a megfelelő kormányzati szintű támogatást.

Ilyen jellegű igény és arra adott válasz a teljesség igénye nélkül a következő:

- A terménykárok (lopás, rongálás) kezelésére a kárenyhítés rendjének normatív szabályozása, biztosítása.
- Településeken térfigyelőkamera-rendszerek telepítésének, fejlesztésének kormányzati támogatása.
- Önkormányzatok berkein belül működő helyi polgárőr egyesületek tevékenységének finanszírozásának támogatása.

Szintén a civil kül- és belterületi lakosság által jelzett és a hatáskört, valamint a helyi önkormányzatok gazdasági potenciálját meghaladó, kormányzati támogatással kezelt problémává vált a térségben az illegális bevándorlók által hátrahagyott, kvázi veszélyes hulladék összegyűjtése, szállítása, megsemmisítése.

Előző problémakörhöz kapcsolható, szintén megoldást igénylő nehézség-halmaz volt a humán egészségügyi veszélyeztetettség.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság egészségügyi és pszichológiai alosztálya – együttműködve a tisztiorvosi szolgálattal – fórumokon és rendezésünkre bocsátott kommunikációs felületeken hiteles tájékoztatásokat, egészségvédelmi ajánlásokat tett közzé.

Az illegális bevándorlással kapcsolatos rendészeti feladatok egyik szintén kritikus eleme a médiával történő kapcsolattartás rendje.

Mint az már több esetben is felvetődött, több területen – így a kommunikációban is – okozott nehézségeket az előzmény és minta nélküli feladatrend-

szer kezelése, a hiteles tájékoztatási stratégia kialakítása és annak megvalósítása lakossági pánik kiváltása nélkül.

Mindamellett, hogy a határszakaszunkat érintő illegális bevándorlás témája nemcsak hazánkban, hanem nemzetközi szinten is népszerűbbé vált, a feladatot kezelő elsődleges hatóságként a rendőrség a hiteles tájékoztatást az általa irányított keretek között igyekezett tartani, erősítve a lakossági köznyugalmat.

Ennek a tudatos tevékenységnek is tulajdonítható, hogy a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság a történelmi egyházakkal és nemzetközi szinten is hitelesnek minősített karitatív szervezetekkel együttműködve, központi szinten a Karitatív Tanács által is koordináltan hajtotta végre nemzetközi szinten is követendő példaként értékelt humanitárius tevékenységét.

Meg kell említeni azt az óriási munkaterhet, amellyel az idegenrendészeti feladatokat ellátó rendőri állomány az eljárás alatt álló lévő személyek őrzését, kísérését, szállítását végrehajtók áldozatos munkájával a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság eleget tett a hatályos normákban rendelkezteknek.

2010 után az Európát és hazánkat, megyénket érintő illegális bevándorlási hullámot negyedik generációsnak értékelhetjük.

Ebben az időszakban már olyan családtagok (apa, anya, feleség, gyerek, nagyszülő, egyéb rokon) kísérelték az övezet határain belülre jutást, akik a korábban már legálisan, illegálisan bejutó családtagjukhoz, egyéb hozzátartozójukhoz indultak.

A menekültek soraiban sok csecsemő és ellátásra szoruló idős, illetve mentálisan vagy egészségileg legyengült állapotú személy volt, akiknek az ellátását meg kellett oldani.

Nehézséget okozott az illetékességi területünkön a jellemző módon magukat afgánnak valló, felnőtt kísérő nélkül érkező gyermek- és fiatalokorúakkal kapcsolatos eljárási, ellátási, őrzési feladatok protokolljának betartása.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság egészségügyi és pszichológiai alosztálya kialakított egy olyan az EU, a Frontex és a Egészségügyi Világszervezet által is elismert vizsgálati módszert, amellyel eseti szaktanácsadóként eljárva, nagy bizonyossággal meg tudták állapítani az eljárás alatt álló, hiteles közokirattal nem bíró személyek életkorát.

Szintén a rendőrorvosoknak köszönhetően alakították ki és működtették az egészségügyi ellenőrző áteresztőpontot.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság tevékenységében kiemelt helyet kapott a legális és illegális migrációban érintett „ügyfelekkel” kapcsolatba kerülő állomány intézkedési, viselkedési, kommunikációs kultúrájának fejlesztése.

Geopolitikai helyzete következtében Magyarország egyértelműen megkezdhetetlen a legális és illegális migráció kérdésében.

E tény ismeretében pedig össztársadalmi feladat az eltérő kultúrákból érkezők és a társadalom tagjai közötti kapcsolatok társadalmi és jogszabályi normáknak megfelelő érvényesítése.

A megerősítésre átdöntött állomány célirányos felkészítésének hála sikerült súlyos konfliktusok nélkül kezelni az eseményeket, egészen az illegális bevándorlók tömegének 2015. nyári–őszi jogsértő fellépéséig.

Jövőkép, feladatok

Az illegális migráció eltérő módon érinti az Európai Unió mint célterület tagországait, ezért a célszámokhoz az illegális bevándorlás elleni harcban különböző érdekek, eljárási protokolljaik vannak.

A közép-európai országok, így Magyarország is átmeneti zónát alkotnak a nyugati és a keleti országok között, a nyugati migráció szempontjából a tranzitfolyosó szerepét töltjük be.

A kibocsátó országokban jelen lévő, vagy valószínűként prognosztizálható gazdasági nehézségek, az élelmiszer és az ivóvíz hiánya, a túlnépesedés, a faji, vallási, nemzeti hovatartozás, a politikai és felekezeti ellentétek, a radikalizálódó szélsőségek, valamint számos további ok miatt továbbra is számítani kell a menekültek rohamára. Sem rövid, sem hosszú távon nem várható a nagy létszámú (tömeges) illegális bevándorlás okozta rendszert, politikai, gazdasági nyomás mérséklődése.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén zajló határrendészeti tevékenységet jelentősen befolyásolja az ázsiai, afrikai országokban kialakult politikai, gazdasági helyzet, a faji, vallási ellentéteken alapuló belső megmozdulások, fegyveres konfliktusok és azok nyomán a legális, valamint illegális migrációval összefüggő primer és szekunder hatás.

A migráció leginkább Magyarország déli határait érinti, jelentős nyomás alá helyezve a szerb–magyar szárazföldi határszakaszt.

A magyar állam által bevezetett háromlemez határőrizeti rendszer következtében a korábbi időszakokhoz képest minimálisra csökkent azoknak a száma, akikkel szemben az államhatár tiltott átlépése miatt kellett intézkedni.

Az illegális bevándorlás kapcsán a szerbiai határszakaszon tapasztalt tények és előrejelezhető kockázatelemzési adatok alapján a rövid, közép- és

hosszú távú hatások nemzetközi szinten egységes értelmezésű és célzatú kezelése szükséges:

- a) Illegális bevándorlók által elkövetett bűncselekmények számának növekedése, ami a helyi lakosság, az állami szervek reakcióját váltja ki a hatás-ellenhatás elvét követve.
- b) Terrorcselekmények számának növekedése, azok következményeinek súlyosbodása, a lakosság biztonságérzetének csökkenése. A Franciaországban, Belgiumban történtek össztársadalmi következményei megmutatták, hogy egy régió, ország működése, állampolgárainak napi életvitele megnehezíthető huzamos időszakon keresztül is.
- c) Az „árnyéktársadalmak” (no-go zónák) közbiztonsági veszélyek halmazát rejtik magukban, a multi-, interkulturális együttélés konfliktusai nagy valószínűséggel még hangsúlyosabbakká válnak.
- d) Vítatható, ámde elgondolkodtató, miszerint a legnagyobb veszélyt várhatóan a humán egészségügyi krízisek okozzák.

Megoldások

Az ország és a schengeni határ belső biztonsága, a megye illetékességi területén a határ- és a belső biztonság fenntartása érdekében az elmúlt évek tapasztalatai alapján szükséges bővíteni a határrendészeti szakterületen tevékenykedők létszámát, fejleszteni, karbantartani a rendelkezésre álló határőrizethez és a határfogalom biztonságos ellenőrzéséhez szükséges technikai eszközöket.

Az elmúlt években növekvő intenzitású, nagyságú, összetételű illegális bevándorlás kezelésének területén további intézkedéseket indokolt végrehajtani:

- Folyamatos tájékoztatással (tett és tervezett rendészeti intézkedések, együttműködés lehetséges felületei, elérhetőségek) meg kell erősíteni a frekvenciált területeken élők biztonságérzetét, meg kell előzni az idegenellenességet, illegális határátlépők elleni erőszakos, agresszív cselekményeket.
- Jelentkező másodlagos migrációs károk finanszírozására kárenyhítési alap létrehozása.
- Rendészeti területen kiemelt szerepet kell kapnia és komplexen kell kezelni a helyi lakosság szubjektív biztonságérzetének garantálása mellett az irreguláris migrációban rejlő terrorfenyegetettségi faktorok kiszűrését, a szokásos rend szerinti eljárási protokollt, és a járványügyi megelőző tevékenység mindenoldalú biztosítását, végrehajtását.

- Nemzeti jogszabályi környezet korrekciójával indokolt csökkenteni, kizárni a menekültjoggal történő visszaélés (tömeges, intézményes) lehetőségét, gondoskodni kell a jogsértő magatartás jogkövetkezményeinek betartásáról.
- A hatályos nemzeti jognak és az annak érvényesítését elősegítő szakmai normáknak összességében és elemeiben is ki kell állniuk az alkotmányosság próbáját.
- Az illegális bevándorlás nemzetközi jellegére tekintettel annak érdemi egységes rendezése csak a tagállami szövetség egységes értelmezése, rendészeti és jogpolitikai egyezsége alapján oldható meg.
- A schengeni tagállami szövetség „négylépcsős ellenőrzési modell”-jének érdemi alkalmazásával jelentősen csökkenthető az Európához közeli (nyugat-balkáni régió) országok területéről az illegális bevándorlók kibocsátása.
- A tanulmányban említett egyéb problémák érdemi kezelését komplexen és folyamatában kell kezelni.
- Indokolt az illegális bevándorlók őrzési helyeire vonatkozó mentési, kiüritési tervek többoldalú kidolgozása.

IRODALOM

Csóke Melinda: A migráció jellemzőinek, hatásainak és kezelési lehetőségeinek vizsgálata a szerb-magyar határszakaszon. Diplomamunka. Szegedi Tudományegyetem Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar Területi Szociálpolitika mesterszak, Szeged, 2015

Dániel Andre: Az életképes rendszer modell. Proactive Management Consulting–Széchenyi István Egyetem, Győr, 2011

Földi Krisztina: Illegális Migrációval Kapcsolatos Igazságügyi Statisztikai Adatok Elemzése. Szakdolgozat. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2015

Görbe Attiláné dr. Zán Krisztina: Migráció-előítélet-idegenellenesség. Előítélet kutatás a belügyi ágazatban. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2014

Hautzinger Zoltán – Hegedüs Judit – Klenner Zoltán: A migráció elmélete. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Budapest, 2014

Hautzinger Zoltán: Prologus. Határország – 100 év a minőség jegyében. In: **Hautzinger Zoltán (szerk.):** Tanulmányok a „Határellenőrzés a veszélyhelyzetek tükrében” című konferenciáról. Pécs, 2006 [Pécsi Határőr Tudományos Közlemények VI.]

Klein Sándor: Vezetés és szervezet pszichológia. SHL Kft., Budapest, 2001

Kovács Gábor: A hatékony vezetői munka alapjai a rendőrség helyi szerveinek irányításában és vezetésében. Jegyzet. Rendőrtisztai Főiskola, Budapest, 2009

Parádi József – Suba János – Vedő Attila: A magyar-román határ és őrzése 1867–1918. Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, Budapest, 2011

Sallai János: Az államhatárok. Press Publica Kiadó, Budapest, 2004 [Változó világ 58.]

Sallai János: Egy idejét múlt korszak lenyomata. A vasfüggöny története. Hanns-Seidel Alapítvány, Budapest, 2012

Szabó Henrik (szerk.): A bűnmegelőzés elmélete és gyakorlata. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2008

Szabó József: A rendőrség–határőrség integrációja a teljes jogú schengeni tagság tükrében. Széchenyi István Egyetem, Győr, 2011

PÉTER GÁBOR – SINKOVICS RÓBERT

Az illegális migráció megjelenése Zala megyében

Napjaink egyik legaktuálisabb problémája a rendkívül szerteágazó nemzetközi migráció kérdésköre. Globalizálódó világunkban egyre nagyobb méreteket ölt a migráció, amelynek oka a fejlett országok rohamos elöregedése, valamint a fejlődő országok mérhetetlen szegénysége, túlnépesedése, a helyi háborúk. A társadalmi kérdések közül a bevándorlás témaköre az egyik, ami leginkább foglalkoztatja az európai közvéleményt, ezzel kapcsolatban egyre nagyobb aggodalmak merülnek fel. Az illegális bevándorlás és az arra összpontosuló figyelem miatt fokozódnak egyes uniós országoknak és régióknak a biztonsággal, a humanitárius kérdésekkel és a terrorizmussal kapcsolatos aggályai. Az Európai Unió tagállamai ezért közösen arra töreksenek, hogy visszaszorítsák, megakadályozzák az illegális belépést a tagállamok területére. Geográfiai helyzetéből adódóan a korábbi évekhez hasonlóan Magyarország továbbra is az Európai Unióba és a schengeni térségbe irányuló szárazföldi illegális migráció egyik fő tranzitországa.

A Zala Megyei Rendőr-főkapitányság az illetékességi területét tekintve speciális helyzetben van, mivel egyaránt van schengeni külső (horvát) és schengeni belső (szlovén) határszakasza.

A magyar–horvát határszakaszt Zala megye délnyugati szegélyén, a Kerka folyó torkolatától, a Dráva folyóval való találkozásáig a Mura folyó határolja. Az országhatár és a Zalai-dombvidék közti terület a Mura mente, délnyugati szegélyén a gyors sodrású, szeszélyes folyó, időszakos árvizeivel, holtágaival, építő és romboló tevékenységével nagyban segíti a határőrizeti munka megszervezését.

A meglévő holtágak a területre jellemző kavicságyon keresztül továbbra is kapcsolatban állnak az élő vízzel, így hol megszűnnek, hol újjáélednek, sok helyütt mocsarassá, ingoványossá téve a talajt.

Mivel az erdőgazdálkodás ezen a területen nehézkes, a Mura árterében nem történt meg a természetes erdők cseréje nemesített fajtákra, így a mai napig az őshonos fajták uralják a környezetet, és képeznek erős természeti akadályt.

A megyei rendőr-főkapitányság határszakasza az A345 határjeltől a B159-es határjelig terjed, hossza 96 470 méter. Ezen belül a szlovén viszonylat az A345-határjeltől a B1-esig terjed, hossza 54 300 méter. A megoszlást tekintve

12 060 méter a vízi határszakasz, és 42 240 méter a szárazföldi. A megyéhez tartozó horvát határszakasz a B1-es határjeltől a B159-es határjelig terjed, amelynek hossza 42 170 méter, ebből 18 080 méter a vízi és 24 090 méter a szárazföldi határszakasz. A szárazföldi szakasz hossza azonban horvát viszonylatban csalóka képet mutat, mivel a határvonal konkrétan nem a Mura sodorvonalában van, az váltakozva halad a magyar és horvát területen. Ezt a természetes védvonalat kihasználva történik meg az erők és eszközök felhasználása a megyei határőrizeti tevékenység során. A határszakasz vonatkozásában megyei sajátosság, hogy nem jelölték ki a magyar–horvát–szlovén hármashatár csatlakozási pontját. A szlovén és a horvát fél területi követeléseinek következtében az előbbi két-három km-es határszakaszt tekintve változhatnak.

A belső határon (esetünkben a szlovén viszonylatban) a határforgalom-ellenőrzés megszűnése miatt keletkező biztonsági deficit mérséklése érdekében kompenzációs intézkedéseket vezetett be a megyei rendőr-főkapitányság. Ezek magukban foglalják a külső határok tekintetében a határőrizeti, határforgalom-ellenőrzési és az államhatár rendjének fenntartásával kapcsolatos feladatokat. A belső határon az államhatár rendjének fenntartásával, a határellenőrzés ideiglenes visszaállításával és a határellenőrzés végrehajtásával, a jogszabályban meghatározott idegenrendészeti és menekültügyi, a mélységi ellenőrzéssel összefüggő, valamint a visszafogadási egyezményekből adódó és a személyek államhatáron történő átadás-átvétele folyamán felvetődő feladatok jelentkeznek. A Zala Megyei Rendőr-főkapitányság a rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló 329/2007. (XII. 13.) kormányrendelet 11. § (1) bek. g)¹ pontjában

¹ A rendőrség szerveiről és a rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről szóló 329/2007. (XII. 13.) kormányrendelet 11. § (1) bek. g) pontja alapján a rendőr-főkapitányság büntülőzési, bűnmegelőzési feladatkörében

„g) működte a megye határbiztonsági rendszerét, amelynek keretén belül

- a) külső határon ellátja a határőrizeti, határforgalom-ellenőrzési, az államhatár rendjének fenntartásával kapcsolatos feladatokat,
- b) belső határon ellátja az államhatár rendjének fenntartásával, a határellenőrzés ideiglenes visszaállításával és a határellenőrzés végrehajtásával kapcsolatos, valamint a jogszabályban meghatározott idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat,
- c) végrehajtja a mélységi ellenőrzéssel kapcsolatos feladatokat,
- d) végrehajtja a visszafogadási egyezményekből adódó feladatokat és a személyek államhatáron történő átadás-átvételével kapcsolatos feladatokat, és fenntartja az őrzött szállást,
- e) a Budapesti Rendőr-főkapitányság és a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság kivételével illetékeségi területén a jogszabályban meghatározott idegenrendészeti hatósági jogkörében elrendeli a harmadik országbeli állampolgárok kiutasítást előkészítő őrizetét, kiutasítását, kitoloncolását, és végrehajtja a külföldiek az ország területén történő ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat, valamint a jogszabályi feltételek megléte esetén javaslatot tesz a beutazási és tartózkodási tilalom elrendelésére, vagy elrendeli azt, végrehajtja a jogszabályban meghatározott menedékjogi feladatokat”.

meghatározottak alapján látja el a megye határbiztonsági rendszerét. A határbiztonsági rendszer fenntartása megköveteli a mélyeségi migrációs szűrőháló hatékony működtetését Zala megye egész területére.

A Zala Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén az illegális migráció fő irányát a megye területét átszelő fő közlekedési útvonalak határozzák meg, mint az M7-es autópálya és az M70-es autótút Szlovénia irányába vezető szakasza. A migrációs ellenőrzési tervek összeállításakor erre a két útszakaszra fektetünk legnagyobb súlyt. Az úgynevezett „zöldhatáros” illegális migráció nem jellemző, mivel a gyorsforgalmi utak adottságait kihasználva az illegális migránsok országunkon, ezen belül Zala megye területén nagyon gyorsan áthaladnak.

A megye területén kialakult másik migrációs útvonal a Rédics községnél lévő volt határátkelőhely irányába vezető 86-os főút, valamint a 75-ös számú főút, amely az M70-es úton végrehajtott közúti ellenőrzést kikerülők felderítése, elfogása érdekében kap fokozott figyelmet. A végrehajtott migrációs ellenőrzések tervezése, szervezése, annak felügyelete elsősorban a Magyarország területére illegálisan bejutó személyek schengeni területen való továbbjutásának megakadályozására, megelőzésére irányul.

Az embercsempészet megjelenése Zala megyében

Az elmúlt években a harmadik országbeli állampolgárokkal kapcsolatos idegenrendészeti és menekültügyi jogszabályok többször módosultak, és a külföldiekkel kapcsolatos jogalkalmazás területén hoztak jelentős változásokat. A jogszabályváltozás a megyei rendőr-főkapitányság illetékességi területén is érezte hatását, az előző évekhez képest 2014-ben megsokszorozódott az előállítások száma.

Ebben az időszakban az illegális migránsok többsége embercsempész szervezetek segítségével próbálta meg Magyarországot elhagyni, jellemzően kisebb csoportokban, személygépkocsik utasaként. Az előállított, elfogott személyek döntő többsége regisztrált menedékkérelmező személy volt, őket az előállításuk után a számukra kijelölt tartózkodási helyre kellett irányítani, vagy a menekültügyi hatóság elé állítani. Az előállítottak többsége afgán, pakisztáni és koszovói állampolgár volt.

A 2014 végére Koszovóban kialakuló gazdasági-társadalmi válság érezte hatását az illegális migrációs folyamatokban is. A koszovói albán nemzetiségű személyek tömegesen indultak el Nyugat-Európa irányába a jobb megélhetés re-

ményében, ennek következtében nagy nyomás alá került az ország déli határszakasza. A koszovói migrációs hullám hatásai Zala megye területére is begyűrűztek, ugyanis nagy számban jelentek meg a koszovói albán nemzetiségű személyek. Elsősorban a megye fő közlekedési útvonalaival használva próbáltak meg tovább jutni Olaszország és Franciaország irányába Szlovénián keresztül önállóan vagy embercsempész szervezetek segítségével, attól függően, milyen anyagi lehetőségeik voltak. Az önállóan próbálkozók elsősorban személygépkocsikat vagy tömegközlekedési eszközöket vettek igénybe. Az embercsempészekkel utazók mikrobuszokat használtak. Emellett megjelentek a családtagok által megszervezett és végrehajtott utaztatások, amikor is a korábban már Olaszországban vagy más európai országban vendégmunkásként, tartózkodási engedély birtokában lévő családtagok végezték az embercsempész tevékenységet.

Az illegális bevándorlók mozgása és a megtett intézkedések

Értékelve a kialakult helyzetet a mélységi migrációs ellenőrzési rendszerben változtatásokat hajtottunk végre, a csomóponti ellenőrzésekre helyeztük a fő hangsúlyt, amelynek során Zala megye összes, az illegális migráció fő útvonalaiba eső közlekedési csomópontjában jelen voltunk akár 24 órában.

Együttműködés keretein belül segítséget kértünk a migrációs hullám megfékezése céljából a szomszédos Vas és Somogy, valamint az M7-es autópálya nyomvonalában lévő Fejér, továbbá a Pest Megyei Rendőr-főkapitányságtól.

Az Európai Unió – elsősorban Németország – által bevezetett intézkedések hatására a koszovói albán migrációs folyamat jelentősen visszaesett, majd teljesen megszűnt. Zala megyében is érezhető volt ennek a hatása, az illegális migrációval kapcsolatos cselekmények 2015 első negyedéve után (egy-másfél hónapig) jelentősen visszaestek, majd pedig az észak-afrikai régióból érkező személyek miatt látványosan nőtt.

Látva az illegális bevándorlás folyamatának alakulását, 2015 első felében megtettük a szükséges intézkedéseket. A felkészülés jegyében elkészítettük a főkapitányság illetékességi területéhez tartozó államhatár védelmi tervét, amely részleteiben tartalmazta az illegális bevándorlás kezelése érdekében indokolt és szükséges végrehajtandó feladatokat.

A Nagykanizsai Rendőrkapitányság letenyei közúti határátkelőhelyének belépő kamiontermináljában 2015. augusztus végére kialakítottunk egy a tömeges migráció kezelésére alkalmas idegenrendészeti és bűnügyi objektumot

(negyven férőhellyel, munkaállomásokkal, előállító- és rabosítóhelyiségekkel). Az illegális bevándorlók ideiglenes elhelyezésére, a kilépő kamionterminálban egy megközelítőleg hétszáz fős befogadóképességű hangárépületet jelöltek ki gyűjtőpontnak.

A migrációs folyamat Zala megyében 2015. szeptemberig nem öltött tömeges méreteket (mindössze 612 személlyel szemben kellett intézkedni), azonban a horvát határőrizeti szerv nehezen kezelte a rá nehezedő nyomást (szerb–magyar határzár és a megváltozott magyar jogszabályi környezet). A horvát szervek 2015. szeptember közepétől az illegális bevándorlókat autóbuszokkal a letenyei autópálya-határátkelőhelyre szállították. Ebben az időszakban összesen 4521 illegális bevándorlóval szemben intézkedtünk.

Zala megyében az illegális bevándorlók megjelenésének másik módja a vonattal történő utaztatás volt Baranya, illetve Somogy megyén keresztül, ez elsősorban a murakeresztúri, a nagykanizsai és a zalaszentiváni vasútállomásokat érintette. Az átszállítások során több esetben előfordult, hogy az illegális bevándorlók a forgalmi okokból lassító, megálló vonatszerelvényekről leugráltak, ilyenkor őket előállították, majd idegenrendészeti eljárás lefolytatására került sor. A hatósági eljárások, valamint az átszállítások során sem működtek teljes mértékben együtt az eljáró hatóságokkal. Az együttműködés csak addig tartott, amíg a céljaiknak megfelelően zajlott az eljárás. Gyakorlati példával illusztrálva ez a következőképpen alakult: Zalaszentiván vasútállomáson a vonatszerelvény a vasúti váltó meghibásodása miatt nem tudott továbbhaladni az adott vágányon, és a szerelvényt egy másik vágányra kellett áttolni. Amint a szerelvény az ellenkező irányba indult meg, több helyen meghúzták a vészféket, ami jelentősen késleltette a folyamatos átszállításokat.

Egy esetben fordult elő, hogy az illegális bevándorlók Gyékényes vasútállomás irányából gyalog indultak el Nagykanizsa irányába. A személyek kísérésére, az útvonal biztosítására, valamint továbbszállításukra az Országos Rendőr-főkapitányságon működő központi operatív törzs utasításának megfelelően került sor.

A horvát viszonylatban három, az illegális bevándorlás szempontjából különösen veszélyeztetett határátkelőhely (egy vasúti, egy autópálya-, valamint egy közúti) található a megyei rendőr-főkapitányság illetékességi területén. A Murakeresztúr vasúti határátkelőhely hídjának védelmére a megyei rendőr-főkapitányság ideiglenes csapatszolgálati századát jelölték ki.

A Letenye autópálya-határátkelőhelyen a Zrínyi híd és a Letenye közúti határátkelőhelyre vezető út hídjai biztosításához a kapu és kordonelemek rendelkezésre állnak, a hidak védelmét a Készenléti Rendőrség századai látták el.

Felkészültünk a Mura azon szakaszainak élőerővel történő védelmére, járőrözésére, ahol gázlók alakulhatnak ki az alacsony vízállás miatt: a B22–B40 határjelek között (a Murarátka alatti rész akár több helyen is lehet), a B116–B120 határjelek között (Molnári „rég” kavicsbányától majdnem a kompikötő helyéig), a B125–B128 határjelek között (Molnári kavicsbánya eleje és a mögötte lévő rész). A gázlók, valamint a határra vezető utak őrzését járőrscsoportokkal őriztük.

Az ideiglenes biztonsági határzár kiépítésére 960 méteres határszakaszon került sor a Mura árterében a B118/1 és a B122/2 határjelek között, Molnári község térségében. A gyorstelepítési drótkadály telepítésére a Mura-hidak térségében került sor a hidak jobb és bal oldalára 100–450 méter hosszú szakaszokon. Továbbá, a murakeresztúri vasúti hidat kapuval, illetve gyorstelepítési drótkadály kifeszítésével zárták le.

A letenyei tranzitóna létesítésére vonatkozó döntés után, 2015. szeptember 25-én kezdődtek el az objektum konténersorának alapjául szolgáló gépi földmunkálatok, majd megtörtént a 28 konténer elhelyezése, összeszerelése. Az infrastruktúra (közművesítés) és az informatikai hálózat kiépítése is befejeződött. Az iroda és a kommunális konténerek teljes bebútorozása, a belső kerítéssel védett, az ügyfelek elhelyezésére szolgáló nyolc konténer is készen állt. A rendőrségi konténerek négy munkaállomásán megtörtént a szükséges háttérprogramok telepítése, az informatikai rendszerek tesztelése, a tranzitóna készen állt a rendőrségi feladatok végrehajtására. Az itt dolgozó állomány kijelölése és felkészítése megtörtént. Tíz rendőr (négy regisztrációt és hat őrfeladatot ellátó rendőr) és hat honvéd teljesített szolgálatot. A kezdetektől a 2016. május végi bezárásig a letenyei tranzitónában egyetlen harmadik országbeli állampolgár sem nyújtott be menedékjog iránti kérelmet.

Szlovén viszonylatban a határon átvezető utak biztosítását élőerővel, valamint kordonelemek felállításával hajtottuk végre.

A szlovén és a magyar rendőri szervek között 2015 szeptemberében Hosszúfalu (Dolga vas) határátlépési ponton szakmai találkozót szerveztünk az illegális bevándorlás okozta válsághelyzetből adódó feladatok hatékony összehangolása érdekében. Megállapodás történt a folyamatos információcseréről, valamint a közös határ menti járőrszolgálatok számának emeléséről.

Szlovéniában Lendva településen a szlovén szervek megnyitottak egy a migránsok elhelyezésére szolgáló regisztrációs állomást, amely az államhatártól tíz km-es területsávban helyezkedett el. Rédics–Hosszúfalu határátlépési pontnál az államhatár közvetlen közelében létrejött egy regisztrációs pont, ahol folyamatosan végezték az érkező illegális bevándorlók regisztrációját.

cióját, majd innen továbbszállították őket a mélységi területeken lévő befogadóállomásokra. Mindezekre tekintettel ideiglenes gyűjtőpontokat jelöltünk ki a térségben, az esetleg nagyobb számban megjelenő illegális bevándorlók összegyűjtésére, ideiglenes elhelyezésére. Három ilyen gyűjtőpont jött létre, figyelembe véve az illegális bevándorlók esetleges megjelenési útirányait.

Zala megyében, a migrációs válsághelyzet kezelése miatt létrehoztuk a műveleti parancsnoki ideiglenes feladatkört. A műveleti parancsnokok a megyei rendőr-főkapitányság közvetlen irányítása alatt felállított törzs alárendeltségében dolgoztak. Feladatuk a horvát és szlovén határszakasz védelmére biztosítási öv felállítása és működtetése volt.

Ebben az időszakban kezdte meg működését letenyei székhellyel a Magyar Honvédség alárendeltségében az ideiglenes alkalmi kötelék nyugat. Ez után kezdődött a közös feladat-végrehajtás (országolajat, járőrszolgálat). Az ideiglenes kötelék vezetője egy honvéd összekötő tisztet delegált a megyei rendőr-főkapitánysági törzsbe.

2015. szeptember 18-án a Zala megyei rendőr-főkapitány döntése alapján a megyei törzs felállítását indokolta az a központi operatív törzs által kapott információ, amely szerint a Somogy megyei Gyékényesen kb. hétszáz bevándorló tört át a határon, és gyalog megindultak Zala megye irányába. A törzs teljes összetételben 2015. október elejéig működött, ez után részlegesen, majd október közepétől ismét teljes összetételben a hónap végéig.

A megyei rendőr-főkapitányság és az alárendeltségébe tartozó rendőrkapitányságok 2015. október elejétől negyven rendőrt állítottak szolgálatba. Ők alapvetően a rendőrkapitányságok illetékességi területén teljesítettek mélységi migrációs feladatokat, felkészülve arra, hogy akár egy órán belül felállhassanak a letenyei határátkelőhelyre, az oda érkező bevándorlócsoportok kezelése céljából. A migrációval összefüggő feladatok csökkenése szükségessé tette a szolgálati létszám felülvizsgálatát, ennek következtében szlovén és horvát viszonylatban átalakult a járőrozés rendszere. A főkapitánysági és a kapitánysági állományból létrejött egy úgynevezett mélységi migrációs tartalékállomány (öt-öt fővel), amelynek a feladata a horvát és szlovén viszonylatban jelentkező zöldhatárőrizettel kapcsolatos, valamint a tranzitónában adódó feladatok végrehajtása volt, a honvédségi állománnyal közösen.

A határsávban dolgozó rendőrök, katonák és segítők, valamint az esetleg megjelenő migránsok életének és testi épségének védelme érdekében – szeptemberben kértük a Zala Megyei Kormányhivatalt, hogy korlátozza a határvonaltól számított öt km-es sávban a vadászatot. A kormány megbízott ezt még aznap határozatban elrendelte, s erről a vadászati jogosultsággal bírókat

kiértésítette. Későbbi egyeztetés után szeptember végén a tilalmat két km-es sávra korlátozták.

A határvonal közelében folyó műszaki munkálatok zavartalansága miatt október első napjaiban kértük a kormányhivatalt, hogy a határfolyókon és a betorkolló vízfolyások ötszáz méteres szakaszán rendeljen el halászati és horgászati tilalmat. A tilalmat még aznap elrendelték, de pár nap múlva visszavonták.

Az 55/2015. (X. 16.) BM rendelet² alapján 2015. október közepén harmincnapos időtartamra elrendelték a részleges határázárat horvát viszonylatban is, ezt többször meghosszabbították, majd 2016 márciusában végleg feloldották.

Az Országos Rendőr-főkapitányság központi operatív törzs vezetőjének döntése alapján 2015. október közepén ideiglenesen visszaállítottuk a határ-ellenőrzést a magyar–szlovén államhatáron, csak belépő irányban. A feladat-szabás szerint a jelentősebb forgalmú határátlépési pontokon folyamatosan végeztük a határforgalom ellenőrzését, a megyei rendőr-főkapitányság tekintetében ez konkrétan a Rédics–Hosszúfalu volt közúti határátkelőhelyet, valamint a Tornyiszentmiklós–Pince volt autópálya-határátkelőhelyet érintette. A többi kisebb forgalmú volt határátlépési ponton eseti jelleggel, visszatérően végeztük az ellenőrzéseinket [Tornyiszentmiklós–Pince, Nemesnép–Kobilje (Kebeleszentmárton) volt közúti határátkelőhely, Bödeháza, Göntérháza, Gáborjánháza határátlépési pontok]. A bevezetett ellenőrzések hatására az utasforgalomban várakozások nem alakultak ki, az átlépő utasok ellenőrzése folyamatosan, ütemesen folyt mind a két nagyobb forgalmú határátlépési ponton. A határellenőrzés visszaállítása nyomán több esetben került sor olyan személyek előállítására, akik sem a személyazonosságukat, sem a tartózkodásuk jogszerűségét nem tudták hitelt érdemlően igazolni (jellemzően román és ukrán állampolgárok).

² A rendelet a részleges határázár elrendeléséről rendelkezett.

„Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 12. § (1) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján, a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet 21. § 7. pontjában meghatározott feladatkörömben eljárva a következőket rendelem el:

1. § (1) A közbiztonság védelme érdekében a Magyarország és Horvát Köztársaság közötti határszakaszon – valamennyi személy, jármű és szállítmány számára – Magyarország államhatára nem léphető át a) a Murakeresztúr–Kotoriba (Kotor) vasúti határátkelőhelyen.”

Összegzés

Az országos szinten bevezetett intézkedések hatására az illegális bevándorlás fő iránya elsősorban a szerb határszakaszon megépült határzár, illetve a 2015. szeptember 15-ével megváltozott jogszabályi környezet miatt Horvátország irányába tolódott el. Ennek hatása 2016 elején is érezhető volt, mivel az illetékességi területünkön csak csekély számban fordult elő illegális migrációval kapcsolatos előállítás.

A Zala Megyei Rendőr-főkapitányság, a Nyugat-Európába irányuló illegális migráció fő irányában elhelyezkedő rendőr-főkapitányságokhoz hasonlóan, az idegenrendészeti feladatai végrehajtásakor főként olyan jogsértő harmadik országbeli állampolgárok ellen intézkedett, akik korábban már menedékkérelmet terjesztettek be, illetve ezt megelőzően már a rendőrség előállította őket.

A Zala Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén 2016-ban az előző évhez képest csekély számú harmadik országbeli állampolgárral szemben került sor idegenrendészeti eljárás lefolytatására vagy intézkedést követően a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalhoz történő előállításra. A hazai idegenrendészeti és menekültügyi szabályozás alapján azon előállított külföldiek esetében, akik már regisztrált menekültkérelmezők, a rendőrség nem jogosult semminemű idegenrendészeti kényszerintézkedés foganatosítására. Jelenleg a menekültügyi eljárás idején a menekült kérelmezőket megilleti az ország területén való tartózkodás joga.

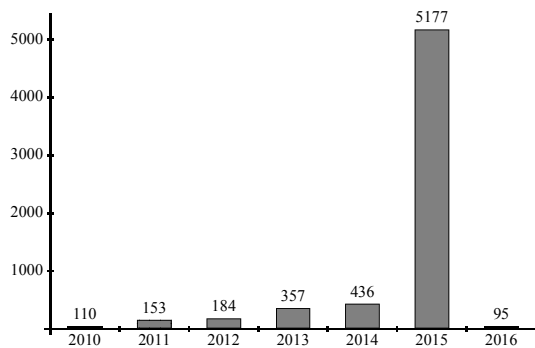
A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal törekszik arra, hogy őrizetbe vegye azokat a menedékkérelmezőket, akik engedély nélkül elhagyják a nyílt befogadóközpontokat, és tiltott határátlépést kísérelnek meg.

Jelenleg az látható, hogy 2015-höz képest csökkent a hazánkat érő illegális migrációs nyomás, de azok az ázsiai földrésről érkező főként szír, afgán és pakisztáni állampolgárok, akik már elindultak a hazájukból és úton vannak, vagy valamely török, illetve libanoni menekülttáborban tartózkodnak, el akarnak jutni Nyugat-Európába.

Melléklet

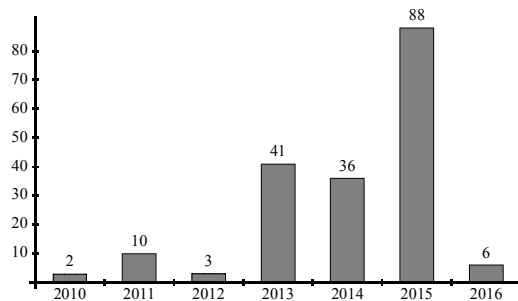
1. számú ábra

Az illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmények megoszlása (2010–2016. I. fél év/ő)

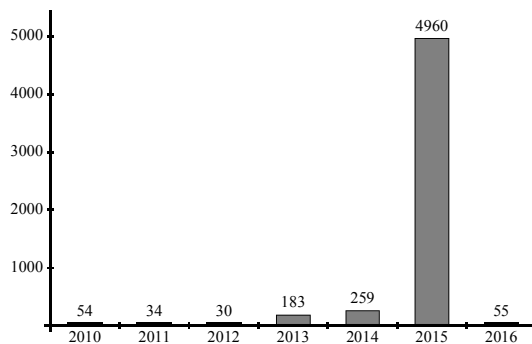


2. számú ábra

Az embercsempészet alakulása (2010–2016. I. fél év/ő)



3. számú ábra
Tiltott határátlépés és kísérlete (2010–2016. I. fél év/fő)



RÁDI NORBERT

Az illegális migrációval kapcsolatos bűncselekmények nyomozásának tapasztalatai

A tanulmányban az illegális migrációhoz kapcsolódó – a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság által lefolytatott – bűncselekmények elemzésén alapuló, egyes bűncselekménytípusokra jellemző elkövetési módszereket, a nyomozások tapasztalatait kívánom bemutatni.

A magyar–szerb államhatár teljes hossza 174,4 km, ebből Bács-Kiskun megye közel 113,2, míg Csongrád megye 61,4 km-es közös határszakaszon szomszédos Szerbiával, míg Romániával 68,2 km hosszán, így a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság összesen 129,6 km schengeni külső határon látja el az államhatár őrzetével kapcsolatos feladatokat. A megye határszakaszához jellemzően az úgynevezett klasszikus balkáni úton keresztül érkeznek a migránsok. Az illegális migráció és a szorosan hozzá kapcsolódó embercsempészség visszaszorítása megyénk hazai, illetve hazánk nemzetközi megítélését is befolyásolja, ezért az itt tevékenykedő rendőri szervekre kiemelt feladat hárul.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság a határszakaszán a Szegedi, a Nagylaki és a Kiszombori Határrendészeti Kirendeltség útján, a megyei határrendészeti szolgálat közvetlen irányítása mellett látja el határrendészeti feladatait. E tevékenység eredményes teljesítéséhez a főkapitányság bűnügyi igazgatósága szervezetében létrehozott migrációs ügyek és a felderítő osztálya nyújtja a nyílt és operatív bűnügyi támogatást.

Az embercsempész tevékenység jellemzői Magyarország schengeni övezetbe csatlakozásától napjainkig

Tekintettel arra, hogy az illegális migrációhoz kapcsolódó bűncselekmények közül a leggyakrabban előforduló deliktum az embercsempészség, így a következőkben az e bűncselekményi kategóriában történő változásokat, a bűntetőeljárások lefolytatása során szerzett tapasztalatokat kívánom részletesebben bemutatni. A Csongrád megye területén elkövetett embercsempészség

dinamikája az ország schengeni övezethez csatlakozása utáni években jelentősen megnőtt, a 2009. évi 44 bűncselekményről 2015-re 172 esetre emelkedett.¹ Ennek hátterében a határátkelőhelyeken bevezetett szigorúbb, a schengeni egyezményben vállalt kötelezettségek betartásával végrehajtott átléptetések, illetve az EU-ba irányuló, 2014-től jelentkező koszovói, szerb migrációs tendenciák, majd az „arab tavasz” következményeként az ázsiai országok „toló” hatása érhető tetten.

A migránsok Magyarország területére történő bejutása megvalósulhat embercsempészek segítségével, önállóan, határátkelőhelyeken embercsempészek segítségével, hamis okiratokkal elkövetett illegális határátlépésként, vagy gépjárműben megbújva elkövetett illegális határátlépés formájában, illetve a határátkelőhelyek közötti szakaszon az úgynevezett „zöldhatáron” embercsempészek segítségével.

Román viszonylat

A magyar–román határszakaszon súlyponti szerepet kaptak a kamionban elbujtatás és a hamis okmányokkal csempészés módszerei. A határon történő átjutások többségére jellemző volt, hogy a migránsok görög, török, szlovák, cseh, német honosságú szállító járműveken (kamion, mikrobusz, teherautó) megbújva lépték át a határt illegálisan. Ezzel a módszerrel főként román és török elkövetők szándékoztak külföldi állampolgárokat csempészeni az Európai Unió területére. Romániába az illegális bevándorlók Törökországból kiindulva Bulgárián keresztül érkeztek, vagy a volt szovjet tagállamokból jutottak el. Romániában az embercsempészek logisztikai központja – a magyar határhoz közeli – Temesvár volt, ide szállították és itt pihentették az illegális bevándorlókat. Elsősorban a város mellett található menekülttáborból kerültek ki azok a külföldiek, akiket az embercsempészek Nyugat-Európába szállítottak.

Jellemző elkövetési mód volt az is, hogy a külföldieket elszállították a nagylaki határátkelő közelében található benzinkútra, innen gyalog léptek át hazánk területére, majd – már magyar oldalon – a határátkelőtől pár kilométerre lévő benzinkúton, vagy Csanádpalota térségében találkoztak a szállítást végző személlyel, aki továbbjuttatta őket a 43-as főúton, illetve az M43 autópályán a célország felé.

A bűncselekmények szervezése román, bolgár személyek kezében összpontosult. A többségében román szervezők célja az volt, hogy a határ mellé

¹ Forrás: Egységes Nyomozhatósági és Ügyészeti Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS).

jutassák a csempézett személyeket, majd miután azok saját erőből átjutottak, továbbszállítsák őket. E határszakasz tekintetében moldáv, török, albán, szomáliai, algír, marokkói, pakisztáni, tunéziai és bangladesi állampolgárok csempészetével találkoztunk.

Szerbiai viszonylat

A Szerbiából érkező embercsempész útvonal jellemzően Görögországból indult ki, s Macedónián, Szerbián keresztül Magyarországra, majd tovább Ausztria, Nyugat-Európa felé irányult. A közel-keleti és afrikai országokból érkező többsége Törökországba legálisan, tömegközlekedési eszközök igénybevételével utazott, majd embercsempész segítségével jutott el Görögország területére. E térség másik útvonala Koszovóból indult, és Szerbián keresztül érte el hazánk területét. A bűnözői csoportok logisztikai központja a vajdasági Szabadka volt – napjainkban is az maradt –, amely közel van Csongrád megye frekventált területeihez. Ide érkeztek meg a szervezeten vagy spontán módon közlekedő külföldiek. A saját erőből érkező migránsokat a toborzók panziókban, kávéházakban, piacokon környékezték meg és ajánlották fel nekik a szolgáltatásaikat. A külföldieket panziókban vagy a határ közeli tanyákon, olcsóbb munkásszállókon, jó idő esetén erdőben felállított sátrakban pihentették, amíg az embercsempészek előkészítették és megszervezték az utazásukat, egyes esetekben hamis, hamisított úti okmányokat is beszerettek. Egyes esetekben a pihentetéseket elhúzódtak, és a migránsok akár hetekig is várakoztak arra, hogy továbbszállítsák őket. A tanúvallomásokban a csempézett személyek elmondták, hogy amikor már sokan voltak a pihentetőhelyen, akkor különböző színű szalagokat kötöttek a csuklójukra attól függően, hogy ki melyik célországba szeretett volna eljutni. A szalagok használatával a sétáltatók dolgát könnyítették meg, akik a migránsokat kisebb csoportokba szervezték, egy-két gépkocsinyi embert egy vagy két embercsempész kísért át a zöldhatáron.

A „sétáltatóknak” két jellemzőjük volt:

- Az egyik (tömeges jelenség), amikor a kísérők egyszerű, képzelten, felkészületlen, a határhoz közeli falvakban, szűkös anyagi körülmények között élő, elsősorban szerb nemzetiségűek közül kerültek ki. Ezeket az embereket azonos nemzetiségű, idegen személyek, esetenként barátok, rokonok szervezték be, ők pedig a gyors haszonszerzés reményében, a kilátástalan anyagi helyzetük miatt vállalták a rájuk bízott feladat elvégzését.

- A másik változatnál a sétáltatók technikailag felszereltebbek voltak, jellemző volt az éjjellátó, a hőtakaró használata. A sétáltatást sok esetben már maszkban, csuklyában végezték, így csökkentve a lebukás kockázatát.

Elkövetések eszközei

Az illegális migránsok államhatár közelébe juttatására, az embercsempészek lelepleződésének csökkentése érdekében (az egy-két fős elkövetés esetében) alkalmazott módszer a távolsági buszok igénybevétele volt. A szállítások lebonyolításához az embercsempészek sok esetben a taxisok segítségét vették igénybe. A migránsokat már a panzióknál a taxik várták, és közvetlenül a határ közelébe, vagy újabb pihentetőhelyre fuvarozták őket. Már a magyar területen is találkozhattunk a zöldhatárról történő szállítást vállaló hazai taxikkal, akik az elfogásuk után tagadták, hogy tudomásuk lett volna az utasaik kilétéről, szándékairól.

A mobiltelefon a kapcsolattartás, a szervezés fontos eszköze volt. Jellemző, hogy a szervezet tagjainak több mobilkészüléke, úgynevezett „munkatelefonja” volt, ezeket kizárólag a bűncselekmények elkövetésekor használták. A gyanúsítottai vallomásokból megállapítható volt, hogy egyes esetekben az új tagoknak mobilkészüléket adtak annak érdekében, hogy a szállítások idején elérhető legyenek. Egyes eljárásokban a gyanúsítottak elmondták a vallomásaikban, hogy azt az utasítást kapták a megbízójuktól, hogy ha átléptek legálisan a határátkelőhelyen, kapcsolják ki a szerb telefont, a magyart pedig helyezték üzembe. Az eljárások idején lefoglalt mobiltelefonok híváslistái és cellapozíciós adatai nemcsak a vizsgált személy kapcsolatrendszerét mutatták meg, hanem összekötötték a mobilkészülék használóját a bűncselekmény elkövetési helyével is.

Az okostelefonokban található internet és a GPS nyújtott segítséget a kizárólag a bűncselekmények elkövetésének idejére hazánk területére lépő, az úgynevezett „beszaladásos” módszerrel érkező, külföldön élő szállítóknak, hogy a zöldhatáron megtalálják a migránsokat, és azokat továbbjuttassák a célországba. Egyes embercsempészek a gyanúsítottként történő kihallgatásukon beszámoltak arról, hogy a beszerző koszovói embercsempész csoport tagjaitól pontos utasítást kaptak arra, hogy a szállításhoz használt gépkocsikat melyik bevásárlóközpont parkolójában találják meg, az indítókulcs hol van elrejtve, illetve a GPS-be beprogramozták azon magyarországi területeknek a pontos helyzetét, ahol fel kell venniük az „utasokat”.

Az embercsempészésre jellemzően olcsóbb árkategóriás, öt-tíz éves, magántulajdonú vagy kölcsönzött személygépkocsikat, illetve kisméretű áruszállító gépjárműveket használtak. Korábban is megfigyelhető volt, de 2014 második felétől kifejezetten gyakorivá vált az úgynevezett „kulcsos autók” alkalmazása, ennek a lényege, hogy a magyarországi területről történő továbbszállításához használt gépjárműveket a szervezet bocsátotta a szállítással megbízott személy rendelkezésére. Ezekben az esetekben a kocsit forgalmas helyen (például benzinkutak, bevásárlóközpontok parkolójában) állították le, és sok esetben a nyitott gépjárműben hagyták az indítókulcsot. Az embercsempésznek ezzel a gépjárművel kellett a kijelölt célállomásra juttatnia a migránsokat. E cselekmények tettesei főként Ausztriából, Németországból, Svájcból érkeztek, és a saját államuk által honosított személygépkocsikkal követték el a bűncselekményeket. E gépkocsik felderítésére, a rendszerből kivonására operatív és nyílt intézkedéseket egyaránt tettünk, ennek következtében napjainkra a benzinkutaktól, illetve Szeged belterületéről eltűntek. A 2015. szeptember 15. előtti napokban több mint száz ilyen gépkocsit foglaltunk le, illetve a szabálytalanul elhelyezett járműveket, amelyek a közúti forgalom biztonságát vagy a közbiztonságot veszélyeztették, a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 45. § (1) bekezdése alapján elszállítottuk a közterületekről.

A szervezetek felépítése

A vizsgált eljárásokban a szervezetek alapvető jellemzője volt, hogy nem állandó tagokkal dolgoztak. Jellemző továbbá, hogy a csempészendő migráns az országa szerinti csempészekkel (afgán, pakisztáni) egyezett meg. A bűnszervezetek egész Európára kiterjedően létesítettek bázishelyeket és logisztikai pontokat, amelyeket az informatikai és a mobil távközlés révén távolról irányítottak, ellenőriztek. Számolhattak a lelepleződés kis kockázatával, és a minimális ráfordítás mellett, rövid idő alatt aránylag könnyen elérhető magas profittal. A vezető személyéhez kapcsolódó néhány bizalmi ember közvetlen kapcsolatot tartott a kiindulási, a tranzit- és célországban lévő embereivel. A kapcsolattartók rendszeres összeköttetésben voltak a kiindulási országban tartózkodó szervezőkkel. Az összekötők határozták meg, hogy az adott embercsempész mikor és melyik csoporttal induljon útnak, ők szervezték a pihentetés, szállítás, sétáltatás, továbbszállítás végrehajtását is. A gyanúsított kihallgatásokon az embercsempészek érdemi információkkal nem szolgáltak

a vezetők személyére vonatkozóan, így a beazonosításuk lehetetlen volt, mivel a szervezetek egy-egy szintjén állók nem ismerik a többieket, nincsenek közvetlen kapcsolatban egymással.

A szállítást végző személy közvetlenül a célországig, vagy az útvonalon megjelenő tranzitország (Ausztria, Szlovákia) ismert találkozóhelyéig szállította a migránsokat. A szállításokat végzők körében egyre gyakoribbá vált az utazó bűnözés, vagyis csak a jogsértés elkövetésének idejére érkeztek hazánkba. Ebbe az elkövetői körbe főként Németországban, Szlovákiában, Ausztriában, Olaszországban élő, tartózkodási engedéllyel vagy állampolgársággal bíró személyek tartoztak, akik az ezekben az országokban bejegyzett személygépkocsikkal követték el az embercsempészt Magyarország területéről. A magyar állampolgárok általában szerb megbízás és együttműködés alapján, a határon átcsempésztett személyek szállítását végezték. A szállítottak állampolgárságát vizsgálva megállapítható, hogy legnagyobb számban koszovói, albán, valamint pakisztáni és afgán állampolgárok voltak, de előfordultak horvát, líbiai, szír, eritreai, kínai, kurd, orosz, vietnami, algír, moldáv, török, szomáliai, iraki, bangladesi, marokkói, szenegáli, szudáni és tunéziai állampolgárok is.

Jellemző volt, hogy a csempésztett emberek sanyargatása is megvalósult, amikor személygépkocsi csomagtartójában szállították az embereket, vagy olyan nagy létszámú csoportot helyeztek el a járműben, ami veszélyeztette az oxigénellátást. A lefolytatott büntetőeljárásokban minden esetben vizsgáltuk e minősítő körülmény megállapíthatóságát. Előfordult olyan nyomozás, amelyben a beszerzett szakértői vélemény alapján az elkövetett cselekmény túlmutatott a csempésztett személyek sanyargatásán, így a nyomozás vádemelési javaslattal való befejezésére különös kegyetlenséggel, több ember sérelmére és tizennygy évesnél fiatalabb személy sérelmére elkövetett emberölés büntetnének kísérlete miatt került sor.

A vizsgált eljárásokat tekintve megállapítható, hogy a zöldhatáron gyalog történő embercsempésztés mellett 2011 második felétől egyre nagyobb számban jelentek meg azok a migránsok, akik kamionba elrejtve próbáltak bejutni az ország területére. A gépjárműben megbújva elkövetett illegális határátlépést és jogszerűtlen tartózkodást, továbbutazást azoknak a külföldieknek a körében alkalmazták, akiknek nem volt a konspiráltabb módszerek megfigyeltetéséhez szükséges anyagi fedezetük. A próbálkozó migránsok kisebb része Görögországban került a vontatmányba, s aztán szabályosan vámmárolt járműben észlelték őket a magyar–szerb határátkelőhelyeken. Ezt az elkövetést segítette, hogy a berakodás helyszínén (például dinnyeföldeken) illegális, ál-

talában afgán, pakisztáni munkások dolgoztak, a rakodásnál nem volt jelen vámtisztviselő, a görög vámós nem ellenőrizte a szállítmányt, a görög–macedón vámósok egyáltalán nem vagy csak felületesen vizsgálták a rakományt, és ezt követően hitelesítették. A kamionokban megbújás módszerével elkövetett jogsértések nagyobb része Szabadkán, illetve a szerb menekültábrók térségében, vagy a határ közvetlen közelében szerveződött. Ez esetben az embercsempészek a határtól nem túl távoli pihenőhelyeken – kihasználva a kamionosok kötelező pihenőjét – a kamionparkolóokban várakozó gépjárművek vámnárját vagy az azt rögzítő zsinórt elvágták, majd a ponyvát megbontva juttatták a migránsokat a járműbe.

A nyomozások folyamán beszerzett adatokból megállapítható volt, hogy a sofőrök – az eljárások döntő többségében – nem tudtak a külföldiek jelenlétéről a rakományban. Ezt bizonyította, hogy tanúvallomásaikban az illegális migránsok beszámoltak arról, hogy az embercsempészek felkészítették őket a hosszú utazások kellemetlenségeire, mire kell vigyázniuk, mikor kell felfedniük magukat. Elmondták továbbá, hogy a csempészek felhívták a figyelmüket arra is, figyeljék a mobiltelefonjukat, hogy mikor melyik ország mobiltelefon-hálózatára jelentkezik fel a készülék, így tudhatják meg, merre járnak. Ezeket az eljárásokat bűncselekmény hiányában megszüntették.

Találkoztunk azonban olyan esettel is, amikor a kamionos tevékenyen részt vett az embercsempészsében szállítóként, sőt – a lebukás veszélyének elkerülése érdekében – saját maga vásárolt hungarocell szigetelőanyagot, amellyel körbepakolta, mintegy kibélelte a vontatmányt.

A szerb határforgalom-ellenőrző szervekkel, illetve a Nemzeti Adó- és Vámhivatallal közösen 2012-ben meghozott intézkedések hatására (folyamatos, visszatérő ellenőrzések a határ menti pihenőknél, röntgenes ellenőrző rendszerek telepítése, szívdobbanás-érzékelők bevetése, fokozott kutatások) 2013 közepére ez a fajta elkövetés szerb viszonylatban gyakorlatilag megszűnt.

A gépjárműben megbújással elkövetett embercsempészsés másik formája a gépkocsi műszerfala mögötti – egy kialakított rejtkehelyen – való megbújás volt, ezt a módszert azonban ritkábban alkalmazták, mert a csempészett emberek csekély száma (egy-két migráns) miatt nem jelentett akkora profitot, mint a csoportos embercsempészsés.

A határforgalom növekedésével, valamint a migráció intenzívebbé válásával emelkedett a hamis, hamisított vagy más állampolgárok részére kiállított közokiratot felhasználó utasok száma: a 2011. évi 448 esetről 2015 végére 739-re.² Az

² Az Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság rendészeti elemző-értékelő osztály adatai alapján.

adatok jól mutatják, hogy a migráció magával hozta a közokirat-hamisítások számának emelkedését: a migránsok a bejutásra, illetve az azt követő tartózkodás legalizálása céljából használták fel a meghamisított okiratot. A hamis, hamisított okmány beszerzésének, felhasználásának indokai jellemzően a következők voltak:

- voltak, akik saját országuk útlevél-rendészeti szabályozása miatt, vagy a személyükben rejlő indokok alapján (például büntetőeljárás alatt álltak) nem juthattak saját útlevélhez;
- felvetődött, hogy a célország, illetve az odajutáshoz szükséges tranzitország területén nemkívánatos személy;
- sokan a jobb megélhetés reményében, munkavállalási, letelepedési szándékkal próbáltak eljutni egy adott állam területére, és a szükséges feltételeknek nem feleltek meg, így legálisan nem kaphattak vízumot, beutazási engedélyt;
- elfogatóparancs hatálya alatt álló személy átlépése esetén a körözési nyilvántartásban való felfedés elkerülése érdekében változtatta meg a személyi adatait, vagy használt más nevére szóló, illetve hamis okmányt.

Megkerülhetetlen e bűncselekmény illegális migrációval való összefonódása, vagy fordítva: az illegális migrációt kísérő tipikus bűncselekmény a közokirat-hamisítás. A migráció növekedésével, a rengeteg igény kielégítésére és az abban rejlő jelentős haszonszerzés felismerésével, valódi hamisítóműhelyek jöttek létre.

A nyomozásaink során nagyobb horderejű, a büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) szerinti bünszövetségben³ történő elkövetést évi hat-nyolc esetben, jogerős ítéletekkel igazolva sikerült bizonyítanunk.

Az embercsempészség aktivitása 2015. szeptember 15-től az év végéig terjedő időszakban erőteljesen csökkent, az év elejétől szeptember 15-ig 144, míg utána 28 esetben indítottunk büntetőeljárást.⁴ A markánsan új helyzetet a hármas határvédelem (jogi, fizikai és humán erős) felállítását idézte elő, ennek jogi alapját az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény rendelkezései teremtték meg. Az illegális migráció kedvezőtlen hatásaként megnövekedett embercsempészek számának visszaszorítása céljából a törvény egyebek

³ „Btk. 459. § (1) 2. bünszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten kívül el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bünszervezet;”

⁴ Robotzsaru Neo ügyviteli és ügyfeldolgozó rendszer adatai alapján.

között módosította a Btk. embercsempészésre vonatkozó rendelkezéseit, az embercsempészés büntetési tételeinek szigorításával.

Az embercsempészés visszaszorulásához nagymértékben hozzájárult a folyamatosan szigorodó bírói gyakorlat, a jogerős ítéletek a korábbi egy-két év végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztésről négy-öt év letöltendő szabadságvesztés kiszabására súlyosbodtak. Ugyanakkor megállapítható, hogy az ítélkezési gyakorlatban bekövetkező szigorítás miatt az elkövetők igyekeznek elkerülni a büntetőjogi felelősségre vonást, rendőrt észlelve sok esetben a gépkocsit hátrahagyva elszöknek, vagy a járművekkel önmagukat és a közlekedés más résztvevőit veszélyeztetve próbálnak menekülni.

Az embercsempész tevékenység további visszaszorításával járt a határon lefolytatott menekültügyi eljárás széles körben való alkalmazhatóságának megvalósításához szükséges törvények módosításáról szóló 2016. évi XCIV. törvény rendelkezéseinek hatálybalépése. A törvény rendelkezéseinek hatékony teljesülését nagyban elősegítette az országos rendőrfőkapitány által 2016. július 5-től (a törvény hatálybalépésétől) elrendelt *Biztonságos határ* elnevezésű határőrizeti művelet megvalósítása. A műveletben az embercsempészek kiszűrését a határőrizeti rendszer harmadik vonalában – az államhatártól számított háromezertől nyolcezer méterig terjedő sávban – a főbb közlekedési útvonalakon (5-ös, 55-ös, 43-as főutakon), autópályák (M5-ös, M43-as) felhajtóinál felállított ellenőrzési pontok, illetve a bünygyi nyomozói portyaszolgálat segíti.

Az intézkedések hatásaként az embercsempészek lehetőségei, aktivitása jelentősen csökkent, a bűnszervezetek folyamatosan keresik a lehetőséget az átjuttatott migránsok továbbszállítására. A bevezetett intézkedések ellenére hazánk területére a zöldhatáron, tiltott módon bejutó illegális migránsok csempészésével azonos nemzetiségű (szíriai, afgán, pakisztáni) embercsempész csoportok foglalkoznak, amelyek az ideiglenes biztonsági határzár mentén, megfigyelésre alkalmas nagy értékű technikai eszközökkel figyelőket, drónokat alkalmaznak a határterület feltérképezésére. Napjainkban a segítségnyújtás döntően csak az ideiglenes biztonsági határzárig való kísérésben és annak megnyitásban valósul meg, átsétáltatások esetén nehezíti az embercsempész felderítését az azonos nemzetiség. A migránsok továbbjuttatását jellemzően pár napos pihentetést követően, Nyugat-Európában tartózkodási engedéllyel bíró (tunéziai, marokkói, egyiptomi) szállítók végzik.

A migrációs ügyek osztályán 2016 első kilenc hónapjában ötven esetben rendeltek el nyomozást embercsempészés bűntette miatt, ez az előző év hasonló időszakához képest nyolcvanszázalékos csökkenés. A nyomozások

csak tíz százalékában történt embercsempészás a román–magyar határszakaszon.⁵ Itt a rendelkezésre álló bűnügyi információk szerint továbbra sem folyik jelentős mértékű embercsempészás, de a lehetőségével folyamatosan számolunk.

Az embercsempészás miatt folytatott nyomozásokból a következő tapasztalatok vonhatók le:

- A sikeres fellépés alapja a nyomozó, felderítő szervek kellő érzékenysége, a titkos információgyűjtő tevékenységben rejlő – az ügyészi vagy bírói engedéllyel alkalmazható – erők, eszközök, módszerek széles körű bevetése.
- Folyamatos együttműködés a kölcsönös információáramlás érdekében a határőrizeti feladatokat ellátó rendészeti szervekkel, a szomszédos területi szervek bűnügyi szolgálatával, a Nemzeti Nyomozó Iroda kiemelt migrációs ügyek osztályával.
- A gyors adatlekérés a távközlési szolgáltatóktól, a Nemzeti Útdíjfizetési Szolgáltató Zrt.-től, a szükséges adattári lekérdezések elvégzése, ezt követő nyomozást támogató elemző-értékelő munka, amelyek minőségében befolyásolták a felderítés hatékonyságát. Az eljárásokban lefoglalt mobiltelefonok híváslistái és cellapozíciós adatai nemcsak a vizsgált személy kapcsolatrendszerét fedték fel, hanem összekötötték a bűncselekmény elkövetési helyével is.
- A lefoglalt távközlési eszközök szakértő általi megvizsgálása a bizonyítást szolgáló adatok megszerzése érdekében.
- Más állam érintettsége esetén az Europol, Interpol minél gyorsabb bevonása a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központon keresztül. A nemzetközi jellegű bűncselekmények hatékony felderítése azonban csak igazságügyi együttműködés, tehát a tagállamok igazságügyi hatóságai együttműködése mellett valósítható meg. Ennek pedig alapvetően két eszköze van, a bűnügyi jogsegély, vagy az úgynevezett közös nyomozó csoportok (JIT) létrehozása. A bizonyítékok beszerzése sok esetben problematikus, mert a bizonyítékok hagyományos jogsegélyforgalom útján történő kicserélése túl lassú.
- A nyomozás terjedelmével és mélységével kapcsolatban speciális érdekösszeütközés van, hiszen az egyik cél a fair, de gyors eljárásban a bíróság elé állítás, a másik viszont magának a bünszervezetnek a feltérképezése, ami meglehetősen időigényes folyamat. A célravezető eljárási formáról azonban mindig az adott körülmények figyelembevételével kell dönteni.
- A bűnügyi felderítő munka hatékonyságát növeli, ha az információk egy kézben összpontosulnak.

⁵ Uo.

A határárral kapcsolatos büntetőeljárások tapasztalatai

Az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvénnyel a jogalkotó három új tényállást kriminalizált a Btk. közigazgatás rendje elleni bűncselekményeket tartalmazó fejezetében, ezek: a határárral tiltott átlépése (Btk. 352/A §), a határárral megromlása (Btk. 352/B §) és a határárral kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C §). A határárral tiltott átlépését az követi el, aki az ilyen létesítménnyel védett határszakaszon, a létesítményen keresztüljutva, azt kijátszva lép be Magyarország területére jogosulatlanul. Sui generis bűncselekményként került a Btk.-ba az államhatár rendjének védelmére szolgáló létesítmény megsemmisítése vagy megromlása. Ebben az esetben a védett jogtárgy nem elsősorban a tulajdonjog, hanem az államhatár rendjének védelme. Jelenleg az ötvenezer forintot el nem érő kárt okozó romlás nem bűncselekmény, hanem csak szabálysértés, így az államhatár védelméről gondoskodó létesítmény romlása a legtipikusabb esetekben nem nyújt megfelelő védelmet. A törvény ezt az elkövetési formát erre tekintettel szabályozza az okozott kár mértékétől függetlenül egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett szubszidiárius bűncselekményként.

Szintén módosult a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.), a jogalkotó célja az volt, hogy a megindult büntetőeljárások minél hamarabb érdemi döntéssel végződjenek. Ennek érdekében új eljárási formát vezetett be a határárral kapcsolatos büntetőeljárásokra. A határárral kapcsolatos bűncselekményekkel összefüggő eljárásokat a büntetőeljárás általános szabályaihoz képest rövidebb idő alatt kell lefolytatniuk az igazságügyi szerveknek. A Be. új XXVI/A. fejezete azonban e rövidebb határidejű elbíráláson belül is speciális sürgősségi szabályt ír elő a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet idején, annak területén elkövetett, határárral kapcsolatos bűncselekményekkel összefüggésben. Rögzíti ugyanis, hogy ebben az esetben a büntetőeljárást minden más ügyet megelőzően kell lefolytatni. Az eljárások gyorsításának elősegítése érdekében jelentős változás, hogy a határárral kapcsolatos bűncselekmények esetén a terhelt a bűncselekményre a törvény által előírt büntetési tételhatártól függetlenül bíróság elé állítható. Emellett a bíróság elé állítás határidejét harmincről tizenöt napra, tettenérés esetén nyolc napra szállította le, egyben ennek megfelelően rögzíti az iratok ügyészeknek történő visszaküldésére vonatkozó szabályokat.

A határárral tiltott átlépése miatt az eljárások (3067) csak rendőri elfogás esetén, tettenéréssel, vagy mélységi elfogással indulnak. A tettenéréseket spe-

ciális technikai képrögzítő eszközök használata (hőkamera, videokamera, drónok felvételei) segíti elő. A mélységbeli elfogásnál viszont csak idegenrendészeti eljárásban történő beismerés alapján van lehetőség a büntetőeljárás megindítására, a megalapozott gyanú közlésére. A bűncselekmények jellemző elkövetési módszere, hogy az ideiglenes biztonsági határzár, illetve a gyorstelepítésű drótakadály alatt úgy jutnak át, hogy botokkal vagy más eszközökkel megemelik, vagy különféle takarókat, ruházatot terítenek rá, és átmásznak magyar területre. A határzár megrongálása bűncselekményt (692) jellemzően a határzár valamilyen eszközzel történő átvágásával követik el. A nyomozásokat minden más eljárást megelőzően folytatjuk le ezekben az ügyekben. Döntő többségüket bíróság elé állítással (2909), vagy vádemelési javaslattal (52) fejezzük be.⁶

Az eljárások „szűk keresztmetszete” a tolmácsok alacsony száma. A tolmácsolási nehézségeinket azonban enyhíti, hogy a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányságon található egy már a korábbi években elkészített, terjedelmes tolmácsjegyzék, így az intenzívebb időszakokban erre folyamatosan támaszkodhatunk.

Az eljárások eredményes lefolytatásához elengedhetetlen a napi szintű együttműködés az ügyészséggel, bírósággal, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatallal és az idegenrendészeti eljárásokat lefolytató idegenrendészeti osztályokkal egyaránt.

Eljárásaink során általános alapelv, hogy a családokat nem lehet szétszakítani, illetve az esetleg szétválasztott családokat a későbbi idegenrendészeti eljárás, kiutasítás végrehajtásakor újra egyesíteni kell. Ennek érdekében a családokról külön nyilvántartást vezetünk, ezt naponta küldjük a társszerveknek, elősegítve a folyamatban lévő eljárásokban a családegyesítést.

Összegzés

„A közös migrációs politika kialakítása során hosszú távra kell tervezni, hiszen a migráció, mint társadalmi jelenség hosszú távon fejti ki hatásait.”
Úgy gondolom, *Windt Szandra* megállapításai napjainkban is aktuálisak és valóságok, így azokat nem érdemes vitatni.

⁶ Uo. A 2015. szeptember 15. és 2016. október 25. között lefolytatott eljárások.

⁷ Windt Szandra: Az illegális migráció kriminológiai jellemzői. PhD-értekezés. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Deák Ferenc Állam és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2008, 307. o. http://193.6.1.94:9080/JaDoX_Portlets/documents/document_5733_section_1133.pdf

Megállapítható, hogy az „illegális csatornák” ellenőrzéséért felelős rendvédelmi szervekre nagy felelősség hárul az előttünk álló évtizedekben is. Az embercsempész tevékenységben az elmúlt években bekövetkezett folyamatos és gyors változásokra a szakmai és társadalmi követelményeknek egyaránt megfelelő hatósági válasz csak a bünyügyi szervek konstruktív együttműködése mellett adható. Ennek megvalósulásához szükséges, hogy a bűnüldözők ne csak ügyeket, hanem tendenciákat, folyamatokat kezeljenek.

IRODALOM

- Baumann, Zygmunt:** Globalizáció. A társadalmi következmények. Szukits Könyvkiadó, Szeged, 2002
- Csobolyó Eszter:** A nem-kormányzati szervezetek feladatai a tömeges migráció kezelésében, részvételük továbbfejlesztési lehetőségei. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2016/3.
- Gaál Gyula:** Az embercsempész tevékenység megjelenési formáinak és módszereinek változásai a Magyar Köztársaság államhatárán 1991–2003 között. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2005/4., Különszám
- Hautzinger Zoltán – Hegedűs Judit – Klenner Zoltán:** A migráció elmélete. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Budapest, 2014
- Rítecz György – Sallai János:** A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége. Hanns-Seidel Alapítvány, Budapest, 2015
- Windt Szandra:** Az illegális migráció kriminológiai jellemzői. PhD-értekezés. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Deák Ferenc Állam és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2008

JOGSZABÁLYOK

- A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény
- A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény
- Az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény
- A határon lefolytatott menekültügyi eljárás széles körben való alkalmazhatóságának megvalósításához szükséges törvények módosításáról szóló 2016. évi XCIV. törvény

GAÁL GYULA

Az embercsempészes büntetőjogi aspektusból

Az embercsempészes egyidős az államhatárokkal. A migráció nem kívánt velejárója, amely újból és újból kinő, mint a hidra levágott feje. Kereslet van iránta, az elvándorlók, menekülők megfizetik.¹

Az embercsempészes hazai büntetőjogi szabályozásának története

A jogalkotás folyamatában az embercsempészt mint sui generis bűncselekményt viszonylag későn szabályozták a magyar büntető törvénykönyvben (Btk.). A jogalkotó a tiltott határátlépés bűnsegélyi alakzatát minősítette önálló bűncselekménnyek, és súlyosabban szankcionálta, mint azt a tényállást, amelyből eredt. Az embercsempészes késői kodifikálása ellenére távoli előzményeit már a századforduló környékén megtaláljuk, bár még nem a tiltott határátlépés bűnsegélyi alakzatához kapcsolódóan.²

A kivándorlási ügynökségekről szóló *1881. évi XXXVIII. törvény* cikk kihágássá minősítette a kivándorlás tiltott közvetítését.³ E cselekmény jogi szabályozásának oka arra vezethető vissza, hogy a korabeli Magyarország némely vidékéről jelentősen megnőtt, különösen a munkásosztály tagjainak – elsősorban Amerikába történő – tömeges kivándorlása, amely legtöbb esetben egyes ügynökök, üzérkedők rábeszélésének, csábításának a következménye volt, akik így szerezték meg a kivándorlók csekély vagyonát, vagy kül-

1 Főrizs Sándor: Előszó. In: Gaál Gyula: Az embercsempész tevékenység megjelenési formáinak és módszereinek változásai a Magyar Köztársaság államhatárán 1991–2003 között. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2005, 4. o.

2 Verhóczki János: Az embercsempészes a mai magyar büntetőjogban. Magyar Rendészet, 2000/5–6., 28. o.

3 1881. évi XXXVIII. tc. „2. § *Aki ily engedély nélkül a kivándorlást közvetíti, mennyiben ezen tette közben a büntetőtörvények súlya alá eső cselekményt nem követett el, kihágást követ el, s annyiszor, amennyiszor, háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel és két hónapig tartható elzárással büntethető, azon hatóságok által és azon eljárás szerint, melyeket az 1880. évi XXXVII. törvény cikk alapján kiadott belügyminiszteri rendelet megállapít.*” Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

földi ügynökségektől magasabb fizetést kaptak a minél több kivándorlás közvetítéséért.⁴

A jogtörténeti visszatekintésben az 1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrség feladatává tette a nőcsempészet megakadályozását: „2. § j) nőcsempészet megakadályozása”. Az állam biztonságát közvetlenül érintő érdekeken, így az ország határszakaszainak állandó felügyelet alatt tartásán, az azokon átírányuló forgalom folytonos ellenőrzésén és a határ közelében felvetődő jelentékenyebb események figyelemmel kísérésén túl, az újonnan létrehozott szervezet, a határrendőrség további fontos feladata lett a déli határszakaszon nagyban üzött nőcsempészet megakadályozása. „Szomorú tény, hogy a szerbiai, romániai, de az egész Balkán félszigeten lévő bordélyházak nagyrészt magyarországi származású leányokkal vannak benépesítve. E fiatal leányok többnyire szolgálat vagy egyéb foglalkozás ürügye alatt lelketlen ügynökök által csábítatnak ki és ezután az erkölcstelenség fertőjébe taszítatnak. Ez az aljas lélekufárság, dacára az ismételve tett intézkedéseknek, eddig nagyrészt a határszéli rendőri szolgálat elégtelensége miatt nem volt meggátolható, miért is e rendőri szolgálat szervezése folytán ezen a téren is lényeges javulás várható.”⁵

Az 1908. évi XXXVI. törvénycikk 45. § (3) bekezdése a kerítés minősített eseteként határozta meg, ha az elkövető külföldre szállította a nőt.⁶

A jelenlegi fogalmaink szerinti embercsempészes a büntetőtörvényeink között először a tiltott határátlépés tényállásán keresztül jelent meg a büntetőtörvények egyes fogyatékoságainak megszüntetéséről és pótlásáról szóló 1948. évi XLVIII. törvénycikk 48. § (3) bekezdésében. A bekezdés a tiltott útlevélhasználathoz és a tiltott határátlépéshez nyújtott segítséget büntette öt évig terjedő börtönbüntetéssel, hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésével.⁷ A szabályozásnak az volt a jelentősége, hogy a

4 Az 1881. évi XXXVIII. tc. indokolása. Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

5 Az 1903. évi VIII. tc. indokolása. Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

6 1908. évi XXXVI. tc. „45. § Tekintet nélkül a sértett nő korára és erkölcsiségére, a kerítés büntett, ha a tettes: 1) családsággal, erőszakkal vagy fenyegetéssel követi el; 2) a cselekményt hozzátartozója (Btk. 78. §), nevelés, tanítás vagy felügyelet végett rábízott, vagy neki alárendelt nő ellen követi el; 3) a nőt külföldre szállítja vagy szállíttatja; 4) a kerítéssel üzletszerűleg foglalkozik, vagy kerítés miatt már egyszer büntetve volt, büntetésének kiállítása óta tíz év még el nem telt.” Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

7 1948. évi XLVIII. tc. „48. § (3) Büntett miatt öt évig terjedhető börtönnel, hivatalvesztéssel és politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésével büntetendő, aki másnak az (1) bekezdésben meghatározott valamely cselekmény elkövetésére segítséget nyújt. (4) A (3) bekezdés alá tartozó büntett főbüntetése öt évig terjedhető fegyház, ha az csoportos határátlépés előmozdítására irányult.” Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

jogalkotó ezzel az aktussal a fogalmilag bűnsegédi magatartást önálló tettesi cselekménnyé nyilvánította.

Az ország területének elhagyására vonatkozó büntetőrendelkezések kiegészítéséről szóló 1957. évi 12. számú törvényerejű rendelet az 1948. évi XLVIII. törvénycikk 48. § (3) bekezdését kiegészítette egy minősített esettel. Egytől tíz évig terjedő börtönbüntetéssel és vagyonek Kobzással sújtotta a rendszeres vagy üzletszerű segítségnyújtást. A hozzátartozókon kívül bevezette a feljelentés elmulasztása miatti felelősségre vonást is, egyelőre csak ebben az egy minősített esetben.⁸

Az embercsempészs az 1961. évi V. törvény 204. §-ában jelent meg először önállóan a közbiztonság elleni bűntettek között, amely csak az üzletszerű segítségnyújtást büntette. Szankcionálta viszont az előkészület egyes fordulatait, a segítségnyújtásra való ajánlközást, illetve az összebeszélést. Mellékbüntetésként megjelent a vagyonek Kobzás és a kitiltás is.⁹

Az önálló bűncselekménnyé nyilvánítás azzal magyarázható, hogy a tiltott határátlépés elősegítése a társadalomra veszélyesebb, mint maga a tiltott határátlépés, mivel egyfelől a bűnsegéd részéről a további bűnelkövetés veszélye is fennáll, másfelől az ilyen magatartást tanúsító személy rendszerint jelentékeny jogtalan haszonhoz is jut társadalmilag hasznos munka végzése nélkül.¹⁰

Az 1978. évi IV. törvény a rendészeti bűncselekmények közé sorolta az embercsempészt. Az követte el a bűncselekményt, aki tiltott határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújtott, erre ajánlközött vagy vállalkozott. Az üzletszerű elkövetés minősített esetként szerepelt.¹¹

8 1957. évi 12. számú tvr. „2. § Aki tiltott határátlépés elkövetésére irányuló hírverést fejt ki, vagy másokat e cselekmény elkövetésére felhív, hat hónaptól öt évig terjedhető börtönnel büntethető. 3. § (1) Aki tiltott határátlépéshez rendszeresen vagy üzletszerűen segítséget nyújt, egy évtől tíz évig terjedhető börtönnel és vagyonek Kobzással büntetendő. (2) Aki hitelt érdemlő tudomást szerez arról, hogy az (1) bekezdésben meghatározott büntett elkövetése készül vagy ilyen büntettet elkövettek és erről a hatóságknak, mihelyt teheti, jelentést nem tesz két évig terjedhető börtönnel büntetendő. Az elkövető hozzátartozója (1950. évi II. törvény 29. §) a feljelentés elmulasztása miatt nem büntethető.” Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

9 1961. évi V. tv. „204. § Aki tiltott határátlépéshez üzletszerűen segítséget nyújt, erre ajánlközik vagy összebeszél, ha súlyosabb büntett nem valósult meg, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Mellékbüntetésként vagyonek Kobzásnak és kitiltásnak is helye van.” Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

10 Földvári József: Büntetőjog Különös Rész. Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar–Tankönyvkiadó, Budapest, 1972, 224. o.

11 1978. évi IV. tv. „218. § (1) Aki tiltott határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújt, erre ajánlközik vagy vállalkozik, büntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (2) A bűn-

Az embercsempészs tényállása az elmúlt negyedszázad alatt többször módosult. A külföldre utazásról és az útleveletről szóló *1989. évi XXVIII. törvény* 20. § (2) bekezdése a tiltott határátlépés dekriminalizációjának megfelelően módosította az embercsempészs tényállását. Az (1) bekezdésben a tiltott határátlépéshez (Btk. 217. §) nyújtott segítséget szankcionálta a jogalkotó, a (2) bekezdésben pedig a tiltott határátlépés szabálysértési alakzata elkövetőjének nyújtott segítséget büntette.¹² Kikerültek a szabályozásból az előkészületi magatartások, és az eddig minősített esetként megjelenő üzletszerűség is. A 20. § (1) bekezdése törölte az eddig fennálló feljelentési kötelezettséget is.¹³

Az *1993. évi XVII. törvény* a mellékbüntetések közül törölte a vagyonekobzást és csak a kitiltást hagyta meg.

Az 1990-es években az embercsempészs növekedése és szervezetté válása a büntetőjogi szabályozás szigorításával járt. Az *1997. évi LXXXIII. törvény* a tiltott határátlépés szabálysértéshez nyújtott segítség esetén is bevezette a vagyoni haszonszerzés miatti célzatot, minősített esetként értékelte a bünszervezet tagjaként vagy megbízásából megvalósuló cselekményt, és büntetni rendelte az embercsempészésre irányuló előkészületet. Az *1998. évi LXXXVII. törvény* 52. §-a a büntetési tételeket megemelte, így minden elkövetési magatartás büntettnek minősült.¹⁴

tetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés ha az embercsempészést üzletszerűen követik el. (3) Az embercsempészs elkövetőjével szemben mellékbüntetésként vagyonekobzásnak és kitiltásnak is helye van." Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

12 Az 1989. évi XXVIII. törvény módosította a tiltott határátlépés büntettnek tényállását is. Hatályon kívül helyezte az eredeti diszpozíciót, és a korábban minősítő körülményként szerepeltetett fegyveresen történő elkövetés alapeseti tényállási elemként fogalmazta meg. A változás következtében a tiltott határátlépésnek szabálysértési alakzata is lett.

13 1989. évi XXVIII. tv. „218. § (1) Aki tiltott határátlépéshez (217. §) vagyoni haszonszerzés végett vagy ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújt, büntetett követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott módon a Magyar Köztársaság államhatárának engedély nélküli vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez segítséget nyújt, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (3) Az embercsempészs elkövetőjével szemben mellékbüntetésként vagyonekobzásnak és kitiltásnak is helye van.” Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 1996

14 „Btk. 218. § (1) Aki tiltott határátlépéshez (217. §) vagyoni haszonszerzés végett segítséget nyújt, büntetett követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (2) Aki a Magyar Köztársaság államhatárának engedély nélkül vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez vagyoni haszonszerzés végett segítséget nyújt, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (3) Aki a cselekményt bünszervezet tagjaként vagy megbízásából követi el, büntett miatt az (1) bekezdés esetén öt évtől tíz évig, a (2) bekezdés esetén két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (4) Aki az (1)–(3) bekezdésben meghatározott embercsempészésre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (5) Az embercsempészs elkövetőjével szemben mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.”

A 2002. április 1-jén hatályba lépő *2001. évi CXXI. törvény* az embercsempészésnek mind az alapesetét, mind a minősített eseteit módosította. E törvény hatálybalépéséig az embercsempészés tényállásának valamennyi szabályozását a tiltott határátlépés bűncselekményhez való kapcsolódás jellemezte, azonban a jogalkotó a tiltott határátlépés büntetést arra figyelemmel hatályon kívül helyezte, hogy a Magyar Köztársaság államhatárának jogellenesen, fegyveresen történő átlépése adott esetben megvalósítja a visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel (Btk. 263. §), illetve a visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel (Btk. 263/A §) büntetést.¹⁵

Az embercsempészés tényállásának újraszövegezése a schengeni végrehajtási egyezmény 27. cikkének első pontjára is figyelemmel történt, amely szerint: *„A Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy megfelelő büntetőintézkedéseket vezetnek be mindazokkal szemben, akik haszonszerzés céljából külföldieknek segítenek, vagy kísérletet tesznek az ilyen segítségre annak érdekében, hogy a Szerződő Félnek, a külföldiek beléptetésére és tartózkodására vonatkozó törvényei megsértésével, ennek a területére külföldiek belépjenek, vagy ott tartózkodjanak.”*

Az újrakodifikált törvényi tényállás két lényeges különbséget mutat az előző szabályozáshoz képest. Egyrészt a tényállás akként bővült, hogy az embercsempészést a jogalkotó nem csupán a Magyar Köztársaság államhatárának, hanem bármely államhatárának a jogellenes átlépéséhez kapcsolja. Másrészt szűkült az alaptényállás annak következtében, hogy kikerült a célzat, vagyis a bűncselekmény alapesetének megvalósulásához nem szükséges a vagyoni haszonszerzés céljából történő elkövetés.¹⁶

¹⁵ Az embercsempészés 2002. április 1-jétől hatályos törvényi tényállása a következő volt: *„Btk. 218. §*

(1) Aki államhatárnak más által

a) engedély nélkül,

b) meg nem engedett módon

történő átlépéséhez segítséget nyújt, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészést

a) vagyoni haszonszerzés végett,

b) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva követik el.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészést

a) a csempészett személy sanyargatásával,

b) fegyveresen,

c) üzletszerűen követik el.

(4) Aki az (1)-(3) bekezdésben meghatározott embercsempészésre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Az embercsempészés elkövetőjével szemben mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.”

¹⁶ Csemáné Váradi Erika – Görgényi Ilona – Gula József – Lévay Miklós – Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2002, 17. o.

A célzat mellőzését elsősorban gyakorlati bűnüldözési tapasztalatok indokolták, amelyek szerint az államhatár jogellenes átlépéséhez általában vagyoni haszonszerzés céljából nyújtanak segítséget ugyan, ennek a bizonyíthatósága azonban véletlenszerű körülményektől függött.¹⁷

A jogalkotó a korábbi normaszöveggel ellentétben mellőzte a bünszervezet tagjaként vagy megbízásából való elkövetést a minősített esetekből, mivel az ilyen módon történő elkövetések súlyosabb szankcionálását a módosult általános részi rendelkezések biztosítják.¹⁸

A 2012. évi C. törvénnyel kihirdetett új büntető törvénykönyv 2013. július 1-jén lépett hatályba, és a közigazgatás rendje elleni bűncselekmények közé sorolta az embercsempészt.¹⁹

A büntetőjogi szabályozás a minősítő körülmények tekintetében a felfegyverkezve és a bünszövetségben elkövetett magatartásokkal bővült.

Az embercsempészség hatályos büntetőjogi értelmezése

A tömeges bevándorlás miatt megalkotott 2015. évi CXL. törvény három új tényállás büntető törvénykönyvbe történő bevezetésével (határázár tiltott átlépése 352/A; határázár megrongálása 352/B; és határázárral kapcsolatos építési munka akadályozása 352/C §) biztosítja Magyarország államhatárának rendjét.

¹⁷ A 2001. évi CXXI. törvény indokolása. Corpus Juris Hungarici CD, Budapest, 2002

¹⁸ Köhalmi László: A Határőrség hatáskörébe tartozó bűncselekmények az új Btk. novella tükrében. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Tanulmányok a „Határőrség és rendészet” című konferenciáról. Pécs, 2002, 151. o. [Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I.]

¹⁹ „Embercsempészség (Btk. 353. §)

(1) Aki államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítséget nyújt, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt

a) vagyoni haszonszerzés végett, vagy

b) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva követik el.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt

a) a csempésztett személy sanyargatásával,

b) fegyveresen,

c) felfegyverkezve,

d) üzletszerűen vagy

e) bünszövetségben

követik el.

(4) Aki embercsempészségre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel

büntetendő.” Magyar Közlöny, 2012. július 13., 13 531. o.

A 2015. szeptember 15-én hatályba lépő törvény továbbá az embercsempészsének mind az alapesetét, mind a minősített eseteit jelentősen súlyosította.

„353. § (1) Aki államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítséget nyújt, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

- (2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt
 - a) vagyoni haszonszerzés végett,
 - b) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva, vagy
 - c) az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény, illetve eszköz megsemmisítésével vagy megrongálásával követik el.
- (3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt
 - a) a csempésztett személy sanyargatásával,
 - b) fegyveresen,
 - c) felfegyverkezve,
 - d) üzletszerűen vagy
 - e) bünszövetségben követik el.
- (4) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha
 - a) a (3) bekezdés a) pontja szerinti embercsempésztést a b)-e) pontban meghatározott módon
 - b) a (3) bekezdés b) pontja szerinti embercsempésztést az a), illetve a c)-e) pontban meghatározott módon követik el.
- (5) A (3) vagy (4) bekezdésben meghatározott bűncselekmény szervezője vagy irányítója tíz évtől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
- (6) Aki embercsempészésre irányuló előkészületet követ el, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A bűncselekmény jogi tárgya az államhatár sérthetlenségéhez, a határrendészeti előírások érvényesüléséhez fűződő állami érdek, hogy mindenki csak jogszabályban vagy nemzetközi szerződésben meghatározott feltételek (engedély) teljesítése esetén lépje át az államhatárt.

Az államhatár átlépésének feltételeit részint nemzetközi szerződés, a schengeni végrehajtási egyezmény, részint a magyar törvények közül az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény szabályozza.

Az államhatár határozza meg az állami szuverenitás terét, az állam ezen belül gyakorolja korlátlan és oszthatatlan főhatalmát.²⁰ Magyarország területét a föld felszínén függőlegesen áthaladó képzeletbeli síkok összessége (a továbbiakban: államhatár) határolja. Az államhatárnak a föld felszínén haladó vonalát nemzetközi szerződések határozzák meg, amelyeket törvényben kell kihirdetni.²¹ A határvonal az államhatár és a föld felszínének metszésvonala.²² Magyarország államhatárának vonalát a terepen elhelyezett határjelleg jelölik.

Az *elkövetési magatartás* az államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítségnyújtás, azaz fogalmilag bűnsegély [Btk. 14. § (2) bekezdés]. A jogalkotó a tiltott határátlépés szabálysértésnek minősülő cselekményhez kapcsolódó bűnsegédi magatartást társadalomra fokozottan veszélyessége miatt önálló deliktumként szabályozza.

Segítségnyújtás minden olyan magatartás, amely bűnsegély megállapítására alkalmas. A segítségnyújtás lehet fizikai vagy pszichikai. Fizikai segítségnyújtás például, ha az elkövető a tiltott határátlépést tervező személyt az államhatár közelébe szállítja, vagy az illetőt a gépjárművében elrejtve jelentkezik átléptetésre a határátkelőhelyen. Pszichikai bűnsegély például a tiltott határátlépésre készülő személy megfelelő információval, tanáccsal, útbaigazítással ellátása.

Az elkövetési magatartás kizárólag aktív tevékenység lehet. Az elkövetési magatartás az államhatár befelé, illetve kifelé történő átlépésével egyaránt megvalósítható. A törvényi tényállásból adódóan közömbös, hogy mely ország államhatárának átlépésére kerül sor.

Aki érvényes, az államhatár átlépésére jogosító úti okmánnal nem bíró, harmadik országbeli állampolgárnak segítséget nyújt más schengeni tagállamba való beutazáshoz, attól függetlenül elköveti az embercsempészés bűntettét, hogy ezen a „belső” határon van-e határellenőrzés.²³

Az embercsempészés az elkövetési magatartás tanúsításával befejezett válik, függetlenül attól, hogy az államhatár átlépésére sor került-e vagy a segítségnyújtás az államhatártól milyen távolságban történt.²⁴

20 Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog Különös Rész. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2002, 247. o.

21 Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 1. § (1)–(2) bek.

22 Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 1. § (3) bek.

23 A Kúria 14/2013. számú büntető elvi határozata.

24 Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog Különös Rész. Osiris Kiadó, Budapest, 2002, 220. o.

A bűncselekmény *kísérlete* akkor állapítható meg, ha az elkövető az érintett személyekkel a törvényben meghatározott célból a kapcsolatot már felvette, a segítségnyújtás további mozzanatára azonban még nem került sor.²⁵

A bűncselekmény *alanya* bárki lehet. Nincs akadálya társtetteség megállapításának sem, ha többen, egymás tevékenységéről tudva és egymás tevékenységét kiegészítve nyújtanak segítséget másnak az államhatár jogellenes átlépéséhez.

Elvileg nincs akadálya a felbujtás megállapításának sem. Ilyen minősítésre akkor kerülhet sor, ha valaki a segítséget nyújtó személyt veszi rá az említett módon történő segítségnyújtásra. A felbujtónak természetesen tudnia kell a határátlépés módjáról is.²⁶

A bűncselekmény csak *szándékosan* követhető el. A tettes tudatában valamennyi objektív tényállási elemnek meg kell jelennie, tehát annak, hogy más vagy mások jogellenesen szándékoznak bármely ország államhatárát átlépni, s ehhez magatartásával segítséget nyújt.

Az új törvényi tényállásban *négyféle súlyossági szinten* összesen *tizenegy minősítő körülmény* található.

1. A (2) bekezdés a) pontja szerinti minősített eset a vagyoni haszonszerzési célzat, amelyre figyelemmel e minősített tényállás egyenes szándékkal követhető el. Az embercsempészség esetén a vagyoni haszonszerzésre irányuló célzat magában foglal minden olyan tevékenységet, amely a vagyoni gyarapodásra – akár az aktív vagyon követelésére, akár a passzív vagyon csökkentésére – irányul (BH, 2002/253.). A vagyoni haszonszerzési célzat akkor állapítható meg, ha az elkövető anyagi ellenszolgáltatás vagy előny, vagy tartozáselengedés fejében nyújt segítséget. Annak tényleges megszerzése azonban nem szükséges a befejezett bűncselekmény megvalósulásához. A tényállás megállapítása szempontjából közömbös, hogy az anyagi előnyhöz ténylegesen hozzájutott-e az elkövető, vagy sem.
2. A (2) bekezdés b) pontja törvényi egységet (delictum complexum) létesít arra az esetre, amikor az elkövető az államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva valósítja meg az embercsempészséget. E minősítő körülmény legalább két személy jogellenes határátlépéséhez nyújtott segítség esetén valósul meg. Ha az elkövető több személynek nyújt segítséget az államhatár átlépéséhez, nem többrendbeli bűncselekményt kell megállapítani, hanem egyrendbeli, e pont szerinti minősített esetet. A 2001. évi CXXI. törvénnyel történő módosítás előtt annyi rendbeli embercsempészség bűn-

²⁵ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: i. m. 248. o.

²⁶ Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: i. m. 220. o.

cselekményének megállapítására került sor, ahány személy tiltott határátlépéséhez az elkövető segítséget nyújtott (BH, 1986/484.).

3. A (2) bekezdés c) pontja szerinti minősített eset az államhatár rendjének védelmét szolgáló létesítmény, illetve eszköz megsemmisítésével vagy megromlásával történő elkövetés. Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 5. § (1) bekezdése alapján: „Magyarország területének a Közösségi Kódex 2. cikk 2. pontjának megfelelő külső határ szerinti határvonalától, illetve a határjeltől számított 60 méteres sávja az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmények – ideértve a 15/A. § szerinti létesítményeket is – építése, telepítése és üzemeltetése, valamint a honvédelmi, nemzetbiztonsági, katasztrófavédelmi, határőrizeti, menekültügyi és idegenrendészeti feladatok ellátása céljából e törvény szerint igénybe vehető.”
4. A súlyosabban büntetendő eseteket a (3) bekezdés tartalmazza. A (3) bekezdés a) pontjába ütközik annak az elkövetőnek a cselekménye, aki az embercsempészt a csempésztett személy sanyargatásával követi el. Sanyargatással valósul meg a bűncselekmény, ha az elkövetés a csempésztett személynek testi vagy lelki szenvedést, gyötrelmet okoz. Ilyen az éheztetés, víz-, folyadék-megvonás, embertelen körülmények között, így sötét, fűtetlen helyiségben tartás, életveszélyes megfélemlítés, vagy a hozzátartozókról olyan valótlán hírek közlése, amelyek rémület, illetve gyász előidézésére alkalmasak.
5. A (3) bekezdés b) pontja alapján hasonlóan súlyos megítélés alá esik a fegyveresen történő elkövetés. A Btk. 459. § (1) bekezdés 5. pontja szerint fegyveresen követi el a bűncselekményt, aki lőfegyvert, robbanóanyagot, robbantószer, robbanóanyag vagy robbantószer felhasználására szolgáló készüléket tart magánál. A fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezéseket akkor is alkalmazni kell, ha a bűncselekményt az előbbiek utánzatával fenyegetve követik el. A lőfegyver fogalmát a lőfegyverekről és a lőszeréről szóló 2004. évi XXIV. törvény 2. § 16. pontja határozza meg, ennek értelmében lőfegyver: a tüzfegyver, valamint az a légfegyver, amelyből 7,5 joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék lőhető ki. Robbanóanyag az olyan, kifejezetten erre a célra előállított anyag, keverék, vagy vegyület, amely valamilyen mechanikai, hő, elektromos, vegyi behatás, illetve ilyen jel következtében igen rövid idő alatt nagy hő, fény, hang, nyomás, feszítőerő kifejtése mellett alakul át, és ily módon romboló hatást vált ki. A robbantószer pedig olyan anyag, illetve anyagkeverék, amely igen nagy mennyiségű kémiai energiát tárol, és égés során nagyon rövid idő alatt nagy energia leadására, azaz robbanásra képes.

6. A (3) bekezdés c) pontja szerint szintén súlyosan büntetendő a felfegyverkezve megvalósuló elkövetés. A Btk. 459. § (1) bekezdés 6. pontja alapján felfegyverkezve követi el a bűncselekményt, aki az ellenállás leküzdése vagy megakadályozása érdekében az élet kioltására alkalmas eszközt tart magánál.
7. A (3) bekezdés d) pontja az előző esetekkel azonosan értékeli az üzletszerűen történő elkövetést. Az üzletszerűség fogalmára a Btk. 459. § (1) bekezdés 28. pontja az irányadó, amely szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik. A bírói gyakorlat értelmében az embercsempészség üzletszerűen elkövetett, ha az elkövető e célra alakult szervezet tagjaként, bár első ízben valósítja meg a bűncselekményt (BH, 1981/267.).
8. A (3) bekezdés e) pontja büntetni rendeli a bünszövetségben megvalósuló elkövetést. A Btk. 459. § (1) bekezdés 2. pontja szerint bünszövetség akkor létezik, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezetten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bünszövetség.
9. A (4) bekezdés a) pontja alapján még súlyosabb megítélés alá esik, ha a csempésztett személy sanyargatásával megvalósuló embercsempészséget fegyveresen, felfegyverkezve, üzletszerűen vagy bünszövetségben követik el.
10. A (4) bekezdés b) pontja az előző esetekkel azonosan értékeli a fegyveresen történő embercsempészséget, amennyiben az a csempésztett személy sanyargatásával, felfegyverkezve, üzletszerűen vagy bünszövetségben valósul meg.
11. A (5) bekezdés alapján legsúlyosabban az embercsempészség bűncselekmény szervezője vagy irányítója büntetendő.

Az embercsempészségnek az *előkészülete* is büntetendő, így aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket megteremti, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik. Mind az alapeseti, mind a minősített esetekben meghatározott embercsempészségre irányuló előkészület büntetéssel fenyegetett. A bírói gyakorlat szerint az embercsempészség előkészületét valósítja meg, aki vállalkozik másoknak az államhatáron való átkísérésére, de a határt illegálisan átlépni szándékozó személyeket a határőrök elfogják (BH, 2000/333.).

Mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van a Btk. 364. § rendelkezése szerint. A Btk. 57. §-a alapján törvényben meghatározott esetekben azt, akinek ott tartózkodása a közérdeket veszélyezteti, egy vagy több településről, vagy egy

település, illetve az ország meghatározott részéből ki lehet tiltani. A kitiltás leg-rövidebb tartama egy, leghosszabb tartama öt év. A kitiltás mint mellékbüntetés az elkövető azon jogát korlátozza, hogy tartózkodási helyét szabadon választ-hassa meg. A kitiltás alkalmazásának két lényeges korlátja van. Az egyik, hogy e mellékbüntetés csak a törvényben meghatározott bűncselekmények esetén alkalmazható. A másik lényeges korlát az, hogy a szabadságvesztésen kívül más büntetési nem mellett ugyancsak nem kerülhet sor e mellékbüntetésre. A szabadságvesztésnek nem kell szükségszerűen végrehajthatónak lennie, a kitiltás alkalmazható próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása mellett is.

Az egység-halmazati kérdések tekintetében az embercsempészség halmazatba kerülhet egyéb bűncselekményekkel is, leggyakrabban a közokirat-hamisítás büntetettével.

Bűnhalmazat létesül akkor, ha a segítségnyújtás az embercsempészség mellett más bűncselekményt is megvalósít, így például külföldre távozás elősegítése céljából, ellenszolgáltatásért útlevél meghamisítása, hivatalos személy által kötelességszegéssel elkövetett vesztegetés büntette és hivatalos személy által közokirat-hamisítás büntette mellett embercsempészet büntetetté is minősül az, ha a meghamisított útlevél felhasználásával az országot elhagyták (BH, 1988/120.).

Ha az embercsempészség során a csempésztett személy meghal, vagy testi sérülést szenved, a bűnösségtől függően szándékos vagy gondatlan emberölés, illetve testi sértés halmazata az embercsempészség alapesetével állapítható meg.

Az embercsempészség a jogellenes tartózkodás elősegítésétől az határolja el, hogy míg utóbbi elkövetője jogtalan vagyoni haszonszerzés céljából, kizárólag a jogellenes belföldi tartózkodáshoz nyújt segítséget, de az országba belépést semmilyen módon nem segíti, addig az embercsempészség, amely alapesetben a vagyoni haszonszerzés célzatát nem tartalmazza, nemcsak a belföldön tartózkodást, hanem az országba belépő, akár onnan kilépő oldalon az államhatár tiltott, vagy meg nem engedett módon való átlépését segíti. Az elkövető cselekménye olyan személy jogellenes határátlépését is segítheti, akinek a belföldön tartózkodása egyébként nem jogellenes (BH, 2011/157.).

Összegzés

A magyar jogrendszerben az embercsempészség büntetőjogi szabályozása permanens jogalkotási folyamat része, amelynek gyökerei a XIX. század végére nyúlnak vissza, és napjainkban sem zárható le.

A jogalkotó a társadalom védelmének elve alapján az embercsempész tevékenységet mint a társadalomra veszélyes emberi magatartást bűncselekménnyé nyilvánította és büntetni rendelte. A tényállás természetét és alakulását az adott korszak társadalmi viszonyai, valamint az állam büntetőjogi akarata határozta meg.

Összegezve megállapítható, hogy a következő években továbbra is számolni kell ezzel a jelenséggel. Az embercsempészés elleni fellépés nemcsak szigorú jogi hátteret, hanem összehangoltabb és hatékonyabb nemzetközi együttműködést is kíván. Az okok és megoldások valójában messze túlőnnek a nemzeti kompetenciákon, közös európai uniós erőfeszítéseket igényelnek.²⁷

IRODALOM

Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog Különös Rész. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2002

Csemáné Váradi Erika – Görgényi Ilona – Gula József – Lévay Miklós – Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2002

Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog Különös Rész. Osiris Kiadó, Budapest, 2002

Földvári József: Büntetőjog Különös Rész. Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar–Tankönyvkiadó, Budapest, 1972

Gaál Gyula: Az embercsempész tevékenység megjelenési formáinak és módszereinek változásai a Magyar Köztársaság államhatárán 1991–2003 között. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2005

Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban. AndAnn Kiadó, Pécs, 2016

Kőhalmi László: A Határőrség hatáskörébe tartozó bűncselekmények az új Btk. novella tükrében. In: **Hautzinger Zoltán (szerk.):** Tanulmányok a „Határőrség és rendészet” című konferenciáról. Pécs, 2002. 151. o. [Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I.]

Németh József: A Rendőrség feladatai az illegális migráció és a nemzetközi terrorizmus elleni fellépés terén különös tekintettel a Balkán biztonsági helyzetére. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2011

Verhóczki János: Az embercsempészés a mai magyar büntetőjogban. *Magyar Rendészet*, 2000/5–6.

²⁷ Lásd Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban. AndAnn Kiadó, Pécs, 2016.

BALOG GÁBOR

Az embercsempészség elleni bűnüldöző munka nemzetközi vetületei, tapasztalatai

Az illegális migráció az elmúlt években az egyik legérzékenyebb politikai kérdéssé vált az egész világon, ezen túlmenően a közéleti és magánbeszélgetések állandó és meghatározó témája lett. Kiemelten aktuális témává emelte az illegális migrációt annak a terrorizmus kérdéskörével való összekapcsolása, különösen hogy az elmúlt két évben a híradások központi helyére emelkedett mindkét témakör ok-okozati összefüggéseinek boncolgatása. Az illegális migráció és a terrorizmus hátterében viszont alattomosan meghúzódnak azok a nemzetközi szinten működő embercsempész bünszervezetek, amelyek módszerei sokszor a legális segítségnyújtás látszatát keltik, holott tevékenységük egyetlen mozgatórugója az anyagi haszonszerzés. Az alattomos jelző kicsit túlzottnak hathat elsősre, de ha mélységeiben vizsgáljuk az embercsempészek tevékenységét, jól látható, hogy jogellenes tevékenységüket egyetlen cél vezérli, és nincsenek tekintettel a következményekre. Nem nézik, hogy az általuk szervezett illegális utaztatások során a migráns csoportok tagjai között milyen bűnös szándékkal érkező emberek vannak, de azt sem, hogy az embertelen körülmények között szállított emberek – köztük gyermekek – életét milyen veszélyeknek teszik ki. Amit megvalósítanak, az teljes mértékben kimeríti a transznacionális szervezett bűnözés fogalomkörét, az ez elleni fellépés a felderítést, a nyomozást, valamint a bizonyítási eljárást folytató hatóságok szoros együttműködését igényli hazai és nemzetközi szinten.

Örömmre szolgál, hogy az illegális migráció hátterében működő embercsempész bünszervezetek ellen folytatott nemzetközi nyomozásokról nem egyfajta elérendő és kívánatos célként kell írnom, hanem a hazai és nemzetközi környezetben kialakított gyakorlatról és az elért eredményekről, ez pedig a magyar bűnüldözés e speciális szegmensének sikereként könyvelhető el.

Természetesen nem dőlhetünk elégedetten hátra, hiszen a szervezett bűnözői körök állandó feladatokat adnak az ellenük fellépő bűnüldöző hatóságoknak a konspirált tevékenységükkel, az elkövetési módszerek, az útvonalak folyamatos változtatásával, a jogszabályváltozásokra és a hatóságok intézkedéseire való azonnali reagálással.

Magyarország az illegális migráció nemzetközi útvonálán alapvetően tranzitországgként jelenik meg, ebből eredően a lakosságra és a társadalomra gyakorolt negatív hatásai nem érezhetők közvetlenül. A célországokban a bűnügyi statisztikáknak az elkövetők állampolgársági megoszlását jelző adatai viszont visszatükrözik a Magyarországot érintő illegális migráció szempontjából meghatározó állampolgárságok jelenlétét.

Magyarország Európai Unióhoz csatlakozásából, valamint a 2007. december 21-én történő teljes jogú Schengen-taggá válásából eredően megváltozott geopolitikai és nemzetközi jogviszonyai meghatározóként hatottak a szervezett bűnözés alakulására. A schengeni taggá válásból fakadóan a személyek, az áruk és a szolgáltatások tagállamok közötti szabad áramlását illetően megszűntek a korábbi korlátozások, de hangsúlyozni kell, hogy ezek a változások a határokon átnyúló szervezett bűnözés előtt is kaput nyitottak. A belső határokon a totális ellenőrzés megszűnéséből eredően leszűkültek a hatósági feladatok lehetőségei, továbbá az ellenőrzésekből származó, bűnügyileg releváns információkat más intézkedések révén kell pótolni. A bűnüldöző munkát negatívan befolyásoló tényezők újabb nehézségek elé állították nemcsak a hazai, de más tagállamok bűnüldöző szerveit is, ezek megoldásában sokat segít a nemzetközi bűnügyi együttműködésben rejlő lehetőségek kiaknázása.

Az embercsempészes nyomozásának nemzetközi szintű kiterjesztését, az Európai Unióra nehezedő illegális migrációs nyomás komplex kezelését szükségessé tevő körülmények közül tekintsük át röviden a Magyarországot 2011 és 2016 között érintő embercsempész tevékenység alakulását, illetve az azt befolyásoló körülményeket.

Földrajzi elhelyezkedése következtében Magyarország az illegális migráció útvonálán fekszik, eltérő intenzitású érintettséggel. Már 2011 második fél évében jelentős növekedés volt tapasztalható az Ausztria területén elfogott illegális migránsok száma tekintetében, akik Magyarország Szerbiával közös határszakaszán érkeztek a schengeni övezetbe. Ezzel egyidejűleg a magyar–szerb határszakaszon, illetve Magyarország mélységi területein szintén kiemelten nőtt az elfogott pakisztáni, afgán, szomáliai, libiai állampolgárok száma, akik válságövezetektől érkeztek az Európai Unióba, többségében a Törökország–Görögország–Macedónia–Szerbia–Magyarország útvonalon.

A helyzet kialakulásának egyik lényeges oka volt az ellenőrzés összeomlása Görögország határain. A kialakult helyzet megoldására magyar–osztrák közös fellépés vált szükségessé az uniós intézményi infrastruktúra bevonásával, a külső határon fokozott ellenőrzés, és regionális szinten túlmutatató bűnügyi intézkedések bevezetésével.

A 2011 szeptemberére kialakult migrációs helyzet kapcsán bekövetkező osztrák–magyar belügyminiszteri egyeztetés, majd a szerb belügyminiszterrel kiegészülve aláírt együttműködési megállapodás következtében felállt egy közös elemzőcsoport, amelynek főbb megállapításaiból világossá vált, hogy 2012-ben a Magyarországon tapasztalt emelkedő tendencia mind a csempészet, mind az illegálisan beutazó személyek száma tekintetében is tovább folytatódik. Az embercsempészés többsége a zöldhatár illegális átlépésével, vagy különböző csempészcsoportok szervezésében személy- és tehergépkocsikkal utaztatva valósult meg.

A Magyarországon folytatott felderítések alapján megállapítható volt, hogy az afrikai származású migránsok – elsősorban marokkói és algír személyek csempészésére – kiindulási országként Romániát használták, valamint aradi és temesvári csempészszervezeteket vettek igénybe. Ennek az volt az oka, hogy ezekben a városokban megnőtt azon arab ajkú – Romániában már legálisan tartózkodó – afrikai emberek száma, akik a honfitársaik csempészésére specializálódtak. A csempészetek egy része tehervagonokban megbújva kísérelt meg Magyarországra bejutni, majd onnan tovább utazni.

Az elkövetési módszerek, és vele párhuzamosan az elkövetők állampolgársági kategóriáit illetően 2013 első felében jelentős változásként volt értékelhető, hogy ismét és erőteljesen felértékelődött, az embercsempész szervezetek határátkelőhelyi aktivitásának némi csökkenése mellett. Ennek oka egyértelműen a 2013. január 1-jétől bekövetkező jogszabály-módosítás, amelynek nyomán a menedékkérelmet benyújtók nyílt intézményekbe kerültek, és onnan szabadon eltávozhattak. Ezért a befogadóállomásokon megjelentek a szervezői szerepkört betöltő, többségében ott elhelyezett külföldiek, valamint „külsős”, alkalmanként magyar elkövetők is, akik anyagi ellenszolgáltatásért vállalták az illegálisan továbbutazni szándékozók kíséretét budapesti, győri és soproni vasúti átszállóponthoz, esetenként Ausztriába történő illegális kijutásukig. További problémát okozott a tehervagonokban történő megbújás, illetve embercsempészek általi bűjtetés.

A menedékkérelmet történő visszaélések elleni fellépés tekintetében 2013. július 1-jétől bevezetett jogszabály-módosítás (menekültügyi őrizet bevezetése) következtében jelentősen csökkent a menedékkérelmet előterjesztő külföldiek száma. A határrendészeti tevékenység keretében bevezetett intézkedések adatai szerint az intenzív migrációs nyomást mutató hónapokhoz képest nagyjából nyolcvan százalékkal kevesebb külföldi elfogására került sor. Ez abból adódik, hogy a migránsok már nem keresték önként a hatósági személyeket a határterületen, és nem számoltak a menekülteljárással való visszaélés lehető-

ségével, mivel tisztában voltak a jogi háttér megváltozásából eredő következményekkel.

A Magyarországot érintő illegális migráció vonatkozásában továbbra is a magyar–szerb határszakasz volt a legaktívabb, az összes migrációval összefüggő jogsértő cselekmény nyolcvan százaléka itt valósult meg. Az illegális migrációra jellemző állampolgársági kategóriák 2014-ben folyamatosan bővültek, egyre nagyobb számban jelentek meg különböző válságövezetektől érkező nemzetiségek is, a korábbiakon túlmenően. Jellemző volt a koszovói albán, a szír, a pakisztáni és az afgán, de emellett további afrikai országok állampolgárainak megjelenése is, akik Magyarország felől kívánnak eljutni nyugat-európai államokba, elsősorban Németországba.

2015 első két hónapjában hosszú évek óta nem látott mértékű illegális migrációs nyomás érte el hazánkat a magyar–szerb határszakaszon. A tiltott határátlépők számának jelentős arányú növekedésének háttérében a Koszovóban kialakult politikai és gazdasági válság elől menekülők álltak. A koszovói menekültek ilyen arányú illegális belépését a Belügyminisztérium és az Országos Rendőr-főkapitányság vezetésének intenzív és komplex, határozott fellépést mutató intézkedéseivel és nemzetközi tárgyalássorozattal sikerült 2015. február végére normalizálni. A magyar, német és osztrák együttes nyomásgyakorlás következtében 2015. február végére a koszovói migránsok száma drasztikusan csökkent. Intézkedés történt a szerb határszakasz határrendészeti megerősítésére, a mélységi ellenőrzések fokozására, ezen belül az osztrák fellel történő vonat-ellenőrzések végrehajtására.

A határrendészeti feladatok mellett bűnügyi területen is intézkedések bevezetésére került sor, ennek nyomán 2015 első két hónapjában számos eljárás indult embercsempészési ügyekben.

A megtett intézkedések következtében február utolsó harmadában a koszovói menekültek száma minimálisra csökkent, miközben nőtt a tiltott határátlépés miatt elfogott szíriai, afgán, iraki állampolgároké, de megjelentek az iráni, pakisztáni, palesztin és bangladesi állampolgárok is. A migránsok befogadóállomásokról (elsősorban Debrecen, Vámosszabadi) való csempészése mellett tapasztalható volt, hogy erősödött a budapesti szervezők aktivitása is. Budapesten elsősorban az arab vagy magyar állampolgárságot szerzett szír, palesztin, afgán, szenegáli szervezők váltak aktívvá.

2015-ben a magyar–szerb határon – a határzár bevezetésének időpontjáig, 2015. szeptember 15-ig – tömegesen érkeztek rendezetlen státusú harmadik országbeli állampolgárok hazánkba, az összes tiltott határátlépés 99,4 százaléka ezen a határszakaszon valósult meg. A déli határszakaszon elfogott kö-

zel négyszázezer illegális migráns óriási piacot teremtett a bűnözők számára, és az embercsempészek célterületévé tette Magyarországot. Az elfogott embercsempészek száma meghaladta az ezeröttszázat, mivel a szabályozatlan bevándorlók számának növekedésével egyenes arányban emelkedett az embercsempészek aránya is.

A magyar–szerb határon kiépült a biztonsági határzár, építése a magyar–horvát szakaszon is folytatódott. A fizikai határzár kiépítése után a migránsok folyamatosan keresték azokat a lehetőségeket, amelyek megkönnyítik az eljutásukat Nyugat-Európába. Igyekeztek elkerülni a hatóságok regisztrációját, ennek érdekében embercsempészek szolgáltatásait vették igénybe.

A magyar, az osztrák és a német rendőrség által bevezetett nyílt intézkedések kapcsán látható volt, hogy az embercsempész szervezetek egy ideig kivártak, miközben a bűnszervezetek tagjai körében egyre növekedett a bevételkiésés miatti feszültség. Ebben az időszakban kezdődött meg a görög–macedón határszakaszon a kerítés megépítése, ez a szerbiai bűnszervezetek számára egyértelművé tette, hogy megszűnt a pályaudvarokon, a migránsok összegyűjtésére és regisztrálására létrehozott tranzitzőnákban megjelenő hatalmas méretű menekültömegek, mindez pedig segítséget adott az embercsempészséhez. A görög–macedón határszakaszon feltorlódott migránsok egyre agresszívabbá váltak, több konfliktus is kialakult egyrészt a migránsok és a macedón hatóságok, másrészt egyes migráncsoportok között.

A magyar jogalkotói szándék folyamatosan bezárta az illegális migránsok és az őket segítő embercsempészek előtt még nyitva álló kiskapukat.

A határon lefolytatott menekültügyi eljárás széles körben való alkalmazhatóságának megvalósításához szükséges törvények módosításáról szóló 2016. évi XCIV. törvény 2016. július 5-i hatálybalépése után jelentősen csökkent a Magyarországra illegálisan bejutó harmadik országbeli állampolgárok száma.

A jogellenesen belépő elfogott illegális migránsok között leggyakoribbak az afgán, pakisztáni, szíriai, iraki, marokkói, iráni és török állampolgárságúak. Az elfogottak több mint kétharmada afgán, pakisztáni, iraki és szír állampolgár. A 2016. július 5. után feltartóztatott és visszakisért személyek között szintén az ilyen állampolgárság dominál. Az említett jogszabály hatálybalépése óta a migránsok Szerbia területén keresik azokat a lehetőségeket, amelyek a Nyugat-Európába való sikeres eljutásban segítik őket.

Úgyszintén illegális jövedelemszerzési lehetőséget kínált a nyílt befogadóállomásokról távozó menekülteknek való segítségnyújtás. A törvény hatálybalépése után azonban jelentősen csökkent az efféle létesítményben elhelyezett menekültek száma, így az embercsempészség ilyesfajta elkövetési módszere is.

2016. július utolsó hetétől egyre erősebb embercsempész tevékenység figyelhető meg a magyar–szerb határ térségében. A határtérségben jelenlévő, a határ őrzését végző élőerő megnehezíti az embercsempészek dolgát, akik kézi hőkamerákkal, drónokkal, és élőerővel is folyamatos ellenfigyelést végeznek szerb területről. Módszereik között megjelenik az úgynevezett terelés, amikor is kisebb csoportok határvonallal párhuzamos mozgásával, illetve a ideiglenes biztonsági határzár rongálásával igyekeznek a figyelmet lekötni, figyelve a magyar hatóságok reakcióit, az élőerő átrendeződését, az esetleg őrzés nélkül hagyott szakaszokat.

Jellemzővé vált a migráns csoportok elhúzódo, akár több napig is tartó várakoztatása a határterületen, illetve igyekeznek álcázni a mozgásukat az illegális határátlépési kísérlet során (terepmintás ruházat, magas növényzetű mezőgazdasági, illetve fedett területeken való mozgás).

Az illegális migráció hátterében lévő embercsempész bűnszervezetek jellemzői

Az embercsempészség elkövetésében szervezői és irányítói szerepkörben tevékenykedők származási országa többségében megegyezik a csempésztett személyekével (afgán, koszovói albán, pakisztáni), és a bűnszervezetek tagjai az illegális migráció útvonalán elhelyezkedő országok mindegyikében jelen vannak. A szállításokban szerepet vállaló személyek között az elmúlt hónapokban jelentősen megnőtt a román és a bolgár sofőrök száma, de jelen vannak a célországok területén élő, ott már valamilyen huzamos tartózkodási jogcímet szerző (szír, afgán, pakisztáni, tunéziai) személyek is.

Megállapítható, hogy a szervezők egymással tartanak kapcsolatot (például Szerbia területéről az Olaszországban lévő szervező) és a fogadó országban lévő személy irányítja a sofőrt a migránsok felvételi helyére, többnyire GPS-koordináták, illetve az adott kilométerszelvény megadásával.

A szervezett bűnözői csoportok nem túl tagoltak, a vezető személyéhez kapcsolódik néhány bizalmi személy, akik közvetlenül kapcsolatot tartanak az elkövetés folyamata során megjelenő kiindulási, tranzit- és célországokban lévő személyekkel, akiknek feladata a következő tevékenységekre osztható:

- toborzó személyek a kiindulási országban;
- szállítók és szállást segítők a szomszédos országban (Románia, Szerbia, Horvátország);
- a zöldhatáron való átjutást segítők (sétáltatók);

- a továbbszállítást végző (magyar, vagy a célországból ideérkező külföldi) személyek;
- esetleg a továbbszállítás megszervezéséig elszállásolást nyújtó személyek (magánház tulajdonosa, panziók, hotelok munkatársai);
- a célországokban az illegális migránsokat fogadó személyek.

Az illegális migrációhoz kapcsolódóan fontos kiemelni, hogy az úgynevezett klasszikus embercsempészs mellett fokozott figyelmet kell fordítani az úgynevezett legális rendszerekkel való visszaélések körében a vízumok csalárd módon történő megszerzésére is. Ezekben az esetekben a vízumigényléshez benyújtott meghívólevelek, illetve gazdasági, turisztikai, tanulmányi jogviszonyt, együttműködést igazoló papírok mögött nincs tényleges tevékenység és tartalom, a vízumigénylés célja, hogy a megszerzett schengeni vízum birtokában a külföldi állampolgárok a schengeni egyezményt aláíró országok területére lépjenek, majd a vízumuk érvényességének letelte után jogellenesen ott maradjanak.

Az embercsempészs bünszervezetben való elkövetésének jogi összefüggései

Az embercsempészs bűncselekmény az elkövetés természetéből fakadóan (államhatár átlépéséhez való segítségnyújtás) magában hordozza az államhatáron átvelő, az elkövetők egyfajta együttműködését igénylő szervezethez tartozó jellegét. Az egyik legmeghatározóbb és legrészletesebb joganyag¹ álláspontja szerint a több országhatár különböző személyek közreműködésével történő illegális átlépése, a migránsok gyűjtőhelyen pihentetése, összegyűjtése, majd továbbutaztatása fogalmilag és valóságban is szervezett tevékenységet feltételez. Ez egyértelműen arra utal, hogy az embercsempészt végző ismeretlen számú résztvevőből (irányítók, vezetők, kísérők) álló, országokon átnyúló tevékenységet kifejtő bűnözői csoport jól összehangoltan, rendszeres tevékenységet folytatva működik. Az e tevékenységbe beföldön bekapcsolódók részéről nem szükséges, hogy megtörténjen a bünszervezet összes tagjának, a köztük kialakult munkamegosztásnak, a csoport összehangolt működésének feltérképezése. Ez nem is várható el, mert az efféle bűnözői csoportok konspirációs szabályok szerint tevékenykednek. Ezért azzal szemben, aki e csoport működésébe be-

¹ 4/2005. Büntető jogegységi határozat a bűncselekmény bünszervezetben való elkövetésének megállapíthatóságáról.

kapcsolódik, és abban akár egy alkalommal részt vesz, helye lehet a bünszervezetben történő elkövetés megállapításának.

A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 353. §-ában rögzített embercsempészség bünszervezetben történő elkövetését ugyanezen törvény 459. § (1) bekezdésének 1. pontja² definiálja. Ennek alapján a bünszervezetnek hosszabb időre szervezettnek, összehangoltnak kell lennie. Aki e csoport tevékenységébe bekapcsolódva akár az első bűncselekményt elköveti, lehetőséget teremt arra, hogy magatartását bünszervezetben elkövettként értékeljék, valamennyi törvényes következménnyel együtt. Természetesen mindezt csak akkor kerülhet sor, ha a nyomozáskor megállapított, bizonyítékokkal alátámasztott tényállás a Btk. 459. § (1) bekezdésének 1. pontjában felsorolt törvényi feltételek megállapításához szükséges tényeket tartalmazza. Ehhez pedig a nyomozó hatóságok alapos, körültekintő, és széles körű szakmai munkájára van szükség.

A bizonyítási eljárásban akadályozó tényezőként jelentkezik, hogy a bűnözői csoportok irányítói többnyire közvetlenül nem vesznek részt az elkövetésben, illetve nem adnak közvetlen utasítást a bűncselekmények végrehajtására, igyekeznek a háttérben maradni. A bünszervezet tagjainak fegyelmezettsége, adott esetben megfélemlítése vagy anyagi függősége miatt nehéz bizonyítani a bünszervezet vezetőinek érintettségét.

Az embercsempészség konspiráltsága miatt ha egy adott büntetőeljárás elrendelését nem előzte meg titkos információgyűjtés, a nyílt eljárás eszközeivel nagyon nehéz a büntető törvénykönyv bünszervezetre vonatkozó feltételei körében meghatározott tényállási elemeket bizonyítani a bűncselekmény bünszervezet tagjaként, vagy annak megbízásából történő elkövetése vonatkozásában. A bünszervezetek ellen folytatott bűnüldöző munka specialitása, hogy minőségileg más jogi megközelítést igényel, mintha csak önmagában véve egyének együtt cselekvéséről beszélnének. Esetenként előfordul, hogy a nyílt nyomozás folyamán valamely elkövető beismerő vallomást tesz, de ha ezt más forrásból szerzett bizonyíték nem támasztja alá, az ügyészség részéről kérdéses a bünszervezetben elkövetett embercsempészség miatt a vádemelés, illetve a vád sikeres képviselése.

Az embercsempészség gyanúja miatt induló eljárások alapját jórészt csak egyedi esetek, egyszeri történeti tényállások adják, ez eleve nem alapozza meg a hosszabb időre utaló szervezethez és az összehangolt működést. A

² Bünszervezet: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése.

büntetőeljárások elrendelésekor meglévő bizonyítékok értékelése alapján még nem lehet kétséget kizáróan, bizonyíthatóan minősíteni a bünszervezetben történő elkövetés tényét, különösen nem annak az elkövető részéről meglévő ismervei tekintetében megnyilvánuló tudatosságát.

Az embercsempészség miatt elrendelt nyomozások eredményes lefolytatásához a titkos információgyűjtés és a büntetőeljárások szoros összhangját kell megteremteni, mivel az előzetesen beszerzett információkra építve kell az elfogásokat, majd a nyomozási cselekményeket tervezni, a kihallgatási taktikákat felépíteni. Fokozott a szerepe a jogsegély keretében történő együttműködésnek, illetve a titkos információgyűjtés során keletkezett információk bizonyítékként történő felhasználásának is. Ezek az eszközök elengedhetetlenek a megalapozott bizonyításhoz, illetve a bünszervezetben történő elkövetés megállapításához, továbbá a nemzetközi szintűség alátámasztásához.

Összességében megállapítható, hogy a hazai jogi szabályozás elégséges kereteket teremt a nemzetközi bünszervezetek elleni fellépéshez mind a büntetőjogi, mind a nemzetközi bűnügyi együttműködést illető rendelkezéseket figyelembe véve. A bűnüldöző munka kapcsán megtett intézkedésekkel a meglévő kereteket kell megtölteni olyan tartalommal, amely alkalmas annak megállapítására, illetve bizonyítására, hogy az adott bűncselekményt egy tényleges bünszervezet követte el. A végrehajtás körülményeit és az egyes elkövetési magatartások láncolatot, egymásra épülő cselekményeit egyértelműen kell alátámasztani, és a büntetőeljárás nyomán megállapított (történeti) tényállás, továbbá a büntető törvénykönyvben meghatározott kritériumok egyezősége következtében lesz az elkövető(k) magatartása tényállásszerű és a bűnösségük megállapítható.

A bünszervezetben elkövetett cselekményekhez társuló magasabb büntetési tétel önmagában nem visszatartó erő, csak ha a szervezetet bűnözői csoportok ellen a büntető igazságszolgáltatás szereplői komplexen, a meglévő (jogi és tárgyi) eszközök teljes kihasználásával lépnek fel, és sor kerül a tényleges felelősségre vonásra.

Az embercsempészség nemzetközi keretek között történő nyomozásának tapasztalatai

Már rávilágítottam arra, hogy az elkövetési módszereket a folyamatos változás jellemzi, ezt rengeteg külső körülmény befolyásolja. Az elkövetés körül-

ményeinek a befolyásoló tényezőkhöz való rendszeres igazítása mellett egy-
valami állandó: az illegális migrációhoz kapcsolódó szervezett bűnözés nem-
zetközi működése.

Az embercsempész bűnszervezetek tagjai az illegális migráció útvonalán
elhelyezkedő tranzitországok mindegyikében jelen vannak, jogellenes tevé-
kenységük minden apró részletét mérnöki pontossággal tervezik és hangolják
össze. A bűnszervezetek elleni fellépést nehezíti, hogy a bűnszervezet veze-
tői az embercsempészések tervezését, szervezését török, görög, szerb, román
területen, valamint a célországok (Ausztria, Olaszország, Franciaország, Né-
metország) területén intézik, ezért a bűnszervezetek tevékenységének mara-
déktalan felszámolása érdekében fokozottan fontos az érintett országok ille-
tékes hatóságaival való műveleti együttműködés.

A Magyarországon tapasztalt embercsempész tevékenység alapvetően két
meghatározó jelenségre osztható. Az egyik esetben azok a szervezett bű-
nözői körök jelennek meg, amelyek a schengeni területre történő illegális be-
utaztatásban működnek közre, a másikban a már illegálisan bejutó migránsok
úgynevezett másodlagos mozgásához, azaz valamely nyugat-európai ország-
ba történő továbbutaztatásához nyújtanak segítséget.

Az első esethez kapcsolódó ügyekben több olyan, Szerbiából irányított
embercsempész bűnszervezet ellen folytattunk és folytatunk titkos informá-
ciógyűjtést és büntetőeljárást, amelyek kiterjedt nemzetközi kapcsolatain ke-
resztül szervezik az illegális migránsok Szerbia területéről Magyarországra
történő csempészését, illetve Ausztriába, valamint más nyugat-európai
célországba való továbbszállítását. A nyomozások tapasztalatai alapján kije-
lenthető, hogy az embercsempészések fő szervezői más országok – köztük
Szerbia – területén működnek, országunkat tranzitútvonalként használva.
Magyarország területén ezért csak az alacsonyabb szintű végrehajtók elfogá-
sára van lehetőségünk, fő célunk azonban a bűnszervezet vezetőinek, elfogá-
sa/elfogatása, ezért kiemelten fontos az uniós és a harmadik országok nyo-
mozó szerveivel való nemzetközi együttműködés.

Az illegális migránsok illegális továbbutazásának megszervezésében sze-
repet vállaló bűnszervezetek elleni fellépés alapköve a nemzetközi bünygyi
együttműködés. A közvetlen adatsere, az azonnali, telefonos megkeresésre
történő információközlés elengedhetetlen a hatékony fellépéshez, a sikeres
nyomozáshoz. A szerb féllel folytatott együttműködésben elsődleges partner
a Szerb Köztársaság belügyminisztériumában működő bünygyi nyomozó
igazgatóság szervezett bűnözés elleni szolgálat általános bűnszervezetek el-
leni főosztályának embercsempészés és emberkereskedelem elleni osztálya.

Napjainkra napi szintű a információcsere köztünk, és a szerb rendőri szervekkel kialakított viszonyunk hála számottevően rövidül az egyes tagállamok szerveinek reakcióideje a jogsértő cselekmények elleni fellépés tekintetében. A szerb partnerrel folytatott együttműködés jelentősége azért is kiemelendő, mert harmadik országgént más információs csatornákat kell működtetni, mint az Európai Unió más tagállamaival folytatott közös munka során. Az információcsere vonatkozásában kiemelt szerep hárul Magyarországra Szerbiába delegált rendőri összekötő tisztjére, helyzetéből adódóan ő jelentős mértékben felgyorsítja a valós idejű információáramlást a műveleti intézkedések kapcsán.

A közös bűnüldöző munka keretében többnyire párhuzamos/tükörmozgásokra kerül sor, ezekkel főként a szerb féllel folytatott együttműködésből van tapasztalatunk³. A szerb partnerrel folytatott együttműködés két esetben is akkor volt a leghatékonyabb, amikor előzetesen egyeztetett időpontban a felderített embercsempész bűnszervezet Szerbia területén lévő tagjainak elfogását magyar nyomozó jelenléte támogatta. Ennek keretében lehetőség nyílt az akció részletes előkészítésére, a magyar oldalon szükséges intézkedések helyszíni egyeztetésére, valamint azonnali reagálásra a magyar nyelvű közleményekre.

A párhuzamos nyomozás az embercsempész bűnszervezetek elleni fellépés hatékony eszközének bizonyult, kiemelten a felderítésig és az elfogásig szükséges intézkedések terén. Az elfogás utáni vizsgálati munka markánsan épül az együttműködő partnerek által megtett intézkedések során keletkezett bizonyítékokra is. E téren probléma, hogy ennek jellemző eszköze a kölcsönös jogsegély, amelynek átfutása rendkívül időigényes.

A problémakör kapcsán szükséges megemlíteni, hogy a nemzetközi együttműködésekben nem a rendőri szintű, a felderítések és a nyomozások idején megvalósuló információcsere a kérdéses, hanem ennek alapján a két vagy több tagállam területén meginduló büntetőeljárásokban a vádelőkészítés keretében a bizonyítékok igazságügyi vonalon történő kicserélésének időszükséglete. Az elhúzóadó adatcsere miatt a nyomozások időszerűsége csorbul.

A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda nyomozó szerveinek hatáskörébe tartozó ügyekben embercsempészés miatt folytatott titkos információgyűjtések és büntetőeljárások során – azok természetéből fakadóan – valamennyi esetben sor kerül nemzetközi bűnügyi együttműködésre. Ennek

³ A szerb féllel folytatott együttműködés eredményeként az elmúlt két évben nyolc műveleti együttműködés zárult egy-egy adott bűnszervezet tagjainak teljes körű felszámolásával, ezekben a két ország területén közel száz embercsempész ellen indult eljárás.

keretében az esetek többségében az egyszerű adatkérésen túl műveleti találkozók megtartása is szükségessé válik, mivel elengedhetetlen az érintett nyomozások aktuális állásainak, az eljárás alá vont személyek kölcsönös megismerése, majd ennek alapján a további intézkedések közös tervezése, egyeztetése. Az információcsere fórumai és csatornái főként a SELEC és az Europol által megszervezett műveleti találkozók, valamint az ezek során kialakult bizalmas kapcsolatrendszerből eredően a nyomozók közötti közvetlen kapcsolattartás.

A megbeszéléseken általában felvetődik a párhuzamos nyomozások indításának, illetve közös nyomozó csoportok (Joint Investigation Team) felállításának kérdése, amely mindig az adott ügyek jellegétől, tartalmától, az érintett partnerek körétől függ.

A lefolytatott eljárások tapasztalatai alapján is megállapítható, hogy – az ügyek összetettségére, a bizonyítás során felvetődő későbbi jelentős mennyiségű adat cseréjének szükségességére figyelemmel – a nemzetközi bűnügyi együttműködésben szükséges elemként jelenik meg a közös nyomozó csoport felállítása. A közös nyomozó csoport felállításához szükséges adminisztratív intézkedések elhúzódása viszont sok esetben okafogyottá teszi annak létrehozását.

Fontosnak tartom hangsúlyozni, amikor nemzetközi szintű közös nyomozó csoportokról beszélünk, akkor kizárólag az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény 57. §-ában foglalt közös nyomozó csoport létrehozásáról van szó. Ennek értelmében a legfőbb ügyész engedélyével az ügyész, illetve a tagállam igazságügyi vagy nyomozó hatósága közös nyomozó csoport létrehozását kezdeményezheti, ha a már megindult büntetőeljárásban a több tagállamra kiterjedő bűncselekmény felderítése különösen bonyolult, vagy a bűncselekmény miatt több tagállam folytat büntetőeljárást, és ezért a nyomozások összehangolására van szükség. Az embercsempészség minden mozzanatában magában hordozza a több tagállamra kiterjedő jelleget, mivel azt több tagállamban követik el, illetve előkészületének, irányításának, valamint a hozzá kapcsolódó részesi magatartásoknak a jelentős részét egy másik tagállamban fejtik ki.

A közös nyomozó csoportok kapcsán a téma kiterjedtségére tekintettel a hatóságunk által az elmúlt években embercsempészség miatt elrendelt és magyar kezdeményezésre felállított közös nyomozó csoportok felállításának alapvető feltételeit a következők szerint összegezhetjük:

– Az érintett országokban folyamatban lévő büntetőeljárás szükséges ugyanazon bűncselekmény(ek) miatt.

- A tárgyként szolgáló ügyek azonos fázisban kell hogy legyenek. Ha már lezárás előtt áll valamely félnél a nyomozás, okafogyottá válik a kérdés. Ha túl korán kerül sor a JIT felállításának kezdeményezésére, akkor még nem behatárolhatók a közös cselekvési területek.
- Nemcsak egy adott ország területén bűncselekményt elkövető személyek büntetőjogi felelősségre vonására kell koncentrálni, hanem a határokon átnyúló szervezett bűnözői csoportok teljes felszámolására. Különösen igaz ez az embercsempészség miatt induló eljárásokra az elkövetés folyamatában, az egyes országok területén megvalósuló részselekmények összefüggéseit illetően.
- Többmozzanatos információcsere szükséges, amely nemcsak rendőri információk kicserélésére koncentrál, hanem előkészíti az igazságügyi együttműködést, a bizonyítékok cseréjét. Sok esetben az egyes országok által elvégzett nyomozati cselekmények során beszerzett bizonyítékok a másik ország nyomozó hatóságainak munkáját segítik.

A nemzetközi szintű bűnüldöző munka finanszírozása terén szerzett tapasztalatok, kialakított gyakorlat

A bűnüldöző munka nemzetközi szintű kivitelezéséhez elengedhetetlen a közös tevékenységek finanszírozási kérdéseit is érinteni. A határon átnyúló szervezett bűnözés elleni fellépés kulcskérdése az érintett országok illetékes hatóságai közötti együttműködés. Ez csupán adminisztratív úton megvalósuló közös munka, amelynek keretében információcsere, illetve adatkérésekre kerül sor. Ennél sokkal összetettebb kérdéstről beszélünk, hiszen a nemzetközi keretek között közösen dolgozó nyomozóknak már nemcsak a saját ügyeiket kell ismerniük, hanem a társországok által folytatott eljárások részleteit is. Ha szervezett bűnözés elleni küzdelemről, annak keretében az összefüggések, és kapcsolatrendszerek felderítéséről beszélünk, akkor le kell szögezni, hogy már nemzeti szinten is óriási adatmennyiséggel dolgozunk. Ezeknek az adatoknak a kicserélése, a kapcsolatok, összefüggések megismerése, a döntések előkészítése szükségessé teszi a műveleti szintű személyes találkozókat, ennek viszont jelentős anyagi vonzata van.

A pénzügyi fedezet előteremtése terén már viszonylag régóta vannak tapasztalataink, ezek alapjait az úgynevezett Fimathu-projekt keretében szerztük meg. A Fimathu-projekt célja a szervezett bűnözői csoportok felszámolá-

sa volt az illegális migráció Magyarországot és Ausztriát érintő útvonalán. Az elkövetési módszerek változása keretében már említettem a 2011-ben kialakult fokozódó illegális migrációs helyzetet, amelynek kezelésére magyar–osztrák közös fellépés vált szükségessé az uniós intézményi infrastruktúra bevonásával, a külső határon fokozott ellenőrzés és regionális szinten túlmutatató büntügyi intézkedések bevezetésével. A szakmai projekttel összefüggésben az Európai Bizottság *Bűnmegelőzés és bűnözés elleni harc* programjának felhívására benyújtottuk a *FIMATHU művelet – Magyarországot és Ausztriát érintő illegális migráció elleni harc* pályázati javaslatot, amelyet a bizottság pozitívan bírált el. Kedvezményezett partnerünk volt Németország, Ausztria, Lengyelország és Szlovákia, míg társult partner Szerbia és az Europol. A 36 hónapos pályázat teljes költségvetése másfél millió euró (452 millió forint), amelynek kilencven százaléka uniós támogatás. Ez a támogatás segítette a közös uniós fellépést az embercsempészség ellen, mint amilyen például a közös páneurópai letartóztatási akciónapok szervezése az Europol koordinációjával. A közös fellépés során meghatározó szerepe volt a két fél között működő közös elemzői csoport tevékenységének, amelynek eredményeként az értékelt időszak statisztikai adatain túl körvonalazódnak azok a nyomozások, amelyek kapcsán közös intézkedések szükségesek.

Időközben az Európai Unió új bűnüldözési ciklust alakított ki, ennek keretében stratégiák és prioritási területek meghatározására kerül sor, az ezek alapján tervezett műveleti munka pedig folyamatos monitoring alatt áll. A kialakított új rendészeti ciklus egy olyan metodológia, amely négy fő tevékenységre összpontosul: a rendészeti probléma feltárása, legmegfelelőbb megoldások megtalálása a probléma kezelésére, operatív tevékenységek, majd az egész folyamat monitorozása. A rendészeti szervek forrásai végesek, ezért szükségük van fontossági sorrend meghatározására, ami nem más, mint a leg súlyosabb biztonsági problémák szelektálása. Rendészeti szempontból fontos, hogy ne csak visszaszorítsuk a jelenséget, hanem meg is előzzük. Uniós szinten különböző kezdeményezések eltérő időintervallumokban vannak folyamatban, ezért is szükség van az erőforrások koordinációjára. Uniós szinten korábban is rengeteg stratégiai dokumentum született (Stockholm-program, Madrid-jelentés stb.), amelyek sorrendet állítottak fel, de az operatív eredmények a megvalósítás szintjén elmaradtak.

A rendészeti ciklus implementálása négy lépésben történik, ami az adott ciklus végén újabb tölteket ad az újabb rendészeti ciklusnak. Első lépésként szükségessé vált egy felmérés politikai döntéshozók és gyakorlati szakembe-

rek részére, ennek nyomán a bel- és igazságügyi tanács meghozta döntését az Európai Unió belbiztonsági prioritásairól.

A második elemként megjelenő prioritások meghatározása és többéves stratégiai tervek kidolgozása terén fontos szerepe van az Europolnak és az általa előállított szervezettbűnözésfenyegetettség-értékelésnek (OCTA), amelyet a tagállamok által beküldött részlelmzések alapján készít el. Következő elem a rendészeti ciklus végrehajtása és a monitoring, ennek alapjai az operatív akciótervek. Ennek keretében a tagállamok saját elhatározásuk alapján vállalnak kötelezettséget egyes akciók vezetésére, irányítására, illetve az azokban való közreműködésre. Utolsó lépésként az értékelésre kerül sor évente, valamint a projektek befejezésekor.

Az Európai Unió Tanácsa által elfogadott – a szervezett bűnözés elleni küzdelemmel kapcsolatos, a 2014–2017 közötti évről vonatkozó – szakpolitikai ciklus stratégiájában tizenegy prioritás meghatározására került sor (illegális migráció, emberkereskedelem, áru- és termékhamisítás, áfacsalás, kábítószerbűnözés, bankkártyacsalás, kibertámadások, online gyermekpornográfia, illegális fegyverkereskedelem, tulajdon elleni bűnözés). Az egyes bűnügyi prioritási területeken többéves uniós stratégiai célokat jelöltek ki, és ezek elérése érdekében különböző uniós szintű akciókat indítanak éves műveleti akciótervek alapján. Az Európai Unió belbiztonságért felelős bizottsága (COSI) jóváhagyta az európai súlyos és szervezett bűnözés szakpolitikai ciklus (EMPACT) illegális bevándorlás prioritás 2015. évi műveleti akciótervét (OAP).

Mivel az illegális migráció elleni fellépésben Magyarország több akció tekintetében irányítói feladatokat lát el, hazánknak hangsúlyosan kell kezelnie az illegális migráció elleni fellépés kérdését. Az előzőkre tekintettel az EMPACT-akciótervben⁴ meghatározott feladatok végrehajtásáról szóló ORFK-utasítás stratégiai célként tartalmazza az előbbi tárgykört érintő magyar közreműködést.

Az illegális migráció prioritáson belül a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda nemzetközi bűnözés elleni főosztály illegális migráció elleni osztály által vezetett Hunting Ground-, Falko- és Transeet-akciókon túl Magyarország 2015 negyedik negyedétől további akcióban, a Frontex által vezetett JAD Danube-akció vonatkozásában is érintetté vált.

A Hunting Ground egy illegális migráció elleni közös nyomozati és feldejtő projekt, ami elsősorban az Európai Unió külső határának magyar–szerb

⁴ EMPACT = European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats, azaz európai multidiszciplináris platform a bűnügyi fenyegetettség ellen

szakaszán elkövetett embercsempész tevékenységre fókuszál. Az akció célja a Törökországból kiinduló, Görögországon, a Nyugat-Balkánon át Magyarország és Ausztria irányába tartó nyugat-balkáni illegális migrációs csatornán kialakult főbb embercsempész gyűjtőhelyek beazonosítása és felszámolása.

A Falko-projekt hasonló tárgykörben, de a koszovói migránsok csempészetére összpontosító tevékenységet takar, míg a Transeet-akció célja a nyugat-balkáni migrációs útvonalon keresztül, az Európai Unió külső határát elérő illegális migrációt elősegítő szervezett bűnözői csoportok elleni küzdelem sikeres közös büntetőeljárásokban történő megnyilvánulására fókuszál.

A Frontexszel közösen vezetett JAD Danube-akció célja az integrált határigazgatással összefüggő koncepció gyakorlati megvalósítása érdekében a bűnügyi szolgálati ág illegális migrációhoz kapcsolódó bűnüldöző munkát végző szervezeti elemei, valamint a határrendészeti területen tevékenykedő egységek bevonása, a köztük zajló információcsere célirányossá tétele, felgyorsítása. A kölcsönösen megosztott információk felhasználásával lehetőség nyílik a határ- és mélyégi területen az illegális migráció elleni fellépésben érintett szervezeti elemek tevékenységének célirányos megszervezésére, valamint az erők és eszközök hatékony elosztására hazai és nemzetközi szinten is.

Összegzés

Az előzőekből jól látható, hogy Magyarország az általa vezetett akciók során a műveleti megközelítésre, a gyakorlati feladat-végrehajtásra koncentrált. 2015-ben és 2016-ban a korábbi tervezésnek megfelelően Magyarország mint akcióvezető jelentős mértékben tudta finanszírozni az illegális migrációval összefüggő szervezett bűnözés elleni küzdelem keretében a műveleti tevékenységét EMPACT-forrásokból. Az elmúlt években a nemzetközi szintű bűnüldöző munka finanszírozása, illetve a gyakorlati megvalósítás során szerzett tapasztalatok további alapot adnak a 2017. évi stratégiai célok megfogalmazásához, és a cselekvési területek behatárolásához.

A jövőben hosszabb távon számolni kell azzal, hogy a migránsok eredeti céljuknak megfelelően megpróbálnak olyan lehetőséget választani az Európai Unió területére való eljutáshoz, aminek egyik meghatározó opciója az embercsempészek segítségének igénybevétele.

Az elmúlt időszakban a Magyarországot érintő illegális migrációval összefüggésben bekövetkezett események elemzése alapján egyértelműen kimutatható, hogy a háttérben nemzetközi szinten szervezett embercsempész

csoportok működnek. A jövőben az embercsempész tevékenység fokozódó aktivitására kell számítani, ebbe más országok területén lévő bűnszervezetek is bekapcsolódnak. Jogellenes tevékenységükhöz igénybe veszik a magyar elkövetőket, tekintettel azok helyismeretére, kapcsolatrendszerére. Az előrejelzések (mind uniós, mind nemzeti szinten) azt mutatják, hogy a migrációs helyzet súlyosbodni fog. A migrációt kibocsátó országokban az elmúlt években meglévő faktorok (globális felmelegedés, rossz gazdasági körülmények, politikai, faji, vallási, etnikai alapú ellentétek) továbbra is fennállnak, ezek eszkalálódása várható.

A jelenlegi adatok alapján a most aktuális tendenciák alapvetően nem változnak meg, a nyugat-balkáni útvonalon továbbra is jellemző lesz a határátelöhelyeken a gépjárműben megbújás, elsősorban afgán, pakisztáni, török, szír, egyiptomi, afrikai és más arab migránsok tekintetében. E mellett a klaszszikus zöldhatáron való, embercsempészek által segített illegális migráció is tartósan jelen lesz. Fokozottan számolni kell az EU területére illegálisan bejutó migránsok tartózkodásának legalizálása, valamint a hozzátartozóik bejuttatása érdekében az okmányhamisítások, érdekházasságok számának növekedésével is.

A Magyarországot érintő illegális migráció visszaszorításának egyik meghatározó eleme a bűnszervezetek elleni bünyügyi fellépés, amely összhangban van az unió által szorgalmazott megelőzésen és a hírszerzésen alapuló rendészeti megközelítéssel. A tevékenység alapja a folyamatos elemző-értékelő munka, megállapításait mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban hasznosítják, kiemelve a határrendészeti szolgálati ág felderítési információkkal történő támogatását.

Erre kell épülnie egy olyan specializált felderítő és bünyügyi tevékenységnek, amely kiaknázza a komplex határbiztonsági rendszer által nyújtott információkat, együttműködési lehetőségeket, és ezáltal képes hatékony, támadólagos és preventív fellépésre a szervezett bünyözés ellen.

BALOGH MIKLÓS

Az elhúzódo rendőri művelet logisztikai biztosítása

Magyarországot 2015-ben jelentős próbatétel elé állította az ország déli határaitra nehezedő migrációs nyomás jogszabályoknak megfelelő, egyszersmind a szükséges humanitárius segítségnyújtást sem nélkülöző kezelése. A schengeni határok külső védelme, az integrált határigazgatás keretében végzett határőrizeti tevékenység szakszerű végrehajtása érdekében – a rendőrszakmai szempontok figyelembevételével – a helyzet kezelésére a Készenléti Rendőrség szervezetén belül egy új, feladatorientált, „önálló” szervezeti egységet hoztak létre Határrendészeti Igazgatóság elnevezéssel.

E publikáció célja a Határrendészeti Igazgatóság logisztikai hátterének létrehozásán, a működőképesség mindenoldalú megteremtésének megszerzésén keresztül az elhúzódo rendőri műveletek logisztikai támogatásának, az ehhez kapcsolódó parancsnoki munkának, illetve a személyi állományról való gondoskodásnak a bemutatása, továbbá a szakmai feladatok ellátásának támogatása.

Az elhúzódo rendőri műveletek eredményes végrehajtásához – abban az esetben, ha elkülönített szervezet hajtja végre, vagy más szervezeti elemektől erő-összpontosítás történik – alapkövetelmény az állomány elhelyezéséhez, feladatellátásához szükséges feltételek megteremtése, valamint egy komplex működést lehetővé tevő bázis kialakítása, amely így biztosítja

- az állomány elhelyezéséhez, pihentetéséhez szükséges feltételeket;
- a más rendőri szervektől vezényelt állomány fogadásának, váltásának, útbá indításának feltételeit;
- az étkeztetési ellátást, az étkeztetés rendszerét;
- a gépjárművek üzemeltetési és tárolási feltételeit;
- a fegyverzet, vegyvédelmi, pirotechnikai, rendészettechnikai, optikai és kényszerítő-, valamint védőeszközök és anyagok, lőszer elhelyezéséhez, továbbá a működtetéshez szükséges tárolási és készletezési feltételrendszert;
- az egészségügyi ellátást;
- az egyes rendőri műveletek irányításához szükséges törzsmunka feltételeit.

A magyar–serb határszakaszon végrehajtott rendőri műveletek eredményes logisztikai támogatásához a Szegedi Rendészeti Szakközépiskola, illetve a

Kiskunhalasi Önkormányzat által átadott használaton kívüli épületet jelölték ki, illetve készítették elő.

Az említett határszakaszon jelentkező feladatok logisztikai megszervezése, a végrehajtás tapasztalatainak feldolgozása jó lehetőséget kínál azok összegzéséhez, az esetleges tervezési, szervezési vagy képességbeli hiányosságok jövőbeni elkerüléséhez, továbbá a legjobb gyakorlatok továbbviteléhez, jelentkezzenek azok az ország bármely pontján.

Figyelembe véve, hogy a kiszolgáló-logisztikai háttér megteremtésére nagyon rövid határidő állt rendelkezésre, illetve annak kiépítése megkezdésekor a rendőri tevékenység már folyamatban volt, az előkészítés párhuzamosan zajlott a tényleges logisztikai biztosítással. Mindez bonyolultabbá tette az előkészítő fázist, de nem hátráltatta a végrehajtást, illetve nem veszélyeztette a rendőri művelet teljesítését.

Az előkészítő munkálatok része volt a kiszolgáló létesítmények szükséges mértékű felújítása, karbantartása, az elhelyezési feltételek kialakítása, ezzel párhuzamosan meg kellett szervezni

- az állomány pihentetésének, váltásának, utaztatásának rendszerét;
- az élelmezést, védőtállal ellátást;
- a szükséges mennyiségű és állapotú gépjárműpark összevonását, működtetését, üzemeltetését;
- a fegyverzeti, vegyvédelmi, pirotechnikai, rendszettechnikai, optikai és kényszerítő-, valamint védőeszközök és anyagok, lőszeres rendelkezésre állását, azok beszerzését, karbantartását, utánpótlását, készletezését;
- az új, területi és feladatrendszerhez igazodó, a szakmai követelményeknek megfelelő rendszerek és hálózatok kiépítéséhez szükséges informatikai és híradó eszközök beszerzését, telepítését, ezek üzemeltetését, karbantartását;
- az egészségügyi biztosítás rendszerét, mind a saját erők, mind pedig a migránsok tekintetében;
- a nemzetközi erők fogadását, ellátását.

A logisztikai feladatok végrehajtásának folyamata, az előkészítés rendje

A folyamat átláthatósága érdekében érdemes tisztázni a rendőrségi logisztika célját, ami *„alapvetően olyan készletek és képességek kialakítása, fenntartása és folyamatos rendelkezésre bocsátása, amelyek a rendőrség alapfeladatai (jogszabályokban, alapító okiratban meghatározott) ellátásához szüksé-*

ges anyagi-technikai feltételek megteremtésére és folyamatos biztosítására irányulnak”.

Az előkészítést befolyásoló tényezők:

- a feladat jellege, annak technikai és humán erő-szükséglete;
- a végrehajtás helyszíne(i);
- az előkészítésre rendelkezésre álló idő;
- a végrehajtás várható időtartama;
- a végrehajtáshoz szükséges anyagi, technikai eszközök;
- rendelkezésre álló erők, eszközök (saját, és az alkalmazás helyszínén meglévő) megléte és hadrafoghatósága;
- anyagi tartalékképzés szükségessége.

Az előbbi tényezők ismerete függvényében minden területen teljes körű felmérést kell végrehajtani a feladat során jelentkező anyagi, technikai, informatikai szükségleteiről, a meglévő készletek nagyságrendjéről, alkalmazhatóságáról, a központi anyagigénylések lehetőségéről. A logisztikai előkészítés elengedhetetlen feltétele az abban részt vevő szervek/szervezetek megnevezése és bevonása, a feladat végrehajtásáért felelős személyek kijelölése és konkrét tevékenységi körökre való eligazítása.

Az előkészítéshez tartozik a munka-, az elhelyezési és a pihentetési feltételek felmérése, az étellemezési ellátás igényeinek ismerete, a szolgálati gépjárművek biztosítása és azok működtetésének lehetőségei, a fegyverzeti és speciális technikai eszközök igényfelmérése és biztosítása, az informatikai rendszerek kialakítása, az eszközök működtetése, a törzs működési feltételeinek kialakítása, és nem utolsósorban az egészségügyi ellátás megszervezése.

Mindezen információk alapján előkészítési logisztikai biztosítási terv elkészítése szükséges, amely részletesen tartalmazza a szakterületek feladatait, határidőket, felelősöket, költségvetési szükségleteket és forrásokat.

Logisztikai feladatok végrehajtási rendje és tapasztalatai

Az elhúzódó rendőri műveletek végrehajtásához ki kell dolgozni és elő kell készíteni a tevékenység mindenoldalú logisztikai biztosítását, amely az előkészítés feladataira épül és elősegíti a folyamatos működést.

¹ Faggyas Zoltán: A rendészeti feladatok logisztikai támogatásának elvei, módszerei és gyakorlata a Rendőrségnél. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Tanulmányok a „Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” című tudományos konferenciáról. Pécs, 2014, 151. o. [Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV.] <http://pecshor.hu/periodika/XV/faggyas.pdf>

A munka-, az elhelyezési és a pihentetési feltételek elemei, a működtetés tapasztalatai

Elemek:

- hálókörletek és közös helyiségek (zuhanyzó, vécé, szárítóhelyiségek);
- a törzs működését lehetővé tevő helyiség;
- dokumentációs helyiség;
- eligazító-beszámoltató helyiség;
- technikai szoba;
- fegyverszoba, fegyvertöltő, -ürítő, -karbantartó hely;
- gépjárműtároló hely;
- anyagraktárak.

Hálókörletek és közös helyiségek

Az elhelyezés nem más, mint „*a rendőri csapaterő hosszabb ideig tartó megállása rendőrségi, vagy más épületben, vagy tábori körülmények között a személyi állomány pihentetése, étkeztetése, a technikai eszközök kiszolgálása, egy adott feladatra felkészülés, vagy annak végrehajtása után a kötelekek rendezése érdekében*”². A kialakítás alapvető követelményei közé tartozik személyenként ágy, zárható szekrény, matrac, ágynemű, legalább két váltás ágyneműhuzat biztosítása, a létszámnak megfelelő fogas, ruhaakasztó a felsőruházat tárolására. A modern komfortigények minél jobb színvonalú kielégítése érdekében nélkülözhetetlen a létszámhoz igazodó hűtőszekrény (tíz-tizenöt személyenként 120 liter), mikrohullámú sütő, vízmelegítő, kávéfőző, férfi-női mosdó létszámnak megfelelő kialakítása (viszonyításképp: tizennyolc-husz személyenként egy vécé/piszoár, illetve tizenhárom-tizenöt személyenként egy zuhanyzó), mosó- és szárítógépek felszerelése, az épület egészében vezeték nélküli internetkapcsolat kiépítése, az információs igények kielégítése érdekében jó színvonalú televíziós szolgáltatás megrendelése. Az alapvető tisztálkodási követelmények közé tartozik a kommunális hulladék tárolásához elegendő kapacitású zárt fedelű, lábbal nyitható szeméttároló, a nyílászárók rovarhálóval történő ellátása, továbbá a takarítás és a hulladékelszállítás rendjének meghatározása (célszerű tartalék takarító személyzet tervezése is).

Az előkészítés és a működtetés tapasztalatai szerint a körletek befogadó-képességnek kialakításánál figyelembe kell venni, hogy az állomány szemé-

² Beregyei József (szerk.): Rendészettudományi szöszedet. IRM Oktatási Főigazgatóság-Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2008, 115. o. <http://rendeszeti.hu/rendeszeti-szoszedet>

lyi felszerelésének tárolási igénye a többszöröse annak, mintha az állandó szolgálati helyükön végeznék a feladataikat. Megfelelően kell megszervezni, koordinálni a tisztán tartást, a karbantartást, a mosatás elvégzését. A személyi állomány váltását úgy kell tervezni, hogy az érkező állományt felkészített (takarított) körlet várja. Célszerű és szükséges alegységként olyan önálló kezelési tárolóhelyet kialakítani, ahol az egyéni felszerelés (testvédő, sisak, gázálarc stb.) elzártan tartható, alkalmazás esetén azonnal nyitható, az anyagok mozgatása akadálymentes.

A takarítások, a karbantartás, a cserék koordinálása, a mosatás megszervezése és a vagyongmegóvás érdekében szükségsszerű épületgondnokot foglalkoztatni. A takarítások, a karbantartások végrehajtására szerven belüli (gondnoksági csoport) vagy külső szolgáltató igénybevételével kerülhet sor.

A gyakori állományváltás miatt – az állomány elosztásának zökkenőmentessé tétele érdekében – célszerű a hálókörletek alaprajzát a férőhelyek megjelölésével a váltást végrehajtó alegységeknek megküldeni. Visszaküldést követően a szobaletárok kitölthetők, az anyagi felelősök megjelölésével, így mind a körletfoglalás, mind a távozás meggyorsítható.

A körletek takarítását napi egyszer, míg a közös helyiségeket, folyosókat, eligazítót lehetőség szerint folyamatosan, de a munkaerő függvényében kiemelten, váltásokkor azok idejéhez igazodva célszerű végrehajtani, a megnövekedett létszámú mozgások, le- és felszerelések, mosdók-zuhanyzók időszakos teljes kihasználtságának figyelembevételével. Az általános higiénia fenntarthatósága érdekében indokolt épületen kívüli bakancsmosó helyet létesíteni (egyidejűleg a többek általi használat lehetőségével, tisztítószerekkel és eszközökkel).

Az előkészítés időszakában a kijelölt logisztikai bázis térségében piackutatás után mosatási keretszerződés megkötése célszerű, amelyben az összegyűjtést, az el- és visszaszállítást a kiválasztott cégnek kell vállalnia. Az állomány részére névre szóló mosózsákot kell biztosítani. A helybeni mosáshoz mosó-, szárítógépek rendszeresítése szükségsszerű. (A szegedi logisztikai bázis működésekor egyáltalán nem volt központi mosatási igény.)

Az egységes rend, a vagyongmegóvása érdekében minden szobában el kell helyezni az épület működtetéséhez köthető házirendet. Különös hangsúllyal kell szerepeltetni a dohányzás, a körletfoglalás és -elhagyás szabályait.

A művellet területi kiterjedése, a térben és földrajzilag több helyszínen, egymástól távolabb diszlokáló rendészeti erők elhelyezése, továbbá a rendészeti szállások maximális kapacitáskihasználásán túli elhelyezési igény indokolja, hogy a résztvevőket ne rendészeti (állami, önkormányzati) objektumban helyezték el, ezért a művellet parancsnokainak fel kell mérniük, hogy milyen

külső (kereskedelmi) szálláshelyen van lehetőségük az állomány megfelelő színvonalú elhelyezésére.

A külső szálláshelyek kialakításának követelményei, az előkészítés és a működtetés tapasztalatai alapvetően megegyeznek a rendőrségi szálláshelyek jellemzőivel. Külső szálláshelyek esetében szempont a nagyobb egy helybeni, magasabb létszámú befogadóképesség biztosítása. A kiválasztásnál fontos a rendőri művelet helyszínének közelsége (öt-tíz km), egyedi helyett működőképes központi fűtési rendszer üzemeltetése, elegendő tárolóhely a felszerelésnek, a szennyes ruházatnak, a gépjármű tárolásához kellő számú parkolóhely. A szálláson legyen ételmelegítési és -hűtési lehetőség, vezeték nélküli internetcsatlakozás (wifi).

A térségi szálláshelyeken elhúzódo rendőri művelet során – előre nem látható események miatt (például csőtörés, fűtésleállás) – tartalék szálláshelyek felkutatása szükséges. Az állandó felhasználhatóság érdekében célszerű ezek adatbázisban történő rögzítése. A helyszíneket be kell járni, meg kell nézni, személyes tapasztalatot kell szerezni, halaszthatatlan esetben fotókat célszerű bekérni az esetleges meglepetések elkerülése érdekében. A szálláshely foglalásával egyidejűleg tisztázni kell a váltások rendjét, a szobák ki- és leadását, a takarítás rendjét, a pihenőidőt. Az azonnalos beavatkozás (fűtésleállás, melegvíz-ellátás hiánya, beázás stb.) érdekében gondoskodni kell az állandó bérbeadói rendszerről.

A fegyverek elhelyezéséhez – ha az előkészítéshez megfelelő idő áll rendelkezésre – a létszámnak megfelelő lemezszekrényről kell gondoskodni. Ha ez nem lehetséges, az ideiglenes tárolási feltételek szerinti rendben, parancsnoki döntés alapján, megfelelő őrzési feltételekkel szoba is kijelölhető.

A törzs működését segítő helyiség

A törzs gondoskodik a parancsnoki munka folyamatosságáról, amely a „*csapatok vezetésének, továbbá kiképzésének, valamint mindennapos tevékenység irányításának alapvető szerve*”³. „*Egy olyan szervezetszerűen, vagy eseti jelleggel működő vezetői csoport, melynek feladata a szolgálatellátás, esetleg valamilyen akció megszervezése, vezetése és irányítása.*”⁴ A kialakítás szempontjából a helyiség berendezésének alapfeltétele a törzs létszámának, összetételének meghatározása, így minden delegált részére munkahely (asztal, szék, számítógép, telefon, nyomtató) rendelkezésre bocsátása, térképek elkészítése

³ Hadtudományi lexikon M–Zs. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995, 1338. o.

⁴ Beregnyei József (szerk.): i. m. 360. o.

és kihelyezése a működési területről, az informatikai hálózat kiépítése, az informatikai rendszerekhez, internethez történő hozzáférések megteremtése.

A törzs helyiségének kialakításánál – az általános berendezhetőség érdekében – a hírközlési csatlakozási helyeket, áramellátási lehetőségeket nagyon pontosan ki kell jelölni, és előkészíteni tartalékhelyek kiépítésével a villamosenergia-szükségletnek megfelelő kapacitású szünetmentes áramforrás vagy belső betáplálási lehetőség megteremtésével.

Az eligazításokon fontos szerepet tölt be a vizuáltáblák használata. Különböző színjelölésekkel és a csapatszolgálati jelek alkalmazásával áttekinthetővé teszi a feladatba bevont különböző csapatszolgálati erőket, azok szolgálati csoportosításait, egyfajta transzparensként azonnalos adat- és helyzetáttekintést tesz lehetővé; mindez kiváltható kivetítő elhelyezésével is.

A törzs helyiségében feladatot teljesítő állomány részére célszerű a használt hír- és kommunikációs eszközökhöz (EDR rádió, mobiltelefon) fej- vagy fülhallgatókról gondoskodni, így az egyidejű használatkor nem zavarják egymást.

A műveleti területen jelentős segítséget nyújt a rendőrség által elhelyezett kamerák képeinek, illetve a különböző hírsatornák által közvetített képek a törzsben dolgozók, illetve a műveletirányító általi láthatóvá tétele.

A folyamatos kapcsolattartás érdekében – valamennyi érintett szerv vonatkozásában – szükséges a tevékenység megkezdésével egyidejűleg hívónévtáblázat és telefonkönyv összeállítása, és azok minden munkaszatnánál történő elhelyezése. Mivel több szakember dolgozik egyszerre egy időben a helyiségben, ezért az időjárás viszonyoknak megfelelő kell hogy legyen a hűtés, fűtés, szellőztetés.

Dokumentációs helyiség

A helyiségben alapvetően „*a rendészeti és bünyügyi tevékenység keretében felfedett egyes jogellenes cselekményeket kell dokumentálni*”, illetve meg kell oldani a feladatellátásba bevont állomány napi dokumentációs szükségleteinek kielégítését. Kialakításának elsődleges feladatai a számítógépeszta-
lok, számítógépek, hírközlési eszközök (EDR rádió, telefon, mobiltelefon), forgószekék elhelyezése, lemezszekrények biztosítása, nyomtató, fénymásoló, szkener, iratmegsemmisítő telepítése, hír- és informatikai hálózat kiépítése, a hír- és informatikai rendszerekhez történő hozzáférések és jogosultságok

⁵ Uo. 103. o.

megteremtése, tartalék képzése. A munkaállomások számát befolyásolja az elhelyezett állomány létszáma, tagozódása, szolgálat szerinti csoportosítása.

Annak érdekében, hogy a feladatellátásba bevont állomány napi dokumentációs szükségletei megoldottak legyenek, számítógépes munkahelyeket kell berendezni (szolgáltatás szervezés, jelentések írása, elektronikus levelezések kezelése stb.), a munkaállomások számát befolyásolja az elhelyezett állomány létszáma, tagozódása, szolgálat szerinti csoportosítása.

A helyiséget itt sem lehet ad hoc berendezni, célszerű előre megtervezni a csatlakozások helyeit, a ráépülő munkahely kialakíthatóságát.

Eligazító-beszámoltató helyiség

Az eligazító-beszámoltató helyiségben történik a végrehajtandó feladat szempontjából az első hivatalos érintkezés az állománnyal, a „*kiadott utasítások, parancsok, intézkedések végrehajtásának egyértelműsítése*”⁶, valamint a végrehajtott feladatról történő beszámolás. Az eligazítóhelyiséggel kapcsolatos alapvető követelmény, hogy legalább egyszerre ötven személy befogadását tegye lehetővé, elsősorban székekkel berendezett legyen, gyors átrendezhetőséggel, kivetítőberendezéssel, műsorvételre alkalmas televíziókészülékkel. Szükség szerint legyenek kialakíthatók számítógépes munkahelyek, azok bővíthetők legyenek, az informatikai rendszerekhez történő hozzáférés érdekében legyen kiépítve az informatikai hálózat, legyen jól szellőztethető, megfelelően megvilágított. Lehetőség szerint a törzs és a dokumentációs helyiség mellett legyen, távolabb a pihentetőhelyektől.

A működtetési tapasztalatok alapján többfunkciós helyszínként célszerű berendezni, működtetni. Alkalmazható végrehajtó, parancsnoki, együttműködő állomány eligazítására, beszámoltatására, a törzs munkájának zavarása nélkül általa engedélyezve szabadidős (például televíziózásra alkalmas) helyszínként. A számítógépes munkaállomások számának megfelelő kiépítésével használható törzsmunkára, egyéb logisztikai feladatok végrehajtására is.

Technikai szoba

A szoba a rendszertechnikai eszközök tárolásának, elhelyezésének, üzemképességük fenntartásának, karbantartásuknak a helyszíne. A kialakításkor szükséges a tárolásra szánt anyagoknak megfelelő teherbírású polcrendszer

⁶ Uo. 121. o.

kiépítése, az elhelyezett és akkumulátorral működő – a szolgálatváltások során kiadandó – informatikai-technikai eszközök egyszerre, egyidejű töltését lehetővé tevő hálózati csatlakozók telepítése, valamint az eszközök kiadásához, visszavételéhez egy kiadóablak kialakítása.

A technikai szobát 24 órás lefedettséggel kell működtetni, igazodva a műveletek folyamatosságához. Az anyagok megőrzésének, kiadásának és visszavételének napi feladataira a helyben szolgálatot ellátó állományból kell kijelölni és felkészíteni anyagfelelősöket. Miután az anyagfelelősök folyamatosan látják el feladataikat, tételes anyagnyilvántartást – azonosításnál darabszám-, tartozékmegjelöléssel –, átadás-átvételi jegyzőkönyvet kell készíteni. Fontos, hogy a működés kezdetétől időrendi sorrendben kerüljön sor valamennyi anyagmozgás átvezetésére az alapnyilvántartáshoz kötődő bizonylatokkal együtt. A szolgálatváltáshoz igazodva a személyi felelősség érvényesítése érdekében minden eszközmozgást anyagkiadási lapon kell rögzíteni. Nagymértékben elősegíti és meggyorsítja az eszközök kiadását-visszavételét a vonalkódos rendszer kialakítása és használata. Ez azonban a használatból eredő kopások miatt állandó vonalkód-karbantartást és -utánpótlást igényel.

A szobának lehetőség szerint szabadterre nyíló külső nyílászárója legyen, mivel esetenként szivároghatnak a helyiségben tartalékként elhelyezett különböző kiszerezésű gázspray-k. Ebben az esetben a külső biztonsági feltételekről (ráccsal való ellátás) gondoskodni kell.

A technikai eszközök koncentrált elhelyezésével és az állandó felügyelettel elérhető, hogy az eszközök, berendezések karbantartottak, tápegységük feltöltött, a fizikai romlásuk nyomon követhető legyen. Ezen keresztül folyamatosan biztosítható az üzemképesség és a hadrafoghatóság.

Ideiglenes fegyvertároló, -töltő, -űritő, -karbantartó hely

Elsősorban biztonságos köépületben kell kialakítani, ennek hiányában ideiglenes tárolási feltételeket kell teremteni, blokkszerű kialakítással, ajánlott töltő-űritő, valamint karbantartó hellyel kombinálva működtetni. A nagy létszámú fel- és leszerelés miatt célszerű lehetővé tenni az egyirányú mozgást, valamint speciális fegyverek, lövedékek tárolásához lemezszekrények elhelyezésére is fel kell készülni.

A tapasztalatok alapján időszakosan váltakozóan egy vagy több szervezeti elem is kerülhet egy fegyverszobába, ezért már annak elfoglalása előtt a dokumentációs anyagokat előre el kell készíteni (fegyverszám szerinti tételes

kimutatás, fachonkénti névtábla, belépési jogosultságok meghatározása, és annak váltásokhoz történő aktualizálása).

Fel kell készülni a személyre szóló biztonsági kódok váltásokkal egyidejű kiosztására, ez történhet a parancsnokok által kijelölt állomány részére egyszerre, vagy oly módon, hogy a felügyeletet ellátó biztonságtechnikai szakember minden váltásnál jelen van, és helyben állítja be a rendszert.

Gépjárműtároló hely

A megfelelő gépjárműtároló helyek kijelölése után meg kell szervezni az indítószolgálat működtetését, a tárolóhely kialakításánál – ha az nem rendőrségi objektumban van kijelölve, akkor is – meg kell teremteni a vagyon- és őrzésbiztonság és az állagmegóvás feltételeit, valamint az alegységenkénti elhelyezés szempontjait. Rendőrségi objektumon kívüli tárolás esetén (például ha az állományt külső szálláshelyen helyezik el) célszerű a gépjárműveket a lehető legközelebb elhelyezni a szálláshelyhez, és az esetleges szabotázsakciók elkerülése érdekében megszervezni a folyamatos őrzésüket is. Ennek érdekében fontos, hogy a teljes területen megfelelő megvilágítás, illetve szilárd burkolat legyen.

Ha nem lehetséges szilárd burkolatú tárolóhely kialakítása, a földterület folyamatos hengerelése, felületi egyengetése, karbantartása, esetleges feltöltése szükséges. Kiemelten fontos, hogy a szolgálatváltások és az azzal járó felszerelések, anyagok mozgatása, rakodása érdekében éjszaka és nappal is azonos körülmények között lehessen igénybe venni. A járműállomány ideiglenes elhelyezésére szolgáló terület (telephely) kialakításának megtervezésekor a tér- és távközök tegyék lehetővé a személyi állomány akadálymentes ki- és beszállását a járművekbe és a járművekből, a tárolt járművek méreteihez igazodó utak pedig tegyék lehetővé a terület gyors és biztonságos elhagyását.

Anyagraktárak

*„A raktárak olyan létesítmények, amelyek az áruk minőségét és mennyiségét veszteség nélkül megőrzik, befogadóképességük, valamint mozgatási rendszerük teljesítőképessége lehetővé teszi a szükség szerinti ki- és betárolást.”*⁷
Az ideiglenes követelmények között is az általános tárolási szabályoknak, fe-

⁷ Faggyas Zoltán: Rendvédelmi logisztika. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, Budapest, 2015, 32. o.

lélességi rendnek kell érvényesülnie. A tárolóhelyek kialakítása történhet az ellátóbázison kiépített raktárként funkcionáló helyiségek bevonásával, de megoldható konténerek telepítésével is. Az anyagfogyás pótlása érdekében szükséges állandó, naprakész nyilvántartás vezetése, lehetőség szerint elektronikusan vagy papíralapon.

„A raktárakkal szembeni főbb követelmények az alábbiak: védje meg a tárolt áru mennyiségét és minőségét, a jogtalan eltulajdonítás és megrongálás megakadályozása, biztosítsa a korszerű árumozgatást és a technológiai utasítások előírásainak megfelelő, elkülönített tárolást, megfelelő munkakörülményeket biztosítson, jól megközelíthető legyen.”⁸

A raktárosok anyagi felelőssége miatt fontos az egyszemélyi kezelés feltételeinek kialakítása. Váratlan események esetleges bekövetkezését is figyelembe véve szükséges a raktárnyitásra jogosult személyek körének kijelölése, célszerű előre kidolgozni a dokumentálás rendjét.

A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a ruházati, a rendszerteknikai tartalékkészletek csak a különböző kiszerezésű gázok esetén fogytak, ebből adódóan a technikai helyiségben tárolt és készletezett anyagokon túl készletfelhalmozás nem célszerű (a szegedi logisztikai bázis működése során két bakancscsere történt).

Élelmezési ellátás

Elemi:

- főzőkonyha és kapcsolódó helyiségek (előkészítő, feldolgozó, kiosztó);
- étterem;
- nyersanyagraktárak, hűtőhelyiségek;
- hulladéktároló helyiségek.

„Az élelmezési szakterület a HACCP minőségbiztosítási rendszer figyelembevételével biztosítja a rendvédelem személyi állományának élelmezési járandóságait, élelmezési anyagokkal, élelmezési felszereléssel való ellátását.”⁹ A kialakítás során az ételkészítéshez rendelkezésre álló konyha és kapcsolódó helyiségek felmérése után végre kell hajtani a meglévő körülmények vizsgálatát a minőségbiztosítási előírásoknak való megfelelésség tekintetében. El

⁸ Uo.

⁹ Uo. 48. o.

kell végezni továbbá a szükséges kivitelezési munkákat, ki kell alakítani a létszámigényeknek megfelelő belső éttermi kapacitást, meleg étkeztetési rendet, egy változatos, az igényeknek megfelelő étlapot. Meg kell határozni az élelmiszer-alapanyagok beszállításának, a hidegkonyhai készítmények elkészítésének, beszállításának, kiosztásának a rendjét, valamint a hulladékhulladékok kezelésének technológiáját, és fel kell mérni a külső étkeztetési, éttermi lehetőségeket. Az élelmezési munkakörben dolgozók számát minden esetben az étkeztetési létszám határozza meg.

A működtetés tapasztalatai alapján megállapítható, hogy az étkeztetési időszakok meghatározásánál indokolt figyelembe venni a szolgálatszervezést, és időben elhúzódó jelleggel célszerű tervezni. (Szegeden a 12/24 váltásos szolgálatellátási rend és a nagy létszám miatt a reggeli 5.00–11.00 óráig tartott, a vacsorára 17.00 és 23.00 között került sor.) Gondolni kell arra is, hogy még ezen időtartamon túl is biztosítani kell az állomány részére az élelmiszert. Ennek módszere az élelmiszer-mennyiség megfelelő műanyag, zárható, egyszer használatos tárolóedényekbe történő csomagolása, hűtése, ezt az állomány megmelegítve elfogyaszthatja, a meleg főtűtések idején lehetőség szerint meg kell oldani a lépcsőzetes főzést.

A rendőri állomány napi szolgálati idején a Készenléti Rendőrség osztályvezető főorvosa által javasolt napi 3800 kilokalóriában indokolt meghatározni a kalóriabevitel mértékét, háromszori étkezésre elosztva.

A szolgálatba lépő állomány gyors előkészülete, a lelépő állomány minél előbbi pihentetése érdekében ajánlott, hogy egy időben minél többen étkezessenek, ezért a rendelkezésre álló étkezde maximális létszámra történő berendezése javasolt, illetve ideiglenes éttermi helyiségek kialakítása is indokolt lehet. (Szegeden a meglévő éttermi helyiségen túl ideiglenesen egy oktatóteremben is kialakítottak étkeztetésre alkalmas helyiséget.) Mivel ilyen nagy létszámnál nem megoldható az előírásoknak megfelelő mosogatás, ezért fel kell készülni a nagy mennyiségű műanyag evőeszközök, étkezészetek beszerzésére, tárolására, valamint a keletkező hulladék kezelésére.

Az állomány komfortérzetének javítása érdekében gondoskodni kell a főétkezéseken kívüli, azonnal fogyasztható élelmiszerről és italról. A megnövekedett élelmiszer-alapanyag tárolása érdekében javasolt hűtőkonténernek telepítése. (Szegeden két konténerre volt szükség.)

Indokolt a meleg reggeli, ez nagyban növeli az állomány elégedettségét. A téli időszakban a vitamin- és energiapótlás érdekében javasolt lekvárok, dzsemek, mézек betervezése és kiosztása reggelire, természetesen figyelembe véve

a szolgálati időbeosztásokat, a saját bázisú, illetve vásárolt ételmezés feltételeit, valamint törekedni kell a meleg étkeztetés minél szélesebb körű kihasználására.

Ha a meglévő és az ideiglenesen megnövelt konyhai kapacitás és étkeztetési lehetőségek sem elegendők az állomány kiszolgálására, akkor a társ rendészeti szervek (például büntetés-végrehajtási szervezet), valamint külső szolgáltatók (vendéglátóipari egységek) bevonása is indokolt lehet. Ebben az esetben a külső és belső étlapokat össze kell hangolni annak érdekében, hogy az állomány közel azonos mennyiségű és minőségű ellátásban részesülhessen.

Fontos, hogy a hideg ételmelegítő szendvics vagy szendvicsféle legyen, hiszen a konzerv elfogyasztása (bontás, evőeszköz) körülményes. Ha mégis olyan ételmiszert tartalmaz a hideg csomag, akkor műanyag evőeszközök hozzácsomagolására is szükség van.

Az ételmezés legkritikusabb pontja a hideg étellel történő ellátás. A hideg időjárási viszonyok között a kötelezően biztosítandó védőittallal történő ellátás folyamatos volt.

A gyártási kapacitás megteremtésével át kellett térni a vákuumfóliás, védőgázzal ellátott szendvicskészítményekre (három nap szavatosság időjárási körülménytől függetlenül). Ez már lehetővé tette a reggelivel egyidejűleg az ételcsomag kiosztását a szolgálatba lépő állomány részére, és kellő garanciát nyújtott a megbízható fogyasztáshoz. Ez a módszer követendő lehet bármilyen körülmények között a jövőben is.

A belső maximált kapacitás elérése után a meleg étkezést (Szeged vonatkozásában a vacsora) külső szolgáltatóktól is megrendelték. Indokolt azokkal a külső szolgáltatókkal, beszállítókkal (vendéglátóipari egységekkel) megállapodni, amelyek képesek a logisztikai bázis étlapjával megegyező étel előállítására, és a tevékenységben részt vevő rendőri állomány ételmezési igényét mind minőségben, mind mennyiségben kiszolgálni. Teljesíteni tudják a vonatkozó jogszabályoknak megfelelő ételmiszer-biztonsági és higiéniai követelményeket, lehetőség szerint vállalják a külső helyszíni étkeztetést, valamint – szükség esetén – a készételek csomagolt szállítását is, igény esetén gondoskodnak az időjárási körülményeknek megfelelő védőittallról.

A gépjárművek biztosításának rendje

A járműállomány kialakításakor figyelembe kell venni a feladat jellegét, a végrehajtás helyszínét (széttagoltság, távolságok), a szolgálatellátás rendszeréhez (váltások rendje, ideje stb.) igazodón meg kell tervezni a szállításiika-

pacitás-igényeket mind a saját állomány, mind a kényszerutatztatás vonatkozásában. Fel kell mérni a rendelkezésre álló eszközök mennyiségét, kategóriáit, állapotát, többletigény esetén meg kell vizsgálni a belső átcsoportosítás lehetőségeit, illetve a központi mobilitási igényeket, ki kell alakítani a járműelosztási rendet. E feltételek megléte esetén teljesül a gépjármű-szakterület alapfunkciója, a szolgálati feladatok végrehajtásához szükséges „*gépjármű-technika biztosítása és a gépjárműfenntartással és -üzemeltetéssel kapcsolatos gazdálkodási feladatok ellátása*”¹⁰.

Indokolt útba indítás előtt felülvizsgálni a járművek felszereléseinek, tartozékainak teljességét, a hiányokat pótolni. Kiemelt figyelmet kell fordítani a terepjáró eszközök műszaki állapotára, a terepjáró képességre. Célzerű a többletként igényelt – központilag biztosított – eszközök átvételére, teljességének ellenőrzésére, kezelésére, használóhoz történő rendelkezésre felelős személyeket kijelölni. Kiemelten fontos az állomány szállítása tekintetében (átcsoportosítások, váltások, pihentetőhelyek elfoglalása), a konkrét helyszín és idő, valamint a mozdítandó erők létszámának ismeretében a saját szállítási kapacitás kiszámítása és megtervezése. Képesnek és késznek kell arra lenni, hogy szükség esetén – a kötelezettségvállalás rendszerében – az előzetesen felmért és kiválasztott külső szolgáltatót soron kívül a helyzethez igazodva igénybe lehessen venni.

Az üzemeltetési rend kialakításának követelményei tekintetében meg kell határozni a felelősségi köröket, engedélyezési jogosultságokat, ki kell alakítani a forgalmazás dokumentációs rendjét, az okmányok vezetését (indítás, napi ellenőrzés, indítónapló kezelése, idegen gépjárművek kiadása-visszavétele, üzemképességének ellenőrzése).

Szabályozni kell a telephelyen történő gépjárműmozgás rendjét, szem előtt kell tartani a kiürítés, gyors elhagyás lehetőségét. A sok gépjármű, valamint a szervezett gépjárműmozgás miatt célzerű alegységenkénti parkolási rendet kialakítani, erről telephelyvázlatot készíteni és azt közzétenni.

Az üzemeltetői szintű technikai kiszolgálások rendszere kialakításának követelményei közé sorolható az üzemanyag-vételezés rendjének meghatározása, a „teletank” rendszer bevezetése, a gépjárművek külső és belső karbantartási rendszerének meghatározása, az egyéb karbantartási műveletek elvégzésének (hűtő-, kenőanyagokkal való feltöltés, ablakmosó folyadék stb.) szabályozása.

A 24 órás szolgálatellátás, valamint a nagy földrajzi távolságok miatt célzerű megteremteni az üzemanyaggal történő feltöltés folyamatos lehetőség-

¹⁰ Uo. 60. o.

gét, ennek érdekében az előkészítés során fel kell térképezni a működési területen található 24 órás nyitva tartású Mol üzemanyag-töltő-állomásokat, ezekről adattár készítése ajánlott. Figyelembe kell venni, hogy a Mol üzemanyag-töltő-állomások automata mosóberendezései alapvetően személygépkocsi méretűek, ezért meg kell vizsgálni a nagyobb méretű, valamint a speciális felszereltségű járművek mosási lehetőségeit.

Informatikai rendszerek kialakítása

Megbízható informatikai háttér nélkül ma már szinte semmilyen tevékenység nem végezhető. Nem kivétel ez alól a rendőri tevékenység sem. Kialakításának célja a tevékenység volumenéhez igazodó informatikai, híradástechnikai eszközpark rendelkezésre állásának megteremtése, megfelelő sávszélességű adatátviteli utak kialakítása, tartalék utak lehetőségének feltérképezése, a biztonságtechnikai rendszerek kiépítése, az eszközök működtetéséhez szükséges energiaigény kialakítása, lehetőség szerint tartalék – szünetmentes – áramellátással. Ezen felül szükséges a zárt rendszerű rádiókommunikáció működtetéséhez kellő lefedettség szolgáltató általi megteremtése, igény szerint további (mobil) bázisállomások telepítése, szükség szerint annak vagyonbiztonság-védelme, az objektumon belüli vezeték nélküli hálózatok létrehozása, az alapfeladathoz és az állomány pihentetéséhez kötődő rendszerek elkülönítésével. Elengedhetetlen a rendelkezésre álló informatikai eszközök üzemeltetéséhez a megfelelő hálózati végpont kiépítése, a jelentkező felhasználói igények kielégítése érdekében az adatátviteli utak sebességének minimum 100 Mbps-ra való kiépítése.

Javasolt a megfelelő számú informatikai szakember bevonása a kiépítés, beüzemelés több helyszínen történő, egyidejű végrehajtásához annak érdekében, hogy a vezetői (törzs), valamint a végrehajtói (leíró, technikai helyiség, eligazító stb.) munka minél gyorsabban megkezdődhessen.

Indokolt a fegyverszobák biztonságtechnikai eszközeinek beszerzése után a kivitelezés azonnali megkezdése.

A hibaelhárítások haladéktalan elvégzése, a folyamatos működtetés érdekében napi 24 órában az adott rendőri tevékenységhez megfelelő számú hírszaki informatikai, valamint biztonságtechnikai szakemberek rendelkezésre állásának biztosítása szükségszerű.

Egészségügyi ellátás

Az egészségügyi ellátás alapvetően humánigazgatási feladat, azonban a feladatok kialakítása teljes egészében gazdasági tevékenység. A magyar–szerb határon végrehajtott feladatok tükrében idesorolandó

- a létszámnak megfelelő alapellátó orvosi rendelő működtetése;
- a megfelelő számú egészségügyi személyzet rendelkezésre állása, igény szerint ellátó orvos, asszisztencia;
- együttműködési megállapodás alapján a térségi egészségügyi intézmények igénybevételének megszervezése;
- a fertőzésveszélyek elkerülése, valamint a higiénés követelmények betartása érdekében egyéni védő-, valamint fertőtlenítésszerek biztosítása, azok folyamatos pótlásának megszervezése;
- a csapatszolgálati feladatokat ellátó állomány pszichikai megterhelésének kezelésére alapellátó pszichológus folyamatos vagy készenléti jellegű helyszíni rendelkezésre állása.

Az egészségügyi ellátás alapvetően a logisztikai bázison működő alapellátást nyújtó rendelőben, munkaidőben, háziorvosi rendszerben valósul meg, de szakorvosi ellátást igénylő esetekben a térségi egészségügyi intézmények bevonásával válik teljessé. A kiválasztott intézménnyel együttműködési megállapodást kell kötni.

A csapatszolgálati tevékenységben részt vevő állomány részére – az átrendelést megelőzően – javasolt pszichikai felkészítést tartani annak érdekében, hogy jelentősen csökkenthető legyen a feladat végrehajtásából adódó stressz kialakulása.

Indokolt a személyi állomány részére egyéni védőeszközökről (orvosi gumikesztyű, orr-száj maszk, víz nélküli kézfertőtlenítő kendő, alkoholos fertőtlenítő gél) gondoskodni, ezeket közvetlenül maguknál tarthatják, illetve a szolgálati gépjárművekben, valamint az egyes szolgálati helyszíneken is elérhetők. E védőeszközök pótlását meg kell szervezni, az elhasznált védőeszközöket veszélyes hulladékként kell kezelni.

Célszerű a rendészeti feladatok ellátása érdekében a végrehajtásba bevont állományt bővített egészségvédelmi oktatásban (fertőző megbetegedések megelőzése, tünetek felismerése, védőeszközök helyes használata stb.) részesíteni.

A nemzetközi megerősítő erők speciális logisztikai biztosításának feladatai

Kiemelten fontos mind a szakmai tevékenység végrehajtása során, mind a nemzetközi kapcsolatok rendszerében a más országból érkező megerősítő állomány munka- és pihentetési feltételeinek kialakítása, a róluk való gondoskodás, mivel az otthonuktól tartósan távol vannak, ezért az elhelyezés, élelmezés, a mobilizáció területén olyan feltételeket kell teremteni, ami a leginkább segíti a környezetváltás nehézségeinek áthidalását. Mindezek érdekében elengedhetetlen az előzetes információgyűjtés a létszámról, a férfi-nő arányokról, a tétéles személyi felszerelés összetételéről, a szolgálati gépjárművek típusáról, a speciális eszközökről, egyéb az ott-tartózkodásukhoz kötődő igényekről (megerősítő erők érkezésének ideje, helye, módja, menetidők számvetése, a határátlépés után a feladatellátás helyszínére történő felvezetésre vonatkozó igény). Elengedhetetlen a napi kapcsolattartás, az igényekre, kérésekre való azonnali reagálás.

A logisztikai biztosítás megvalósulása az elhúzóó rendőri műveletbe bevont bűnügyi állomány vonatkozásában

Az elhúzóó rendőri műveletek végrehajtásába bevont bűnügyi állomány tekintetében az állomány megfelelő színvonalú elhelyezésén és ellátásán túlmenően a legfontosabb szempont, hogy a bűncselekmények felderítése, elkövetőinek elfogása és az azzal kapcsolatos nyomozati és adminisztratív tevékenység folyamatossága biztosított legyen.

A nyomozati és vizsgálati tevékenység eredményes ellátása érdekében célszerű – a végrehajtásban érintett megye elhelyezkedését és adottságait is figyelembe véve – a feladatellátáshoz szükséges infrastruktúra kialakítása a következő szempontok alapján:

- a nagyszámú kihallgatás és egyéb nyomozati cselekmény elvégzéséhez szükséges helyiségek (iroda, előállító, meghallgató, technikai) rendelkezésre állása;
- a nyomozati és adminisztratív tevékenység ellátásához szükséges technikai, bűnügyi-technikai eszközök elhelyezése, üzemben tartása;

- a munkavégzéshez szükséges informatikai rendszerek, hálózatok kialakítása, karbantartása, folyamatos üzemben tartása, a szükséges adattárak, jogsultságok, hozzáférések, elérhetőségek megoldása;
- a büntetőeljárások lefolytatásához szükséges – kirendelhető védőket, igénybe vehető tolmácsokat, szakértőket, szaktanácsadókat, azok elérhető-ségeit stb. tartalmazó – adatbázis kialakítása, frissítése.

A logisztikai biztosítás humánerőforrás-igénye és a tevékenység megszervezése

A logisztikai feladatok színvonalas végrehajtásához (élelmezési, elhelyezési, fegyverzeti és rendészettechnikai, gépjárműindító, forgalmazási és üzemben-tartó, informatikai rendszert működtető) a megfelelő létszámú és képzettségű szakember erő-összpontosítása szükséges.

Kiemelten fontos, hogy mind az előkészítés, mind a végrehajtás folyamá-tában minden területen tisztázott legyen a kötelezettségvállalás rendje, azt tartsák be, szükség szerint legyen újraszabályozva. *„Az emberierőforrás-gaz-dálkodás színvonalát, hatékonyságát és hatását két további tényező be-folyásolja alapvetően. Az egyik a szervezetek vezetőinek hozzáállása e szak-területhez, az itt jelentkező feladatokhoz. A másik az operatív tevékenységet ellátó személyzetis vagy humán szakemberekkel kapcsolatos követelmények jellege, tartalma, valamint az ő felkészültségük, elkötelezettségük, kezdemé-nyezőképességük, és – egyebek mellett – empátiájuk is.”¹¹*

A logisztikai biztosítás során a következő irányelveknek, metodikának kell érvényesülnie:

- Közvetlen információra van szükség a műveletbe bevont állomány felada-tairól. Ennek érdekében szoros kapcsolatot kell kialakítani a törzs vezetőjé-vel, valamennyi bevont szervezet parancsnokával. Fontos, hogy az infor-mációt nem várni, hanem gyűjteni, elemezni kell, önálló döntésekkel megteremteni az alaptevékenység végrehajtásához szükséges anyagi-tech-nikai feltételeket.
- Állandó információra van szükség a műveletbe bevont rendőri erőkről, amelyhez az alapadatokat a törzs adja. A pontosítások érdekében a bevont területi szervek gazdasági igazgatóságával ki kell alakítani azt a rendszert, hogy még az alkalmazás előtt az alapadatokat (létszám, férfi-nő arány, érke-

¹¹ Szakács Gábor: Az emberierőforrás-gazdálkodás új alapokra helyezésének szükségessége a közigaz-gatásban és a rendészetben. Rendészeti Szemle, 2009/6., 23. o.

zés, távozás ideje, járművek száma, összetétele, elhelyezésre, speciális ellátásra vonatkozó egyéb igény) konkretizálása megtörténhessen. Az élelmezési ellátás folyamatossága érdekében egyeztetni kell az útba indító gazdasági szervvel, hogy váratlan helyzet esetén milyen ellátásban részesültek vagy részesüljenek a menet megkezdésekor.

- Az anyagi készletek szinten tartása, működőképessége, használhatósága érdekében folyamatos, aktív párbeszéd legyen a végrehajtó állomány és a logisztikai csoport között, ehhez elengedhetetlen a minimál fogyási szint meghatározása és annak jelentése.

A logisztikai bázison szerveződő gazdasági munkafolyamatok akkor hatékonyak, ha kellően összefogottak, és minden irányban koordináltak. A logisztikai csoportba beosztott állomány szakterületi feladatai egymásra építve, napi rendszerben, órára beosztva meghatározhatók.

A koordinációs rendszer fontos eleme, hogy a műveletekbe bevont alegységek logisztikai feladataira kijelölt vagy azt végző állományával (logisztikai tisztek, szolgálatvezetők, egyes logisztikai feladatra kijelölt állomány) párbeszéd alakuljon ki

- a váltáskor, érkezés után, távozás előtt;
- napi rendszerességgel lehetőleg a törzsbe beosztott állomány eligazítása után;
- az azonnali feladat esetében soron kívül.

A koordinációs rendszerben pontosítani kell

- a létszámot, annak esetleges változásait;
- az elszállásolás körülményeit, igényeket (például fegyvertárolás), esetleges problémákat, elégedettséget;
- az élelmezés helyszíneit, idejét, minőségi-mennyiségi tapasztalatokat, módosító javaslatot, egészségi ok miatti egyedi élelmezési igényt;
- a hűsítő-, védőital-ellátás módját, tárolási, szállítási igényeket;
- a kapcsolattartás rendszerét, lehetőségeit;
- a jármű-meghibásodások, szükséges javítások végrehajtását;
- egyéb anyagi szükségletek utánpótlása a fogyások, felhasználások alapján.

Állandó felügyeleti jelleggel – munkafolyamatba építve – naponta ellenőrizni kell

- a körletek takarítottságát, a higiénés szabályok érvényesülését;
- a külső körlet, gépjárműtároló állapotát;

- az étel mennyiségét, minőségét;
- a külső szálláshelyek állapotát;
- a technikai eszközök tárolását, anyagi készletek fogyását;
- a hír- és az informatikai, valamint biztonságtechnikai eszközök állapotát, működőképességét.

A csoportot lehetőség szerint állandó tagokkal célszerű működtetni, mivel az eltérő gyakorlat változó minőségű munkavégzést idézhet elő, ami állandó felkészítést, nagyon szoros kontrollt, állandó beavatkozást igényel.

Következtetések, a továbblépés lehetőségei

Az elhúzódo rendőri műveletek logisztikai biztosítása akkor kellő hatékonyságú, ha érvényesül a magas szintű felhasználói kiszolgálásra való törekvés, továbbá ha a végrehajtó és a parancsnoki állomány egyaránt elégedett az ellátás, a kiszolgálás minőségével, mennyiségével, időbeniségével. Az alapfeladat-ellátás anyagi, technikai, informatikai biztosítása pedig megelőzi, előkészíti, és nem „utánköveti” a rendőri műveletek végrehajtását. Mindehhez elengedhetetlen a logisztikai feladatokat végző személyi állomány részéről a rendőri feladat és az ahhoz kapcsolódó, a konkrét tevékenységéhez tartozó információ ismerete. Az együttműködés rendszerében – az információáramlás minden irányú megvalósításával – a parancsnoki állomány hathatós támogatása szükséges.

Az anyagi, technikai, informatikai feltételeket – a szolgáltatás vásárlásán túl – a rendőrség teljes egészében képes megteremteni. A művelet végrehajtása során gondot nem okozott ugyan, de tapasztalható volt, hogy a különböző megerősítő erők eltérő anyagi-technikai készlettel vonultak az alkalmazás helyszínére. A jövőben ajánlott a minimumkészletek meghatározása és egységesítése annak érdekében, hogy az átcsoportosítások, a logisztikai bázison kialakítandó készletek fajtaazonossága és nagysága, valamint a tartalékkészítés már az előkészítés időszakában tervezhető legyen.

Jelentős számú személyi állomány összevonása esetén a rendőrség a szállítási, elhelyezési és élelmezési feladatokat saját bázisán – a rendőrségi kapacitások figyelembevételével – csak részben tudja ellátni. A váratlan, rövid felkészülési idejű feladatok eredményes végrehajthatósága érdekében elengedhetetlen az igénybe venni kívánt szolgáltatásokra kiterjedő térségek-re adatbázis létrehozása és annak folyamatos karbantartása (állandó adat-

bank). Az országos szintű tervezhetőség és az egyes rendőri műveletek előkészítése érdekében célszerű mindezeket egy egységes rendező elv alapján országos adatbázisba feltölteni, valamint az egységesen tervezhető logisztikai biztosítás érdekében ajánlott a meglévő terveket (a területi szervek össze-sített készenlébe helyezési tervei, a tömeges migráció kezelésére kiadott vi-szonylati tervek) folyamatosan aktualizálni és kiegészíteni az említett adatokkal.

KÖNYVISMERTETÉS

Irk Ferenc: Megbüntethetetlen bűnök I.

Bibor Kiadó, Miskolc, 2015, 236 oldal

Megbüntethetetlen bűnök I. címmel a miskolci Bibor Kiadó gondozásában 2015 decemberében jelent meg *Irk Ferenc* professzor legújabb könyve. A könyv napjaink kriminológiájának egyik legfrissebb és legfontosabb kérdésével foglalkozik, hazai szerző tollából elsőként.

Az olvasó számára nem lehet kérdéses, hogy mindennapjainkat egyre inkább meghatározza a globalizáció, annak kétségtelen előnyeivel, de ugyanilyen hátrányaival együtt. A katonai erőfölény szerepét, amely gazdasági erőfölénnyel társulva több évezrede határozta meg a világ történelmét, az egyes országok, államok pozícióját és lehetőségeit (s így akár világháborúk kirobanását idézte elő az újraelosztás igénye), napjainkra felváltotta az államonkon átívelő, transznacionális gazdasági társulások, szervezetek és az általuk birtokolt gazdasági hatalom szerepe. A szerző könyvében megmutatja, hogyan vált döntő tényezővé a gazdasági erőfölény, hogyan használja ki immár kriminális jelleggel gazdag a szegényt, és veszi semmibe az emberiség érdekeit saját profitszerzése érdekében, s hogyan alakulhat mindez oly módon, hogy az ennek során elkövetett bűnök a mindennapi bűnözéssel szemben büntetlenül maradnak. Miközben az olvasó a címből kiindulva tarthat attól, hogy egy kemény erőfeszítést igénylő, nehezen emészthető tudományos művet tart a kezében, ha belevág az olvasásba, meglepetten tapasztalhatja, a bonyolult és valóban mély odafigyelést igénylő gondolatok mennyire érthetők és evidensek egyúttal. Oka ennek az a tény, hogy a könyvben tudományos igénnyel megfogalmazott gondolatok olyan jelenségeket elemeznek, amelyeket mi is ismerünk, amelyekről nap mint nap hallunk, amelyeket tapasztalunk környezetünkben, látunk a híradókban, megélünk a mindennapokban, például bevásárlásaink során. Így tehát nemcsak tudományos, de egyben színes és érdekes olvasmányt tart kezében a bátor vállalkozó.

A '80-as évek vége felé egy külföldre szakadt magyar család hazánkban tanuló fia mindennap elsétált a belvárosi Régi posta utcába, megszemlélni, vajon hogyan áll az amerikai gyorsétteremlánc első magyar üzletének készütségi foka, mikor nyit a bolt, hogy végre az „otthon” megszokott ízeket fogyaszthassa. Ez az akkoriban derűt keltő eset jut az eszembe akkor, amikor azt tapasztaljuk, hogy a magyar vásárlók világszerte megtalálják a hazájukban megszokott üzleteiket, termékeiket, ugyanolyan dizájn mellett fogyaszt-

hatják szokásos gyorsételeiket bármely fővárosban, ugyanolyan boltok sorakoznak a nagyvárosok sétálóutcáin, de ez igaz a bankjukra, az autójukra – és lassan az egész életünkre is. Globalizálódunk tehát mi is. Miközben a fejlett országok többsége ennek egyelőre inkább hasznait érezheti, a kiszolgáltatottabb helyzetben lévő államok polgárai, a mindennapi túlélésük érdekében, gyakran embertelen körülmények között, éhbérért dolgoznak. Vagyis globalizálódnak ők is, csak máshogy. A termelési folyamatok során – a fejlődő országokban megvalósuló „lazább” kontroll miatt – könnyebben szennyeződik a környezet is, s ezzel a világ, vagyis mindannyiunk környezete. Eközben az ott dolgoztató külföldi társaságok büntetlenül folytathatják tevékenységüket, gazdagodnak, s tehetik ezt azért, mert a szegény országok inkább örülnek a túlélés lehetőségének – vezetöik pedig a juttatott kenőpénzeknek –, mintsem korlátoznák a modern kori kizsákmányolást.

A kötet első részében a szerző a XXI. század új biztonsági kockázataival foglalkozik. Bemutatja, milyen elemzéseket végeznek a döntéseiket megelőzően az egyes kockázatok vállalása érdekében a nagyvállalatok. Foglalkozik a transznacionális szervezetek erőfölénnyel való visszaélésével, a fehérgallérosok helyébe lépő topmenedzser-bűnözők szerepével, a kockázat- és a rizikóvállalás újraértékelésével, a racionális választás elméletének újraértelmezésével, a hatalommal való visszaéléssel, és az ehhez kapcsolódó, „új típusú” áldozattá válással (hatalombűnözés) is. Ismereteket szerezhetünk a viktimológia új irányzatáról, a radikális viktimológiáról, és mindezek során számos új, a hazai szakirodalomban eddig nem ismert vagy nem lefordított fogalmat mutat be a szerző. Ebből a részből kiderülhet számunkra az is, hogy az új típusú „bűnözés” megjelenése valójában mennyit rontott „globálisan” az egész világ helyzetén, s nemcsak a kriminológia, bűnüldözés, bűnmegelőzés, de a világ „túlélése” szempontjából is.

A második részben Irk Ferenc elsőként a deviancia fogalmát értelmezi újra napjainkban. Rámutat arra, hogy a deviancia, a deviáns viselkedés többé már nemcsak mikro-, de makroszinten is megjelenik, és veszélyt jelenthet az egész világ számára. A transznacionális szervezeti tevékenységek látszólag pozitív eredményeket hoznak, és „legfeljebb” a világ fejlődő részében járnak már most is súlyos kockázattal, valójában azonban ezek a hatások begyűrűznek a fejlett országokba is, így például a környezetszennyezés miatti klímaváltozás, az ozonréteg elvékonyodása már nemcsak egy-egy országot, de az egész világot veszélyezteti. A szerző mindannyiunk által ismert, ám eddig nem rendszerezett példákon keresztül világít rá arra, vajon mit jelent a globalizáció a mindennapokban. Így érdekes összefüggésekről olvashatunk a

transznacionális „bűnözés” témakörében például az autóipar, élelmiszeripar, ruhaipar, vegyipar, gyógyszeripar, olaj- és atomenergia-ipar területén tapasztalható anomáliákról.

A kötet végén, a megelőzés lehetőségének kérdése kapcsán fontos dilemmát vet fel Irk professzor: alkalmas-e egyáltalán a büntetőjog ezeknek a kérdéseknek a kezelésére, vagy más típusú szabályozásra és kontrollra van szükség? E kérdést elemezve mutat rá arra, hogy megjelennek az olyan új típusú katasztrófák, amelyek valójában nem függenek egy adott ország fejlettségétől. Gondoljunk itt arra, hogy egyes „lokális” tevékenységek is okozhatnak sokunkat érintő katasztrófákat, így például a japán fukusimai atomerőművet érő földrengés és szökőár után hasonlóan súlyos, világot érintő károk keletkeztek, mint jóval korábban a csernobili tragédia idején.

Mindebből kiderülhet számunkra, hogy a globalizáció nem valósíthatja meg a szegények és védtelenek kiszákmányolását anélkül, hogy az végül ne érintené a fejlett országok polgárait. E könyv napjaink legégetőbb kérdéseivel foglalkozva hívja fel a figyelmet arra, hogy nem folytatódhat szabályozatlanul vagy ellenőrizhetetlenül a transznacionális szervezetek tevékenysége, mert a rövidlátó profitorientált szemlélet hosszú távon unokáink világának élıhetetlenségéhez vezethet.

Készítette: Barabás A. Tünde

